

A photograph of two young girls sitting on a wooden bench outdoors in winter. The girl on the left is wearing a black quilted jacket, bright pink pants, a green hat with white clouds and pink hearts, and glasses. The girl on the right is wearing a bright pink quilted jacket, black pants, a pink hat with a white floral design, and pink shoes. They are both smiling and looking at each other. The background shows a brick wall and a window with blinds.

MIKKELI

Mikkelin kaupunki

Esiopetuksen opiskeluhooltosuunnitelma

Voimassa 1.8.2023 alkaen

1 Johdanto	4
1.1 Opiskeluhoolto esiopetuksessa	4
1.2 Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmat ja opiskeluhooltosuunnitelmat.....	4
1.3 Opiskeluhoollon toimijat	5
2 Arvio opiskeluhoollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhooltopalveluista	8
3 Yhteisöllinen opiskeluhoolto	9
3.1 Yhteisöllisen opiskeluhoollon sisällöt ja painopisteet	9
3.1.1 Tunne- ja vuorovaikutustaitojen sekä mielenterveyden edistäminen.....	10
3.1.2 Lasten osallisuuden vahvistaminen.....	11
3.1.3 Kodin ja esiopetuksen yhteistyö ja huoltajien osallisuus.....	11
3.1.4 Hyvinvointia tukevan esiopetuksen järjestäminen ja terveellisten elintapojen edistäminen.....	11
3.2 Lasten ja esiopetusyhteisön hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden seuraamisen käytännöt ja keskeiset tulokset	12
3.3 Opiskeluhooltoryhmien johtaminen, kokoonpano ja toimintatavat.....	12
3.3.1 Opiskeluhoollon ohjausryhmä.....	12
3.3.2 Alueelliset opiskeluhooltoryhmät eli yhteisölliset hyvinvointiryhmät Aluevarput	13
3.3.3 Esiopetusyksikön opiskeluhooltoryhmä.....	13
3.4 Poissaolojen ennaltaehkäisy, suunnitelmallinen seuranta ja poissaoloihin puuttuminen.....	13
3.5 Esiopetuksen digisuunnitelma ja riippuvuuksien ehkäisy.....	13
3.6 Yhteistyö ja käytänteet esiopetusympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden tarkastuksissa	14
4 Yksilökohtainen opiskeluhoolto eli toimenpiteet tarvittavien tukitoimien järjestämiseksi.....	15
4.1 Lapsen ohjaaminen opiskeluhooltopalveluihin.....	16
4.1.1 Kuraattori- ja psykologipalvelut	16
4.1.2 Lastenneurolaterveikdenhuolto.....	16
4.2 Monialainen asiantuntijaryhmä yksilökohtaisessa opiskeluhoollolla	17
4.3 Opiskeluhooltokertomus ja opiskeluhooltorekisteri.....	17
4.3.1 Opiskeluhooltokertomusten arkistointiohje esiopetukseen.....	18
4.4 Lapsen esiopetuspäivän aikaisen erityisruokavalion tai lääkituksen ilmoittamisen käytänteet	19
4.4.1 Erityisruokavalion ilmoittamisen käytänteet.....	19
4.4.2 Lääkituksen ilmoittamisen käytänteet, lääkehoitosuunnitelma.....	19
4.5 Ilmoitusvelvollisuudet.....	19
4.5.1 Tapaturmailmoitus/Mikkelin kaupunki.....	19
4.5.2 Uhka- ja vaaratilanneilmoitus.....	20
4.5.3 Sosiaalihuoltolain mukaiset yhteydenotot	20
4.5.4 Huoli-ilmoitus sosiaalihuollon tarpeesta	20
4.5.5 Lastensuojeluilmoitus	20
4.6 Lupa-asiat erityistilanteissa.....	21
4.6.1 Yhteis- ja yksinhuoltajuus	21
4.6.2 Avohuollon tukitoimena sijoitettu lapsi.....	22
4.6.3 Huostaanotettu ja sijoitettu lapsi	22
4.6.4 Lastensuojelun oikeudet.....	22
5 Yhteistyön järjestäminen lasten ja heidän perheidensä sekä esiopetuksessa työskentelevien ja muiden lasten ja perheiden hyvinvointia tukevien tahojen kanssa.....	23
5.1 Esiopetuksen opiskeluhooltosuunnitelman laatiminen ja päivittäminen	23
5.2 Esiopetuksen henkilöstön perehdytys ja osaamisen varmistaminen yhteisöllisessä työssä.....	23
5.3 Opiskeluhoollon moniammatillinen yhteistyö tehostetun ja erityisen tuen sekä sairaalaopetuksen yhteydessä	24
5.3.1 Kasvun ja oppimisen tuki.....	24
5.3.2 Esi- ja perusopetuksen moniammatilliset ja monialaiset ryhmät	24
5.3.3 Suomi toisena kielenä -oppijan tuki ja opiskeluhoolto.....	29
5.3.4 Yhteistyö Valteri-koulu Mikaelin kanssa	29
5.3.5 Sairaalaopetus ja opiskeluhoolto.....	29
5.4 Yhteistyö muiden lasten ja perheiden hyvinvointia tukevien tahojen kanssa	29
5.4.1 Mikkelin kaupungin liikuntapalvelut.....	29
5.4.2 Mikkelin kaupungin kulttuuripalvelut	30

5.4.3 Lapsiperheiden avoin kohtaamispaikka Koppa	30
5.4.4 Lapsiperheiden sosiaalihuollon palvelut	30
5.4.5 Etelä-Savon perhekeskustoiminta.....	30
5.4.6 Kotoutumisen edistäminen ja maahanmuutto	30
5.4.7 Monikulttuurityö Mimosa ry.....	31
5.4.8 Perheasiainneuvottelukeskus.....	31
5.4.9 Lasten ja nuorten mielenterveys- ja päihdetyö.....	31
5.4.10 Mikkelin monitoimijapäivystys.....	31
5.4.11 Mikkelin kriisikeskus.....	31
5.4.12 Rikosuhripäivystys.....	32
5.4.13 Rikos- ja riita-asioiden sovittelu.....	32
5.4.14 Viola - väkivallasta vapaaksi ry.....	32
5.5 Yhteisöllisen ja yksilökohtaisen opiskeluhuollon periaatteista ja toiminnasta tiedottaminen lapsille, huoltajille, henkilöstölle ja yhteistyötahoille	33
6 Suunnitelma lasten suojaamiseksi kiusaamiselta, väkivallalta ja häirinnältä	34
6.1 Kiusaaminen, väkivalta ja häirintä	34
6.1.1 Kiusaamiselta, väkivallalta ja häirinnältä suojaaminen	35
6.2 Esiintyvyyden seuranta.....	37
6.3 Kiusaamiseen, väkivaltaan ja häirintään puuttuminen	37
6.4 Jälkiseuranta.....	37
7 Kriisisuunnitelma.....	38
7.1 Kriisit ja kriisiviestintä	38
7.2 Tietoa lapsen ja nuoren kriisistä.....	38
7.3 Esiopetuksen kriisivalmius.....	40
7.4 Toimintamalleja eri kriisitilanteissa	41
7.5 Arviointi kriisitilanteen jälkeen	42
7.6 Vinkkejä lapsen ja nuoren tukemiseen surussa.....	42
7.7 Tietoa ongelmien tunnistamiseksi.....	43
7.8 Kirjallisen viestinnän malleja	43
7.9 Lastensuojeluilmoitus	44
8 Opiskeluhoitoa ohjaavat lait, normit ja ohjeet	45
8.1 Lainsäädäntö ja muut normit	45
8.2 Kansalliset ohjeet	45
8.3 Koulutuksen järjestäjän ohjeet ja yhdyspinnat muihin suunnitelmiin	46

Liitteet

- LIITE 1 Poissaoloihin puuttuminen esiopetuksessa
LIITE 2 Arvio opiskeluhoitopalveluiden tarpeesta kesäkuu 2023

[Varhaiserityiskasvatuksen yhteystiedot \(esiopetuksen erityisopetus\): oppiminen.mikkeli.fi](https://oppiminen.mikkeli.fi)
[Koulujen yhteystiedot: oppiminen.mikkeli.fi](https://koulujen.yhteystiedot: oppiminen.mikkeli.fi)

1 Johdanto

1.1 Opiskeluhoolto esiopetuksessa

Esiopetuksen toimintakulttuurin tulee edistää oppimista ja hyvinvointia. Olennaista on lasten aktiivisuus, osallisuus, toimijuus ja innostuminen, toimiva yhteistyö kotien kanssa, esiopetuksessa ja yhteistyökumppaneiden kanssa sekä turvalliset oppimisympäristöt. Esiopetuksen toimintakulttuuriin sisältyy monenlaista tukea ennaltaehkäisevästä toiminnasta korjaavaan ja yhteisöllisistä toimintamuodoista yksilölliseen tukeen. Oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukainen opiskeluhoolto koskee kaikkia lapsia esiopetuksessa.

Opiskeluhoollon tavoitteena on edistää lasten oppimista, fyysistä ja psyykkistä terveyttä ja sosiaalista hyvinvointia ja huolehtia esiopetusyhteisön hyvinvoinnista sekä oppimisympäristöjen terveellisyydestä ja turvallisuudesta. Opiskeluhoolto toteutetaan sekä yhteisöllisenä että yksilökohtaisena opiskeluhoollona. Ennaltaehkäisevän toiminnan tulee olla opiskeluhoollon painopisteenä. Opiskeluhoollotyötä ohjaa lapsen edun ensisijaisuus.

Opiskeluhoolto järjestetään monialaisessa yhteistyössä opetustoimen ja hyvinvointialueen kanssa siten, että siitä muodostuu toimiva ja yhtenäinen kokonaisuus. Opiskeluhoollota toteutetaan yhteistyössä lasten, heidän huoltajiensa sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa. Opiskeluhoolto kuuluu kaikkien esiopetuksessa työskentelevien työntekijöiden tehtäviin. Esiopetuksen järjestäjällä ja henkilökunnalla on ensisijainen vastuu yhteisön hyvinvoinnista ja oppimisympäristöjen turvallisuudesta.

Opiskeluhooltoon sisältyy yhteisöllisen ja yksilökohtaisen opiskeluhoollon lisäksi hyvinvointialueen tuottamat opiskeluhoollopalvelut, joita ovat psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä terveydenhuollon palvelut. Palveluiden järjestämisestä ja tilakustannuksista vastaa hyvinvointialue. Koulutuksen järjestäjän on pyrittävä osoittamaan toimintatila opiskeluhoollopalveluille esiopetuksen yhteydestä. Lapsella on oikeus saada maksutta sellainen opiskeluhoolto, jota esiopetukseen osallistuminen edellyttää.

Opetushallitus antaa määräykset opiskeluhoollon kokonaisuudesta ja koulutuksen järjestäjän velvollisuuksista, joiden mukaan koulutuksen järjestäjän tulee laatia kuhunkin koulutusmuotoon oma opiskeluhoollosuunnitelma. Esiopetuksen ja kaksivuotisen esiopetuksen osalta määräys opiskeluhoollota koskevista opetussuunnitelman perusteista on annettu 13.12.2022.

Esiopetuksen opiskeluhoollosuunnitelmassa käytetään esiopetusikäisestä oppijasta käsitettä lapsi ja oppilaitoksesta käsitettä esiopetusyksikkö tai esiopetus. Esiopetuksen opiskeluhoollosuunnitelma on laadittu yhteistyössä päiväkodin johtajien, varhaiskasvatuksen erityisopettajien, varhaiskasvatuksen pedagogisen johtajan, neuvolan sekä opiskeluhoollonpidon ohjausryhmän kanssa. Opiskeluhoollosuunnitelma on annettu kommentoitavaksi esiopetusryhmien henkilöstölle, kolmelle vanhempaintoimikunnalle ja -yhdistykselle, päiväkodin johtajille ja apulaisjohtajille, varhaiskasvatuksen erityisopettajille, neuvolaan sekä esiopetuksen kuraattoreille. Kommenttien pohjalta on laadittu 1.8.2023 voimaan astuva esiopetuksen opiskeluhoollosuunnitelma. Suunnitelmaa tarkistetaan tarpeen mukaan.

”Esiopetuksessa on enemmän aikuisia ja pienempiä ryhmiä kuin alakoulussa tulee olemaan, joten toivoisin kaikkia käsi-pareja esiopetuksen konkreettiseen työhön, jotta tukea tarvitsevat sen saisivat.” vanhempaintoimikunnan kommentti

1.2 Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmat ja opiskeluhoollosuunnitelmat

Jokaisella hyvinvointialueella ja kunnalla on velvollisuus laatia lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, joka tarkistetaan vähintään kerran neljässä vuodessa. Kunnat voivat laatia suunnitelman myös yhdessä. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmien tarkoituksena on edistää lasten ja nuorten hyvinvointia kun-nassa ja hyvinvointialueella.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmien sisällöstä säädetään lastensuojelulain 12 §:ssä. Sekä hyvinvointialueen että kunnan lasten- ja nuorten hyvinvointisuunnitelman tulee sisältää tiedot

- lasten ja nuorten kasvuoloista sekä hyvinvoinnin tilasta
- lasten ja nuorten hyvinvointia edistävästä sekä ongelmia ehkäisevistä toimista ja palveluista
- yhteistyön järjestämisestä eri viranomaisten sekä lapsille ja nuorille palveluja tuottavien yhteisöjen ja laitosten välillä ja
- suunnitelman toteuttamisesta ja seurannasta

Hyvinvointialueen lasten- ja nuorten hyvinvointisuunnitelman tulee lisäksi sisältää tiedot:

- lastensuojelun tarpeesta
- lastensuojeluun varattavista voimavaroista ja
- lastensuojelun palvelujärjestelmästä.

Hyvinvointialueella on velvollisuus laatia myös alueellinen opiskeluhoitosuunnitelma, joka perustuu hyvinvointialueen alueella sijaitsevien koulutuksen järjestäjien opiskeluhoitosuunnitelmiin ja sen tulee sisältää:

- Opiskeluhoitopalvelujen alueellisen toteuttamisen tavoitteet ja keskeiset periaatteet;
- Suunnitelma hyvinvointialueen ja koulutuksen järjestäjien välisestä yhteistyöstä opiskeluhoiton kokonaisuuden toteuttamiseksi;
- Hyvinvointialueen alueella sijaitsevien koulutuksen järjestäjien opiskeluhoitosuunnitelmista ilmenneet arviot opiskeluhoitopalvelujen kokonaistarpeesta ja muut mahdollisesti tarvittavat toimenpiteet;
- Suunnitelma opiskeluhoitopalvelujen voimavarojen kohdentamisesta;
- Toimenpiteet alueellisen opiskeluhoitosuunnitelman toteuttamiseksi ja seuraamiseksi.

Lisäksi jokaisella koulutuksen järjestäjällä on velvollisuus laatia opiskeluhoitosuunnitelma kuhunkin koulutusmuotoon Opetushallituksen määräysten mukaisesti. Opiskeluhoitosuunnitelma sisältää opiskeluhoitotyön tavoitteet ja keskeiset periaatteet sekä toimenpiteet opiskeluhoiton toteuttamiseksi ja seuraamiseksi (omavalvonta) sekä esiopetusyksikkökohtaisesti tarkennettuja tietoja. Suunnitelmassa tulee kuvata, miten suunnitelman toteutumista seurataan ja sitä tarkistetaan tarvittaessa.

Opiskeluhoiton yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista vastaa monialainen opiskeluhoiton ohjausryhmä. Opiskeluhoitosuunnitelma laaditaan yhteistyössä esiopetuksen ja opiskeluhoitopalvelujen henkilöstön, lasten ja heidän huoltajiensa kanssa. Hyvinvointialueella on terveydenhuoltolain mukainen yhteistyövelvoite opetuksen ja koulutuksen järjestäjien opiskeluhoitosuunnitelmien valmistelussa.

Opiskeluhoiton toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten suunnitelmassa on yksikkökohtaisesti seuraavat tiedot: Arvio opiskeluhoiton kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista

- Toimenpiteet yhteisöllisen opiskeluhoiton edistämiseksi
- Toimenpiteet tarvittavien tukitoimien järjestämiseksi (yksilökohtainen opiskeluhoito)
- Yhteistyön järjestäminen lasten ja heidän perheidensä sekä esiopetuksessa työskentelevien ja muiden lasten hyvinvointia tukevien tahojen kanssa
- Suunnitelmat lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä kriisisuunnitelma.

Kunnan alueella sijaitsevien koulutuksen järjestäjien opiskeluhoitosuunnitelmat tulee liittää osaksi kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa.

1.3 Opiskeluhoiton toimijat

Lasten ja oppimisyhteisön hyvinvoinnin edistäminen, pedagoginen tuki ja yksilökohtainen opiskeluhoiton tuki edellyttävät kaikilta esiopetuksessa työskenteleviltä päivittäin sekä yhteisöllistä että yksilöllistä lasten ohjaamista ja tukemista niin pedagogisissa kuin opiskeluhoitollisissa asioissa. Pedagoginen tuki määritellään perusopetuslaissa, opiskeluhoiton tuki oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa. Eri tuen muotojen tulee muodostaa lapsen kannalta toimiva ja yhtenäinen palvelukokonaisuus, josta on vastuussa jokainen lapsen kanssa toimiva aikuinen.

Jokainen esiopetuksessa toimiva aikuinen ja lapsi

- on vastuussa työrauhan ja hyvän ilmapiirin edistämisestä sekä toistensa huomioon ottamisesta.

Huoltaja

- on ensisijaisesti vastuussa lapsen kasvatuksesta, kehityksestä ja hyvinvoinnista
- sitoutuu lapsen oppimisen tukemiseen
- tekee yhteistyötä esiopetuksen kanssa niin, että yhteisvastuullisen kasvatuksen avulla edistetään lapsen oppimisen edellytyksiä, turvallisuutta ja hyvinvointia
- ilmoittaa lasta koskevista poissaoloista esiopetukseen
- hakee tarvittaessa lupaa lapsen harkinnanvaraiseen poissaoloon sopimuksen mukaisesti
- huolehtii siitä, että lapsi osallistuu esiopetukseen velvoittavuuden mukaisesti (laki 1040/2014)
- huoltajien edustus voidaan kutsua alueittain toimiviin esiopetuksen opiskeluhoiton yhteisöllisiin hyvinvointiryhmiin Aluevarpuihin

Kasvatus- ja opetushenkilöstö

- osallistuu ryhmänsä ja koko koulun/päiväkodin hyvinvoinnin ja hyvän ilmapiirin luomiseen ja kehittämiseen, vastaa ryhmänsä jatkuvasta ryhmäytymisestä ja osallistuu toimipaikkansa tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitteluun
- osallistuu opiskeluhoitotyöhön ja sen toiminnan kehittämiseen
- tukee ja edistää lapsen hyvinvointia sekä ennaltaehkäisee ongelmien syntymistä ja puuttuu jo havaittuihin ongelmiin yhdessä muiden ammattilaisten ja huoltajien kanssa
- osallistuu pedagogisen tuen monialaiseen yhteistyöhön
- osallistuu opiskeluhoiton yhteisöllisiin ja yksilökohtaisiin monialaisiin ryhmiin

- osallistuu lapsen opetusta ja kuntoutusta koskevaan suunnitteluun
- selvittää ja arvioi lapsen tilannetta, toimii yhteistyössä muiden tuen tarjoajien kanssa ja ohjaa tarvittaessa eteenpäin avun saamiseksi
- tukee ja ohjaa lasta muutostilanteissa ja siirtymävaiheissa
- vastaa omalta osaltaan opetuksen kannalta välttämättömien tai muiden huoltajien kanssa sovittujen tietojen siirtämisestä lapsen vaihtaessa esiopetusryhmää sekä siirtyessä kouluun
- esiopetuksessa työskentelee suomi toisena kielenä (S2) -opettaja, joka opettaa esioppilaille suomen kieltä sekä ohjaa henkilöstöä kieli- ja kulttuuritietoisten oppimisympäristöjen kehittämisessä

Varhaiskasvatuksen erityisopettaja (veo)

- toimii yhteisöllisen hyvinvointiryhmän Aluevarpun jäsenenä
- toimii alansa asiantuntijana esiopetuksessa ja antaa tarvittaessa konsultaatiota
- antaa erityisopetusta lapselle tämän tarpeiden ja yhdessä tehdyn suunnitelman mukaisesti
- osallistuu lapsen yleisen, tehostetun ja erityisen tuen järjestämiseen ja seurantaan sen mukaan kuin on sovittu
- osallistuu pedagogisten asiakirjojen laadintaan yhteistyössä lapsen, huoltajien, opettajien ja muiden asiantuntijoiden kanssa
- konsultoi esiopetuksen opettajia tarvittaessa pedagogisten asiakirjojen laadinnassa

Päiväkodin johtaja

- vastaa esiopetuksen työrauhasta ja turvallisuudesta
- toimii opiskeluhuollon yhteisöllisen hyvinvointiryhmän (Aluevarpu) puheenjohtajana
- johtaa yksikkönsä yhteisöllistä hyvinvointityötä, opiskeluhoitoa ja niiden kehittämistä
- mahdollistaa kodin ja esiopetuksen yhteistyön järjestämisen ja huoltajien osallisuuden opiskeluhuollon kehittämisessä
- tukee opiskeluhuollon suunnittelua ja yhteistyötä eri toimijoiden kesken
- vastaa yksikkönsä henkilöstön perehdyttämiskäytännöistä mukaan lukien opiskeluhuollon ja siirtymävaiheiden käytäntöihin perehdyttäminen
- toimii yhteistyössä opiskeluhoitopalveluiden, esi- ja perusopetuksen sekä muiden sivistyksen ja hyvinvoinnin palvelualueen toimijoiden kanssa

Ruoka- ja puhtauspalveluiden ja muu esiopetuksessa työskentelevä henkilöstö

- tukee ja edistää lapsen hyvinvointia sekä ennaltaehkäisee ongelmien syntymistä ja puuttuu jo havaittuihin ongelmiin
- tukee ja ohjaa lapsia arjen tilanteissa
- on vastuussa hyvän ilmapiirin edistämisestä sekä toisten huomioon ottamisesta

Opiskeluhoitopalvelujen henkilöstö (terveydenhoitaja, lääkäri, kuraattori, psykologi)

- osallistuu hyvinvoinnin ja hyvän ilmapiirin luomiseen ja kehittämiseen
- osallistuu opiskeluhoitotyöhön ja sen toiminnan kehittämiseen
- on jäsenenä yhteisöllisessä hyvinvointiryhmässä (Aluevarpu)
- toimii alansa asiantuntijana esiopetuksessa ja on konsultoitavissa tarvittaessa
- osallistuu huoltajailtoihin tarvittaessa
- tukee ja edistää lapsen hyvinvointia, ennaltaehkäisee ongelmien syntymistä ja puuttuu jo havaittuihin ongelmiin
- osallistuu opiskeluhuollon ja pedagogisen tuen moniammatillisiin ryhmiin
- tukee lapsen esiopetukseen osallistumista ja toimii yhteistyössä lapsen perheen, esiopetuksen sekä sopimuksen mukaan myös muiden yhteistyötahojen kanssa
- selvittää ja arvioi lapsen tilannetta, auttaa lasta ja hänen perhettään työtehtävänsä mukaisesti, toimii yhteistyössä muiden tuen tarjoajien kanssa ja ohjaa tarvittaessa eteenpäin avun saamiseksi
- tukee ja ohjaa lasta muutostilanteissa ja siirtymävaiheissa sekä vastaa omalta osaltaan opetuksen kannalta välttämättömien tai muiden huoltajien kanssa sovittujen tietojen siirtämisestä lapsen vaihtaessa esiopetusryhmää sekä siirtyessä kouluun

Neuvolaterveydenhoitaja

- vastaa terveydenhuollosta tiedottamisesta lapselle, huoltajille ja opettajille
- tukee ja edistää lapsen terveyttä ja hyvinvointia, ennaltaehkäisee ongelmien syntymistä ja puuttuu jo havaittuihin ongelmiin
- tekee terveystarkastukset asetuksen ja sosiaali- ja terveystoimen ohjeiden mukaisesti
- osallistuu omalta osaltaan esiopetuksen turvallisuuden ja terveellisuuden ylläpitämiseen ja tarkistamiseen

Lääkäri

- on terveydenhuollon lääketieteellinen asiantuntija
- tekee terveystarkastukset asetuksen ja sosiaali- ja terveystoimen ohjeiden mukaisesti
- osallistuu opiskeluhoitotyöhön ja sen toiminnan kehittämiseen mahdollisuuksien mukaan

Psykologi

- osallistuu oppimisen tuen tarpeen selvittämiseen
- osallistuu pedagogisen tuen monialaisen ryhmän tai opiskeluhuollon monialaisen asiantuntijaryhmän tapaamisiin tarvittaessa
- suunnittelee tarvittavia tukitoimia yhdessä opettajien ja huoltajien kanssa ja seuraa niiden vaikutuksia
- tutkii oppimisvaikeuksien syitä ja yhdessä lapsen, huoltajien ja esiopetuksen kanssa pyrkii löytämään keinoja vaikeuksien voittamiseksi
- voi toimia yhteistyökumppanina henkilökohtaisten oppimissuunnitelmien laatimisessa, erityisen tuen (opetus) järjestelyjen valmistelussa tai jatkotutkimuksiin ja -hoitoon ohjauksessa
- tukee lapsen esiopetukseen osallistumista ja toimii yhteistyössä lapsen perheen, esiopetuksen sekä sopimuksen mukaan myös muiden tahojen kanssa

Kuraattori

- tukee ja edistää lapsen sosiaalista ja psyykkistä hyvinvointia, ennaltaehkäisee ongelmien syntymistä ja puuttuu jo havaittuihin ongelmiin
- toimii yksilöiden ja ryhmien kanssa
- tukee lasta muutostilanteissa ja siirtymävaiheissa
- tukee lapsen esiopetukseen osallistumista ja toimii yhteistyössä lapsen perheen, esiopetuksen sekä sopimuksen mukaan myös muiden tahojen kanssa
- selvittää ja arvioi lapsen ja mahdollisesti perheen tilannetta ja ohjaa tarvittaessa eteenpäin avun saamiseksi
- osallistuu pedagogisen tuen palaveriin ja opiskeluhuollon monialaisen asiantuntijaryhmän tapaamisiin
- suunnittelee tarvittavia tukitoimia yhdessä opettajien ja huoltajien kanssa ja seuraa niiden vaikutuksia

Mikkelissä koulutuksen järjestäjiä ovat Mikkelin kaupungin esiopetus, perusopetus, nuorten lukiokoulutus ja Otavia, Etelä-Savon ammattiopisto Esedu sekä Suomen Nuorisio-Opisto.

2 Arvio opiskeluhoollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista

---

Opiskeluhoitosuunnitelmassa kuvataan käytettävissä olevat opiskeluhoitopalvelut (ikäryhmälle tarkoitetut neuvolapalvelut sekä kuraattori- ja psykologipalvelut) ja arvio opiskeluhoitopalveluiden tarpeesta. Tiedot kootaan esiopetusyksiköistä ja ilmoitetaan opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmassa opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisten henkilötyövuosina. Arvioilla varmistetaan opiskeluhoitopalvelujen riittävyys huomioiden lasten ja esiopetusyksiköiden tarpeet, terveystarkastusten ja henkilöstömitoitusten toteutuminen sekä palvelujen järjestäminen määräajassa.

[ePerusteet/Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014/Opiskeluhoito](#)

Arvioon opiskeluhoitopalveluiden kokonaistarpeesta sisältyvät yksilökohtaisessa ja yhteisöllisessä opiskeluhoitotyössä sekä opiskeluhoollon yhteistyössä tarvittavat opiskeluhoitopalveluiden resurssit. Kokonaistarpeen arvioissa huomioidaan esimerkiksi esiopetusyksiköiden määrä ja esiopetuksen lapsimäärä sekä toimintaympäristön erityispiirteet. Arvioissa huomioidaan lisäksi esimerkiksi tehostettua ja erityistä tukea tarvitsevien sekä maahanmuuttotaustaisten lasten lukumäärät ja osuudet. [ePerusteet/Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014/Opiskeluhoito](#)

Arviossa käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista ilmoitetaan kaikkien opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisten henkilötyövuodet eli neuvolapalveluiden terveydenhoitajat ja lääkärit sekä kuraattori- ja psykologipalvelut.

Hyvinvointialue ilmoittaa esiopetuksen järjestäjälle käytettävissä olevien opiskeluhoitopalveluiden henkilötyövuodet. Yhteisöllinen hyvinvointiryhmä eli Aluevarpu tekee arvion opiskeluhoitopalveluiden tarpeesta. Liite päivitetään vuosittain tai hyvinvointialueen kanssa sovittujen aikataulujen mukaan ja toimitetaan hyvinvointialueelle.

3 Yhteisöllinen opiskeluhoolto

3.1 Yhteisöllisen opiskeluhoollon sisällöt ja painopisteet

Yhteisöllisellä opiskeluhoollolla tarkoitetaan toimintakulttuuria ja toimia, joilla koko yhteisössä edistetään lasten kasvua, oppimista, hyvinvointia, terveyttä, sosiaalista vastuullisuutta, vuorovaikutusta ja osallisuutta sekä opiskeluympäristöjen terveellisyyttä, turvallisuutta ja esteettömyyttä. Opiskeluhoolto liittyy kiinteästi esiopetuksen tehtävään edistää lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen edellytyksiä. Lapsella on oikeus saada maksutta opiskeluhoolto, jota opetukseen osallistuminen edellyttää. Esiopetuksen opiskeluhoolto koskee myös pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevia lapsia.

Yhteisöllinen opiskeluhoolto luo esiopetuksessa edellytyksiä yhteenkuuluvuudelle, huolenpidolle ja avoimelle vuorovaikutukselle. Osallisuutta lisäävät toimintatavat edesauttavat ongelmien ennaltaehkäisyä, niiden varhaista tunnistamista ja tarvittavan tuen järjestämistä. Lasten ja huoltajien osallisuus ja kuulluksi tuleminen on yhteisöllisessä opiskeluhoollossa tärkeää ja hyvinvointia vahvistavaa. Opiskeluhoolto edellyttää yksikön esiopetuksen pedagogista kehittämistä lapsiryhmän vahvuudet ja tarpeet huomioiden.

Yhteisöllisen opiskeluhoollon tavoitteena on hyvinvoiva yhteisö, johon lapsi tuntee kuuluvansa ja kokee tulevaisuutta kuulluksi. Jokainen esiopetuksen henkilökunnasta edistää, tukee ja ohjaa lapsen hyvinvointia ja oppimista omalla toiminnallaan. Lapsen kanssa työskentelevät aikuiset luovat yhteiset toimintatavat fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseksi.

Yhteisöllinen opiskeluhoolto koostuu mm. seuraavista asioista:

- Tunne- ja vuorovaikutustaitojen ja mielenterveyden edistäminen
- Kiusaamisen, häirinnän ja väkivallan ehkäisy
- Lasten osallisuuden vahvistaminen
- Oppimisen edistäminen
- Hyvinvointia tukevan esiopetuksen järjestäminen sekä poissaolojen ehkäisy (erillinen toimintamalli)
- Terveyttä ja hyvinvointia edistävien elintapojen tukeminen
- Esiopetusympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden sekä yhteisön hyvinvoinnin edistäminen ja tarkastaminen
- Huoltajien osallisuuden edistäminen
- Yhteistyö lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi (ks. luku 5)

Vuorovaikutus- ja tunnetaitojen ohjaaminen, jatkuva ryhmäyttäminen, kiusaamiselta, väkivallalta ja häirinnältä suojaaminen sekä niihin puuttuminen ovat osa päivittäistä kasvatus- ja opetustyötä.

Mikkelin opiskeluhoollon ohjausryhmä linjaa lukuvuosittain yhteisöllisen opiskeluhoollon painopisteet. Ne liittyvät edellä kuvattuihin asioihin tai valtakunnallisesti tai paikallisesti tunnistettuihin ilmiöihin. Painopisteet kirjataan esiopetusyksikön vuosisuunnitelmaan, jossa kuvataan myös, miten tavoitteita toteutetaan. Kuviossa 1 esitetään toimintatavat, joilla arjen hyvinvointityötä voidaan Mikkelin esiopetuksessa toteuttaa.

Lukuvuoden 2023-2024 painopisteet Mikkelissä

1. Tunne- ja vuorovaikutustaitojen sekä mielenterveyden edistäminen
  - Arvostava kohtaaminen
  - Turvallinen ja väkivaltaton toimintakulttuuri
2. Osallisuuden ja yhteisöllisyyden vahvistaminen, yksinäisyyden ehkäisy ja poissaolojen ennaltaehkäisy
  - Huomio yhteisön toimintaan
  - Kouluun ja opiskeluun kiinnittymisen vahvistaminen
  - Luokanohjaajien toiminnan vahvistaminen
3. Terveyttä ja hyvinvointia edistävä elämä sekä päihteiden käytön ennaltaehkäisy

KUVIO 1. Toimintatavat, joilla arjen hyvinvointityötä voidaan Mikkelin esiopetuksessa toteuttaa.

3.1.1 Tunne- ja vuorovaikutustaitojen sekä mielenterveyden edistäminen

Mikkelissä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja edelleen perusopetukseen kuljetaan tunne- ja vuorovaikutuskasvatuksen polulla, jonka tavoitteina on

- toteuttaa opetusta säännöllisesti kaikissa ryhmissä
- käyttää ikäryhmälle sopivia toimintamuotoja
- kehittää tunnetaito-osaamista lasten tarpeet huomioiden luontevaksi osaksi arkea sekä löytää sopivat tavat ottaa huoltajat mukaan
- luoda jokaisessa yksikössä yhteinen näkemys ja toimintatapa
- kouluttaa ja koulututtaa materiaalien ja menetelmien käyttöön sekä jakaa käytäntöjä yksiköiden kesken mm. pedagogisissa kahviloissa.

Tavoitteiden toteuttamiseksi

- kaikissa esiopetusyksiköissä on käytössä materiaalia tunne- ja vuorovaikutustaitojen ohjaamiseen esim. Mini-Verso, Huomaa hyvä! Vahvuusvariksen bongausopas, Positiivinen CV, Ympyräiset, Molli, Piki, Fanni, Tuliko tunne?, vuorovaikutusleikki, Tunteiden tuuli, Askeleittain, Turvataitoja lapsille, Väestöliiton kehotunnekasvatuksen materiaalit, Erotyösalkun materiaalit, tasa-arvoinenvarhaiskasvatus.fi -materiaalit
- esiopetusyksikössä käytettävät materiaalit ja opetuksen toteutus kirjataan yksikön vuosisuunnitelmaan
- kaikissa tiimeissä/lapsiryhmissä on vastuuhenkilö tunne- ja vuorovaikutustaitojen toteuttamisen ja kehittämisen varmistamiseksi
- henkilöstöllä on mahdollisuus koulututtaa Lasten ja nuorten tunnetaito-ohjaajiksi (LTTO®) oppisopimuksella
- MiniVerso työtapana on käytössä kaikissa esiopetusyksiköissä ja koko henkilöstö koulutetaan sen käyttöön mm. vuosittaisilla ylläpito- ja kertauskoulutuksilla, päiväkodin johtaja vastaa henkilöstön perehdyttämisestä

- kaikissa yksiköissä on MiniVerso- vastaava
- henkilöstölle järjestetään koulutuksia vuosittain
- esiopetusyksiköissä suunnitellaan koulutuksiin osallistuminen tarpeiden mukaan.

3.1.2 Lasten osallisuuden vahvistaminen

Lapsen kokemus osallisuudesta on esiopetuksessa keskeistä. Esiopetuksen leikkipedagogiikkaa kehitetään pitkäjänteisesti ja inklusiivisten periaatteiden mukaisesti yhteistyössä varhaiskasvatuksen ja ryhmän lasten kanssa. Lasten vahvuudet, kiinnostuksen kohteet ja tarpeet huomioidaan toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa. Lasten osallisuuden kokemuksia tavoitetaan pedagogisen dokumentoinnin keinoin, esimerkiksi tuumaustaukoja pitämällä. Karvin ja Opetushallituksen materiaaleja voidaan käyttää osallisuuden vahvistamiseen esiopetuksessa.

Lasten sosioemotionaalisia taitoja tuetaan ja kehitetään sekä edistetään myönteisten vertaissuhteiden ja ryhmässä toimimisen taitoja. Sosioemotionaalisilla taidoilla ja niiden ohjaamisella sekä ryhmän ilmapiirillä on merkitystä muun muassa kiusaamisen yleisyyteen ja erilaisten ristiriitatilanteiden ratkaisemiseen. Esiopetuksessa kiinnitetään huomiota siihen, että jokaisella lapsella ja aikuisella on mahdollisuus tulla kuulluksi, kuulua ryhmään, olla aidosti osa kasvatusyhteisöä.

Mikkelissä on laadittu Kieli- ja kulttuuritietoisuuden opas esiopetukseen ja varhaiskasvatukseen (2023), jonka avulla kehitetään kaikkien lasten ja perheiden osallisuutta. Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnittelulla vahvistetaan henkilöstön osaamista, esiopetuksen arvoperustaa sekä eri sukupuolten ja ihmisryhmien mahdollisuuksia kokea osallisuutta lähiyhteisössään.

Osallisuuden vahvistaminen on päiväkodin johtajan ja koko henkilöstön vastuulla.

Yhteisöllinen hyvinvointiryhmä Aluevarpu seuraa ja kehittää osallisuuden toteutumista esiopetuksessa esimerkiksi antamalla kehittämisohjeita esiopetusyksiköille.

[Lasten osallisuus | Opetushallitus \(oph.fi\)](#)

3.1.3 Kodin ja esiopetuksen yhteistyö ja huoltajien osallisuus

Kodin ja esiopetuksen yhteistyö kuten päivittäiset keskustelut tuonti- ja hakutilanteissa, lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelman (leops) laatiminen, huoltajaillet, vanhempainoimikuntien toiminta ja muut vastaavat yhteistyötavat kuvataan esiopetuksen vuosisuunnitelmissa.

Lapset puheeksi -toimintamalli

Lapset puheeksi -toimintamalli koskee perusopetuksen lisäksi myös varhaiskasvatusta ja esiopetusta. Mikkelin kaupunki järjestää [Lapset puheeksi -koulutusta](#) henkilöstölle vuosittain.

Lapset puheeksi -keskustelu on toimiva työkalu keskustelun avuksi vanhempien tapaamisiin, esim. syventäväksi tutustumiskeskusteluksi, lapsen vahvuuksien tunnistamiseksi sekä tarvittaessa tuen tarpeen selvittämiseksi.

Lapset puheeksi -keskustelua tulee tarjota jokaisen varhaiskasvatuksen piiriin tulevan lapsen, 1. luokkalaisen ja 7. luokkalaisen huoltajille tutustumiskeskustelun tapaan. Lisäksi Lapset puheeksi -keskustelua ja -neuvonpitoa tulee hyödyntää erilaissa muutostilanteissa.

Huoli-tilanteessa voidaan kutsua koolle Lapset puheeksi -neuvonpito. Jos Lapset puheeksi -keskustelua ei ole käyty, sovitaan, kuka tai ketkä keskustelun käyvät ennen neuvonpitoa. Lapsi voi olla mukana keskustelussa tai keskustelu voidaan käydä vain aikuisten kesken. Neuvonpidon kutsuu koolle opettaja tai tarvittaessa joku opiskeluhoitohenkilöstöstä. Lapset puheeksi -neuvonpidon ”kaava” sopii hyvin esim. opiskeluhoitohenkilöstön monialaisen asiantuntijaryhmän tapaamisen rungoksi.

Lapset puheeksi -toimintamalli on käytössä myös hyvinvointialueella mukaan lukien opiskeluhoitopalvelut. Lisätietoa terveydenhoitajalta, kuraattorilta tai psykologilta. Lisätietoa myös [Toimiva lapsi ja perhe -sivustolta](#) sekä Lapset puheeksi -kouluttajilta, mm. sanna.wirenius@etelasavonha.fi, tiina-liisa.valtokari@sivistys.mikkeli.fi, sekä marja-leena.bilund@sivistys.mikkeli.fi.

3.1.4 Hyvinvointia tukevan esiopetuksen järjestäminen ja terveellisten elintapojen edistäminen

Itsestä huolehtiminen ja siihen liittyvä arjen taidot ovat osa esiopetuksen tavoitteena olevaa laaja-alaista osaamista. Esiopetuksessa tehtävää lähestytään liikunnan, ruuan, kuluttajuuden, terveyden sekä turvallisuuden näkökulmista. Esiopetuksen tehtävänä on luoda pohjaa terveyttä ja hyvinvointia arvostavalle ja liikunnalliselle elämäntavalle sekä kehittää lasten terveysosaamista ja turvataitoja mukaan lukien digiturvataidot. Lapsia ohjataan ymmärtämään liikunnan,

levon ja hyvien ihmissuhteiden merkitystä hyvinvoinnille ja terveydelle. Lapset saavat esiopetuksessa tietoa oikeudesta turvalliseen elämään, arvostavaan kohteluun ja koskemattomuuteen. Esiopetuksessa vahvistetaan lasten hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyviä taitoja. Lapsia ohjataan kunnioittamaan ja suojelemaan omaa ja toisten kehoa.

Esiopetuksessa lasten kanssa havainnoidaan ja pohditaan arjen toimintaympäristöihin ja esiopetuksen oppimisympäristöihin liittyviä yleisimpiä fyysisiä ja psyykkisiä vaaratilanteita. Tavoitteena on tukea lasten turvallisuuden tunnetta, antaa valmiuksia pyytää ja hankkia apua sekä toimia turvallisesti tavallisimmissa arjen tilanteissa. Lapsia rohkaistaan hakemaan aikuisen apua esiopetuksen ongelmatilanteissa ja kiusaamista kohdatessaan sekä kertomaan huolistaan.

Esiopetuksen tavoitteena on innostaa lapsia liikkumaan monipuolisesti ja kokemaan liikunnan iloa. Liikkumisen ja leikkien avulla lasten yhdessä toimimisen taidot kehittyvät. Ohjatun liikkumisen lisäksi huolehditaan siitä, että lapsilla on mahdollisuuksia päivittäiseen omaehtoiseen liikkumiseen sekä sisällä että ulkona. Yhteistyössä huoltajien kanssa lapsia rohkaistaan liikkumaan myös vapaa-ajalla erilaisissa tiloissa ja ulkona erilaisissa olosuhteissa.

Mikkelin esiopetuksessa toteutetaan Liikkuva varhaiskasvatus -ohjelmaa ja jokaiseen yksikköön on nimetty liikuntavaa- taava. Esiopetusyksiköt voivat tehdä yhteistyötä kaupungin liikuntapalvelujen kanssa.

Esiopetuksessa mm. ruokailutilanteita käytetään päivittäin terveyttä edistävän syömisen ja ruokaan liittyvän osaamisen oppimisympäristönä. Ruokailutilanteista luodaan lasten kanssa mahdollisimman viihtyisiä ja lapsia ohjataan hyviin tapoihin. Osa Mikkelin päiväkodeista on osallistunut ruokakasvatushankkeeseen, jonka myötä henkilöstön osaamista vahvistetaan koko kaupungissa mm. täydennyskoulutuksin ja kokemuksiä jakamalla. [Neuvokas perhe -sivusto](#), [Ruokakasvatustyöryhmä Ruukku ry](#), [Ruokatutka](#) sekä [Maistuva koulu](#) tarjoavat materiaalia ja toimintatapoja esiopetuksen ruoka- ja hyvinvointikasvatukseen.

3.2 Lasten ja esiopetusyhteisön hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden seuraamisen käytännöt ja keskeiset tulokset

Opiskeluhuollon tulee perustua tietoon lasten hyvinvoinnista ja toimintaympäristöstä. Kuntakohtaisesti hyvinvoinnin seuranta tehdään opiskeluhuollon ohjausryhmässä ja esiopetusalueittain yhteisöllisessä hyvinvointiryhmässä Aluevarpussa. Lasten hyvinvointia ja terveyttä seurataan mm. poissaolotiedoista ja tapaturmatilastoista. Lisäksi valtakunnallisesti seurataan joka toinen vuosi esiopetusikäisille toteutettavan Lapsibarometrin tuloksia ja esimerkiksi Vanhempainliiton selvityksiä. Myös FinLapset -rekisteriä voidaan hyödyntää ([FinLapset-kyselytutkimus - THL](#)).

Mikkelin esiopetuksessa tehdään laatukselyjä huoltajille, lapsille ja henkilöstölle arviointisuunnitelman mukaisesti. Varhaiskasvatuksessa ja esiopetusta täydentävässä varhaiskasvatuksessa käytetään laadunarviointiin myös kansallista Valssi-järjestelmää. Lapset osallistuvat esiopetuksen suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen pedagogisen dokumentoinnin keinoin. Pedagogisen dokumentoinnin suunnitelma kirjataan yksikön vuosisuunnitelmaan. Huoltajille voidaan toteuttaa myös pienimuotoisempia kyselyjä esiopetusyksikkökohtaisesti. Lisäksi käytettävissä ovat hyvinvointialueen perhekyselyt ja vastaavat.

Mikkelin kaupungissa henkilöstön työhyvinvointia mitataan Pulssi-kyselyillä henkilöstöhallinnon toimesta vuosittain. Henkilöstön hyvinvointikokemuksia seurataan lisäksi kehityskeskusteluissa, uhka- ja vaaratilannetilastoista, poissaolotilastoista sekä tapaturmatilastoista.

3.3 Opiskeluhoitoryhmien johtaminen, kokoonpano ja toimintatavat

3.3.1 Opiskeluhoitoryhmien ohjausryhmä

Mikkelissä toimii opiskeluhoitoryhmien ohjausryhmä, jossa on edustettuna niin esiopetus, perusopetus, lukiokoulutus kuin ammatilliset oppilaitokset. Mukana on lisäksi sosiaali- ja terveyspalveluiden, nuorisopalveluiden, ev.lut. seurakunnan ja järjestöjen edustajia.

Ryhmä toimii myös ns. kunnan LAPE-työryhmänä eli lasten, nuorten ja perheiden palveluja ja tukea yhteensovittavana kuntatasoisena työryhmänä yhteistyössä hyvinvointialueen edustajien kanssa.

Opiskeluhoitoryhmien ohjausryhmä

- koordinoi koulutusmuotojen opiskeluhoitoryhmien laadintaa
- suunnittelee, kehittää ja arvioi opiskeluhoitoryhmien kokonaisuutta ja ohjaa oppilaitoskohtaisten opiskeluhoitoryhmien toimintaa esiopetuksessa, kouluissa ja oppilaitoksissa
- linjaa yhteiset tavoitteet opiskeluhoitoryhmien toiminnalle ja tukee yhteisten tavoitteiden saavuttamista ja yhtenäisten toimintatapojen omaksumista.

LAPE-työryhmä

- täydentää Etelä-Savon lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan kuntakohtaiset tavoitteet ja toimenpiteet
- toimeenpanee lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmien toimenpiteitä ja arvioi tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumista.

3.3.2 Alueelliset opiskeluhoitoryhmät eli yhteisölliset hyvinvointiryhmät Aluevarput

Aluevarpun kokoonpanoon kuuluvat alueen

- päiväkodin johtajat (pj. ja koollekutsuja)
- kiertävät varhaiskasvatuksen erityisopettajat
- esiopetuksen varhaiskasvatuksen opettajat
- neuvolan terveydenhoitaja
- esiopetuksen psykologi
- esiopetuksen kuraattori
- lapsiperheiden sosiaalipalvelujen edustaja
- huoltajien edustus kutsutaan tarvittaessa

Aluevarput päivittävät opiskeluhoitopalveluita tarjoavien henkilöiden nimet ja yhteystiedot, käsittelevät esiopetusryhmien yksikkökohtaiset erityispiirteet (esim. tuetut pienryhmät, monikielisyys) sekä tarvittaessa suunnittelevat ja toteuttavat konkreettisia toimenpiteitä, joilla lisätään lasten ja perheiden hyvinvointia alueella. Aluevarput kokoontuvat kaksi kertaa vuodessa ja **toimivat sekä varhaiskasvatuksen monialaisina yhteistyöryhminä että esiopetuksen opiskeluhoitoryhminä/yhteisöllisinä hyvinvointiryhminä**. Aluevarpuja on Mikkelin alueella neljä. Alueellisella toiminnalla pyritään turvaamaan opiskeluhoitoryhmän monialaisuus. Aluevarpun toimintaan laadittu käsikirja on luettavissa alaluvusta 8.3.

3.3.3 Esiopetusyksikön opiskeluhoitoryhmä

Jos esiopetus järjestetään koulun yhteydessä, voi koulukohtainen opiskeluhoitoryhmä toimia myös esiopetuksen opiskeluhoitoryhmänä. Opetuksen järjestäjä ja opiskeluhoitopalveluja tuottavat tahot päättävät yhdessä ryhmän kokoonpanosta, tehtävistä ja toimintatavoista. Opiskeluhoitoryhmä voi tarvittaessa kuulla asiantuntijoita.

Syksyllä 2023 Aluevarpuissa suunnitellaan siirtymä alueellisista esiopetuksen opiskeluhoitoryhmistä yksikkökohtaisiin opiskeluhoitoryhmiin ja sovitaan Aluevarpun jatkosta.

Päiväkodin johtaja vastaa

- yksikkönsä esiopetushenkilöstön perehdyttämisestä opiskeluhoitosuunnitelmaan
- esiopetushenkilöstön osallistumisesta koulutukseen (mm. MiniVerso, Erotyösalkku) sekä
- osallistuu Aluevarpuun tai toimii sen puheenjohtajana
- seuraa ja arvioi opiskeluhoitosuunnitelman toteutumista yhteistyössä henkilöstön ja yksikön opiskeluhoitoryhmän kanssa
- kutsuu tarvittaessa asiantuntijoita tai yhteistyötahoja mukaan esiopetuksen opiskeluhoitoon

3.4 Poissaolojen ennaltaehkäisy, suunnitelmallinen seuranta ja poissaoloihin puuttuminen

Esiopetus on velvoittavaa opetusta ja siihen osallistuminen on huoltajien vastuulla. Esiopetusryhmän henkilöstö seuraa lasten läsnäoloa esiopetuksessa ja keskustelee tarvittaessa huoltajien kanssa päivittäisissä kohtaamisissa sekä lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmakeskusteluissa ja Lapset puheeksi -keskusteluissa. Vuorohoidossa olevien esiopetusikäisten poissaolojen seurannassa huomioidaan vuorohoidon erityispiirteet (mm. lapsen oikeus vapaapäiviin). Esiopetuksen on laadittu oma poissaolomalli sekä ohjeistus (ks. Liitteet).

3.5 Esiopetuksen digisuunnitelma ja riippuvuuksien ehkäisy

Esiopetusikäisillä huolta saattavat herättää lasten media-aika, -sisällöt ja niihin mahdollisesti liittyvät riippuvuudet tai käyttäytymisen haasteet. Mikkelin esiopetuksen digisuunnitelma perustuu Uudet lukutaidot -kehittämisohjelman digitaalisen osaamisen kuvauksiin. Digisuunnitelman avulla tuetaan lasten medialukutaitoa, tieto- ja viestintäteknistä osaamista sekä ohjelmointiosaamista. Digitaalisen osaamisen osa-alueet ovat käytännön taidot, tutkiva työskentely ja tuottaminen, vuorovaikutus sekä vastuullisuus ja turvallisuus.

Esiopetusikäisten kanssa harjoitellaan turvallisen toiminnan käytänteitä sekä vuorovaikutustaitoja digitaalisissa

ympäristöissä. Medialukutaitoon liittyen opetellaan digiturvaitoja sekä mitä mm. kiusaaminen ja häirintä tarkoittavat ja tutustutaan mediasisältöjen ikärajoituksiin ja niiden merkityksiin. Median käytöstä keskustellaan lasten kanssa, pohditaan median luotettavuutta ja tiedon käyttökelpoisuutta. Lisäksi tutustutaan monipuolisesti muun muassa lasten mediakulttuuriin ja mediataiteeseen, pohditaan syy-seuraussuhteita ja sanallistetaan tehtyjä valintoja, harjoitellaan pohtimaan omia ratkaisuja, tutkitaan pelien toimintatapoja ja havainnoidaan arjen teknologiaa. Pohditaan myös, mitä tietoja laitteet ja välineet keräävät käyttäjästään.

Lisätietoa mediakasvatuksesta: [KAVIn mediakasvatus - Kavi](#)

Pelaamishäiriö

Maailman terveysjärjestö (WHO) määrittelee pelaamishäiriön pysyvänä ja toistuvana käyttäytymismallina, jossa pelaaminen ei ole yksilön hallinnassa pelaamisen tiheyden, keston ja sisältöjen suhteen. Tällöin pelaamista pidetään etusijalla muihin päivittäisiin toimintoihin ja kiinnostuksen kohteisiin nähden. Kielteisistä seurauksista ja niiden tiedostamisesta huolimatta pelaaminen myös lisääntyy ja jatkuu edelleen.

Pelaaja tai hänen läheisensä saattaa havaita pelaamisesta aiheutuvia lyhytaikaisia tai ohimeneviä haittoja, jolloin ei ole kyse pelaamishäiriöstä eikä siitä tarvitse olla huolissaan. Kuitenkin etenkin perheen nuorimmat pelaajat tarvitsevat vanhempien taholta ennakoivaa pelaamiskäyttäytymisen ohjausta. Yhteisesti sovitut säännöt ja niiden valvonta antaa lapsille tietoa siitä, mitä heiltä odotetaan.

Tämänhetkiseen tutkimustietoon perustuen on tunnistettu joitain ongelmallisen digitaalisen pelaamisen yhteydessä esiintyviä haittoja, kuten masentuneisuutta, ahdistusta, sosiaalista pelkoa, alhaista itsetuntoa, neuroottisuutta, aggressiivisuutta tai vihamielisyyttä, sosiaalista eristäytymistä, keskittymisvaikeuksia, yksinäisyyttä ja yleisesti heikentynyttä psykososiaalista hyvinvointia. Kuitenkin on epäselvää, ovatko nämä haittaominaisuudet ongelmallisen digitaalisen pelaamisen syitä vai seurauksia. Tyytyväisyys elämään edistää ihmisten terveyttä ja voi suojata yksilöitä ongelmallisen digitaalisen pelaamisen kehittymiseltä.

[Pelikasvattajan käsikirja 2. 2018. 116-122.](#)

Huoltajille: [Puhutko lapsesi kanssa pelaamisesta?](#)

[Digiarjen suosituksset perheille \(turvataitokasvatus.fi\)](#)

”Lasten aiemmin leikkimiseen käyttämä aika on nykyisin somen tuijottamista. Meitä vanhempia tässä asiassa pitäisi ensimmäisenä muistuttaa ja opastaa mutta mikä tai kuka olisi siihen oikea taho. Tässä voisi olla yhteistyön paikka perheille ja varhaiskasvatukselle.” vanhempaintoimikunnan kommentti

3.6 Yhteistyö ja käytänteet esiopetusympäristön terveellisuuden ja turvallisuuden tarkastuksissa

Opiskeluympäristön ja -yhteisön terveellisuuden ja turvallisuuden tarkastus tehdään joka kolmas vuosi laajassa yhteistyössä oppilaitoksen, opiskelijoiden, terveydenhuollon, terveystarkastajan, henkilöstön työterveyshuollon, työsuojeluhenkilöstön ja muiden tarvittavien tahojen kanssa. Tarkastukseen osallistuvat neuvolaterveydenhoitaja (koollekutsuja), päiväkodin johtaja, apulaisjohtaja, kiinteistöpäällikkö, työsuojeluvaltuutettu, työterveyshuollon edustaja, huoltajien edustaja (esim. vanhempaintoimikunnan/-yhdistyksen jäsen) sekä esioppilaiden edustus. Tarkastuksen tavoitteena on mm. tapaturmien ehkäiseminen ja esteettömän oppimisympäristön turvaaminen. Neuvolapalveluiden esimies sopii ajankohdasta esiopetuksen johdon kanssa ja esiopetuksen johto kutsuu henkilöt tarkastukseen. Tarkastustoiminnasta Etelä-Savon hyvinvointialueella on vastuussa neuvolapalveluiden ylilääkäri.

4 Yksilökohtainen opiskeluhoolto eli toimenpiteet tarvittavien tukitoimien järjestämiseksi

Yksilökohtaisella opiskeluhoollolla tarkoitetaan

- lapselle annettavia neuvolaterveydenhoitajan ja lääkärin palveluja
- opiskeluhoollon kuraattorin ja psykologin yksilökohtaisia palveluja
- monialaisessa asiantuntijaryhmässä toteutettavaa yksittäistä lasta koskevaa opiskeluhooltoa

Yksilökohtaisessa opiskeluhoollossa seurataan ja edistetään lapsen kokonaisvaltaista terveyttä, hyvinvointia, osallisuutta ja oppimista sekä ehkäistään ongelmia ja tarjotaan varhaista tukea. Yksilökohtainen opiskeluhoolto tukee myös huoltajia heidän kasvatustyössään.

Yksilökohtainen opiskeluhoolto on lapselle ja perheelle vapaaehtoista ja perustuu aina huoltajan suostumukseen. Huoltajan osallisuutta tuetaan ja mielipiteitä kuullaan. Lapsen osallisuus ja mielipiteet otetaan huomioon toimenpiteissä ja ratkaisuissa hänen ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti. Vuorovaikutus on avointa, kunnioittavaa ja luottamuksellista. Tuen tarpeen selvittäminen ja järjestäminen edellyttävät usein yhteistyötä opiskeluhoollon toimijoiden kesken. Yksilökohtaisessa työssä noudatetaan tietojen luovuttamista, saamista ja salassapitoa koskevia säännöksiä. Opiskeluhoollon toimijoiden keskinäiset konsultaatiot ovat toimiva työmuoto arjessa. Konsultaatioiden tulee tapahtua lain mukaan ja luottamusta rakentaen. Anonyymi konsultaatio on aina sallittua.

Yksilökohtaisen opiskeluhoollon ohjeet löytyvät Monialainen opiskeluhoolto ja sen johtaminen -oppaasta (THL, opas 36, 2015, s. 91-120). Opas sisältää ohjeita mm. seuraavista:

- konsultaatiot
- monialainen asiantuntijaryhmä ja kirjaaminen
- salassa pidettävien tietojen luovutus
- oppimisen tuki ja yksilökohtainen opiskeluhoolto

Lisäksi käytettävissä ovat mm. seuraavat yksilökohtaista opiskeluhooltoa ohjaavat verkko-oppaat ja ohjeet:

- Opetushallituksen [Opiskeluhoolto -sivusto](#)
- [Oppimisen ja koulunkäynnin tuki ja oppilashuolto](#) (Opetushallitus)
- [Yksilökohtainen opiskeluhoolto](#) (Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen sivusto)

Kuviossa 2 esitetään tilanteita, joissa on tarpeen selvittää yksilökohtaisen opiskeluhoollon tarve esiopetuksessa.

KUVIO 2. Tilanteita, joissa on tarpeen selvittää yksilökohtaisen opiskeluhoollon tarve esiopetuksessa.

4.1 Lapsen ohjaaminen opiskeluhuoltopalveluihin

Esiopetuksen henkilöstöllä on velvollisuus tiedottaa lapsia ja huoltajia oikeudesta opiskeluhuoltopalveluihin. Lapsen huoltajille annetaan tieto käytettävissä olevasta opiskeluhuollosta ja heitä ohjataan hakemaan tarvitsemiaan opiskeluhuollon palveluja. Lapsen ja huoltajan osallisuus opiskeluhuollossa, suunnitelmallinen yhteistyö ja opiskeluhuollosta tiedottaminen lisäävät opiskeluhuollon tuntemusta ja edesauttavat palveluihin hakeutumista.

4.1.1 Kuraattori- ja psykologipalvelut

Kuraattorin ja psykologin työn tavoitteena on tukea ja edistää lasten hyvinvointia, sosiaalisia ja psyykkisiä valmiuksia sekä esiopetukseen osallistumista. Kuraattori ja psykologi toteuttavat yksilökohtaista opiskeluhuoltotyötä lapsen ja huoltajien tai muiden läheisten sekä muiden lapsen asiassa mukana olevien ammattilaisten kanssa. Lisäksi kuraattori ja psykologi osallistuvat esiopetuksen yhteisölliseen työhön oman ammattinsa edustajina sekä toimivat moniammatillisessa yhteistyössä esiopetuksen sisäisten ja ulkoisten verkostojen kanssa.

Kuraattori tuo sosiaalialan asiantuntijana opiskeluhuollon toimintaan kokonaisvaltaisen näkökulman lapsen elämäntilanteesta. Sosiaalisten vaikeuksien tunnistaminen ja selvittäminen sekä tukeminen niiden ratkaisemiseksi on olennainen osa esiopetuksen sosiaalityötä. Kuraattorityön painotus on ennaltaehkäisevässä ja varhaisessa tuessa sekä ongelmien mahdollisimman varhaisessa selvittelyssä. Kuraattori suunnittelee tukitoimia ja opetusjärjestelyjä yhteistyössä esiopetuksen henkilöstön kanssa, tarjoaa konsultaatiota esiopetuksen henkilöstölle ja tekee yhteistyötä esiopetuksen ulkopuolisten tahojen kanssa. Kuraattori kutsutaan esiopetusryhmään tarpeen mukaan, mutta on myös mahdollista, että kuraattori vierailee (koulun yhteydessä toimivassa) esiopetusryhmässä säännöllisesti.

Esiopetuksen psykologi tuo psykologista asiantuntijuutta esiopetuksen käyttöön. Psykologin yksilö- ja asiakastyö sisältää lapsen kehitykseen tai oppimiseen liittyvien kysymysten selvittelyn ja arvioinnin. Tähän kuuluvat psykologinen arviointi toimenpiteineen, tukitoimien ja opetusjärjestelyjen suunnittelu yhteistyössä esiopetuksen henkilöstön kanssa sekä yhteistyö esiopetuksen ulkopuolisten tahojen kanssa. Asiakastyöhön kuuluu lasten yksilöllinen tuki ja ohjaus mielen hyvinvointiin, sosiaaliseen vuorovaikutukseen tai oppimiseen liittyvissä pulmissa. Psykologi tarjoaa konsultaatiota esiopetuksen muulle henkilöstölle. Mahdollisen psykologin tutkimuksen tarpeen arvioi aina psykologi.

Tarvittaessa kuraattori ja psykologi ohjaavat perheitä muiden tarvittavien palveluiden piiriin tai kutsuvat yhteistyökumppaneita mukaan tueksi. Yhteistyökumppaneita ovat esimerkiksi terveydenhuolto, kasvatusta- ja perheneuvonta, perhetyö, lastensuojelu, perusterveydenhuollon mielenterveysvastaanotot sekä erikoissairaanhoidon lasten-, nuoris- ja aikuispsykiatrian vastaanotot.

Jokaiselle esiopetusyksikölle on nimetty kuraattori ja psykologi. Lisäksi jokaisen esiopetusyksikön käytettävissä on oltava palveluja vastaavalla kuraattorilla, joka on sosiaalihuollon ammattihenkilöstä annetun lain 7§:ssä tarkoitettu ammattihenkilö eli sosiaalityöntekijä. Kuraattorit ja psykologit tapaavat lapsia yleensä esiopetusaikana.

Kun esiopetuksen henkilöstöllä herää huoli lapsen oppimisesta tai hyvinvoinnista, he ottavat asian ensin puheeksi lapsen huoltajan kanssa. Lapsen tilanteen selvittäminen ja arviointi voi alkaa konsultoimalla opiskeluhuollon toimijoita tai kutsumalla koolle yksilökohtainen monialainen opiskeluhuoltoryhmä. Jos lapsi tai huoltaja toivoo yhteyttä kuraattoriin tai psykologiin, mahdollisuus keskusteluun on järjestettävä seitsemän työpäivän kuluessa pyynnöstä, kiireellisissä tilanteissa samana tai seuraavana päivänä. Kiireellisuuden arvioi kuraattori tai psykologi.

Kuraattoreihin ja psykologeihin saa parhaiten yhteyden sähköpostitse tai puhelimitse. Henkilöstö voi konsultoida opiskeluhuollon toimijoita nimettömästi. Yksittäisen lapsen asioissa kysytään aina ensin huoltajan suostumus, joka kirjataan lomakkeeseen Suostumus yksilöllisen opiskeluhuollon järjestämisestä (ks. Liitteet).

Kuraattorien ja psykologien yhteystiedot: etelasavonha.fi/palvelut/opiskeluhuolto

4.1.2 Lastenneurolaterveydenhuolto

Hyvinvointialueen on järjestettävä terveydenhuollon palvelut alueellaan sijaitsevien oppilaitosten oppilaille. Mikkelissä kyseiset palvelut järjestää Etelä-Savon hyvinvointialue Eloisa terveydenhuoltolain (1326 /2010) ja neuvolatoimintaa, koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa sekä lasten ja nuorten ehkäisevän suun terveydenhuoltoa koskevan asetuksen (338/2011) mukaisesti.

Terveydenhuoltoa toteuttavat terveydenhoitajat ja lääkärit. Palveluja järjestettäessä on toimittava yhteistyössä alaikäisen lapsen vanhempien ja huoltajien sekä muun opiskeluhuollon ja opetushenkilöstön sekä muiden tarvittavien tahojen kanssa.

Lastenneurolaterveydenhuolto on lakisääteinen palvelu alle kouluikäisille lapsille ja heidän perheilleen. Palvelu on maksutonta ja saatavilla alueen neuvoloista.

Lastenneurolaterveydenhuollon tehtäviin sisältyy:

- alle kouluikäisten lasten ja heidän perheidensä terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen sekä perheiden välisten terveyserojen kaventaminen
- lapsen fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen kasvun ja kehityksen seuranta
- vanhempien ja huoltajien kasvatustyön tukeminen
- lapsiperheiden erityisen tuen tarpeen varhainen tunnistaminen, tukeminen sekä jatkohoitoon ohjaaminen
- kansallisen rokotusohjelman mukaiset rokotukset lapselle
- suun terveydenhuolto

Neurolaterveydenhoitajan yhteydenotto puhelimitse tai chat palveluna.

Yhteystiedot: [Lastenneurolapalvelut - Eloisa \(etelasavonha.fi\)](https://etelasavonha.fi)

4.2 Monialainen asiantuntijaryhmä yksilökohtaisessa opiskeluhuollossa

Lapsen tueksi kootaan tarvittaessa yksilökohtaisen opiskeluhuollon monialainen asiantuntijaryhmä yhteistyössä huoltajan kanssa. Monialaisuus tarkoittaa sitä, että ryhmässä on mukana eri alojen ammattilaisia. Aloitteen ryhmän kokoamiseksi tekee esiopetuksen opettaja, erityisopettaja, terveydenhoitaja, psykologi, kuraattori tai muu opiskelu- huollon toimija, joka on havainnut huolen tai jolta lapsi tai huoltaja on pyytänyt apua. Ryhmään voidaan nimetä jäseniä ainoastaan huoltajan suostumuksella, joka kirjataan lomakkeeseen Suostumus yksilöllisen opiskeluhuollon järjestämisestä. Ryhmään voidaan kutsua esimerkiksi lastensuojelun sosiaalityöntekijä tai perhetyöntekijä. Ryhmän tehtävänä on yhdessä lapsen ja huoltajan kanssa selvittää tuen tarvetta, etsiä sopivia tukimuotoja sekä järjestää tarvittava tuki. Tuen tarpeen selvittelyn ja tuen järjestämisen jälkeen asiantuntijaryhmän voi olla tarpeellista kokoontua vielä tilanteen seuraamiseksi ja esimerkiksi arvioimaan järjestetyn tuen riittävyttä ja hyötyä. Monialaisen asiantuntijaryhmän työskentelytapana voidaan käyttää Lapset puheeksi -neuvonpitoa. Opiskeluhuoltotyössä noudatetaan tietojen luovuttamis- ja salassapitoa koskevia säännöksiä.

Jos lapsi on myös kasvun ja oppimisen tuen piirissä, voidaan asiat käsitellä kahdessa peräkkäisessä palaverissa, mikäli lapsi ja/tai huoltaja niin toivovat. Tällöin kummastakin palaverista on tehtävä ko. palaveriin liittyvät kirjaukset: monialaisesta asiantuntijaryhmästä opiskeluhuoltokertomus (kirjataan vain opiskeluhuollolliset asiat) ja kasvun ja oppimisen tuen palaverista siihen liittyvät kirjaukset. Kasvun ja oppimiseen tuen palaveri ja opiskeluhuollon monialainen asiantuntijaryhmä tulee siis pitää kokonaan erikseen tai erikseen, mutta ajallisesti peräkkäin.

Kasvun ja oppimisen tuen monialaisen tapaamisen ja opiskeluhuollon monialaisen asiantuntijaryhmän lisäksi voi olla vielä kolmannen tyyppisiä palavereita eli **muun osapuolen kokoon kutsuma monialainen palaveri**. Yksittäisen lapsen lastenpsykiatrian, lastensuojelun, somaattisen erikoissairaanhoidon ym. hoito- tai verkostokokous ei siis ole monialainen asiantuntijaryhmä, vaikka siellä olisi mukana esiopetuksen edustajia. Tapaamisen tulee olla esiopetuksen tai opiskeluhuoltopalvelujen edustajan kokoon kutsuma, jotta se on monialainen asiantuntijaryhmä.

4.3 Opiskeluhuoltokertomus ja opiskeluhoitokisteri

Opiskeluhuollon monialainen asiantuntijaryhmä laatii tapaamisesta muistion. Muistioiden kokonaisuus muodostaa opiskeluhoitokertomuksen. Ryhmän vastuuhenkilö kirjaa yksilökohtaisen opiskeluhuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi välttämättömät tiedot opiskeluhoitokertomukseen. Kirjauksia voivat tehdä myös muut asiantuntijaryhmän jäsenet. Kertomus laaditaan jatkuvaan muotoon, joka etenee aikajärjestyksessä.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki edellyttää, että kertomukseen kirjataan seuraavat asiat:

- yksittäisen lapsen nimi, henkilötunnus, kotikunta ja yhteystiedot sekä alaikäisen lapsen huoltajan tai muun laillisen edustajan nimi ja yhteystiedot
- kirjauksen päivämäärä sekä kirjauksen tekijä ja hänen ammatti- tai virka-asemansa,
- kokoukseen osallistuneet henkilöt ja heidän asemansa
- asian aihe ja vireille panija
- lapsen tilanteen selvittämisen aikana toteutetut toimenpiteet kuten arviot, tutkimukset ja selvitykset
- toteutetut toimenpiteet kuten yhteistyö eri tahojen kanssa sekä aiemmat ja nykyiset tukitoimet
- tiedot asian käsittelystä ryhmän kokouksessa, tehdyt päätökset ja niiden toteuttamissuunnitelma
- toteuttamisesta ja seurannasta vastaavat tahot

Jos sivulliselle annetaan opiskeluhoitokertomukseen sisältyviä tietoja, asiakirjaan on lisäksi merkittävä mitä tietoja, kenelle sivulliselle ja millä perusteella tietoja on luovutettu.

Opiskeluhoitokertomuksen kirjaaja sovitaan tilanteen mukaan. Opiskeluhoitokertomuksesta ja -rekisteristä ja salassapidosta säädetään oppilas- ja opiskelijahuoltolain 20-23 §:ssä. Myös esioppilaiden kohdalla tehdään opiskeluhoitokertomus, jos kyseessä on lain mukainen monialainen asiantuntijapalaveri. Opiskeluhoitokertomusta ei tehdä,

jos palaverin kokoonkutsuja on jokin muu kuin esiopetus, esim. lastensuojelu tai lastenpsykiatrian poliklinikka. Mikäli esioppilasta ei ole vielä liitetty Wilmaan, tehdään kertomus paperilomakkeelle. Esiopetuksessa käytettävässä Daisyssä ei ole sähköistä opiskeluhoitokertomuspohjaa.

Opiskeluhoitokertomukset sekä muut opiskeluhoillon tehtävissä laaditut tai saadut yksittäistä lasta koskevat asiakirjat tallennetaan opiskeluhoitokorttisiin. Koulutuksen järjestäjä vastaa henkilötietojen käsittelystä ja ylläpitää edellä mainittua rekisteriä. Opiskeluhoitokorttisiin tallennetut tiedot, jotka koskevat yksittäistä lasta tai muuta yksityistä henkilöä, ovat salassa pidettäviä. Esiopetuksessa opiskeluhoitokertomukset säilytetään paperisena lukollisessa kaapissa yksikön johtajan huoneessa tai esiopetuksen tiloissa.

Terveydenhuollon henkilöstö ja psykologit kirjaavat yksilökohtaisen opiskeluhoitotyön säädetysti potilaskertomukseen ja muihin potilasasiakirjoihin. Vastaavasti opiskeluhoitopalveluiden kuraattorit kirjaavat asiakastiedot kuraattorin asiakaskertomukseen sosiaalihuoltolain mukaisesti.

Lapsen yksilökohtaisen opiskeluhoillon järjestämiseen ja toteuttamiseen osallistuvilla on salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä opiskeluhoillosta vastaavalle viranomaiselle sellaiset tiedot, jotka ovat välttämättömiä yksilökohtaisen opiskeluhoillon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi. Lisäksi heillä on oikeus saada ja luovuttaa toisilleen sekä lapsen opettajalle, päiväkodin johtajalle, rehtorille ja koulutuksen järjestäjälle lapsen opetuksen asianmukaisen järjestämisen edellyttämät välttämättömät tiedot. Tiedon luovuttaja joutuu harkitsemaan esimerkiksi sitä, onko kysymys sellaisesta tiedosta, joka on välttämätön lapsen tai muiden lasten turvallisuuden varmistamiseksi. Luovutettava tieto voi koskea muun muassa sellaista lapsen sairautta, joka tulee ottaa opetustilanteissa huomioon. Vaikka tiedon luovuttamiselle olisikin edellä todettu lain tarkoittama peruste, yhteistyön ja luottamuksen turvaamiseksi pyritään aina ensisijaisesti hankkimaan lapsen tai huoltajan suostumus salassa pidettävän tiedon luovuttamiseen.

Jos lapsi siirtyy toisen opetuksen järjestäjän opetukseen, aikaisemman opetuksen järjestäjän on pyydettävä huoltajan suostumus siihen, että uudelle opetuksen järjestäjälle voidaan siirtää opiskeluhoillon asiakasrekisteristä sellaiset salassa pidettävät tiedot, jotka ovat tarpeellisia opiskeluhoillon jatkuvuuden kannalta. Sen sijaan opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot toimitetaan salassapidon estämättä viipymättä toiselle opetuksen järjestäjälle. Vastaavat tiedot voidaan antaa myös uuden opetuksen järjestäjän pyynnöstä.

4.3.1 Opiskeluhoitokertomusten arkistointiohje esiopetukseen

Opiskeluhoitokertomuksiin liittyvien paperilomakkeiden arkistointi

Tätä ohjetta voidaan käyttää myös esiopetuksessa (tarkistettu vt. Asiakirjahallintopäällikkö K. Alkiomaa 1.6.2023). Ohjetta muokattu esiopetuksen käyttöön 6/2023

Kaupunginarkiston ohje 1/2015

21.9.2015

Jakelu: Rehtorit, koulusihteerit

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) on tullut voimaan 1.8.2014 alkaen. Laki velvoittaa pitämään oppilas- ja opiskelijahuollosta rekisteriä sekä kirjaamaan oppilas- ja opiskelijahuillon toimenpiteet. Lisäksi oppilas- ja opiskelijahuillon asian käsittelyä varten tarvitaan opiskelijan tai hänen huoltajansa suostumus/lupa. Perusopetus ja lukiokoulu ovat siirtyneet sähköisen Wilman opiskeluhoitokertomuksen käyttöön 1.8.2015, mutta suostumuksen kirjaamiseen käytetään edelleen word-lomakkeita. **Esiopetuksessa opiskeluhoitokertomukset tehdään paperilomakkeille.** Lomakkeiden käsittelystä ja säilyttämisestä ohjeistetaan seuraavaa:

- Suostumus asian käsittelyyn opiskeluhoillon asiantuntijaryhmässä tulostetaan paperille huoltajan allekirjoitettavaksi. Suostumusta voidaan myöhemmin täydentää samaan asiakirjaan tai tekemällä uusi. Aiemmat ja uudet opiskeluhoillon paperiasiakirjat säilytetään siten, että yhtä lasta koskevat asiakirjat ovat oma kokonaisuutensa (asiakirja-akti), ja että aiemmat opiskeluhoitokertomukset ja aiempi suostumus ja mahdolliset täydennykset asian käsittelyyn säilytetään yhdessä. Asiakirjat säilytetään mapissa lapsen nimen mukaisessa aakkosjärjestyksessä löydettävyyden ja käytettävyyden varmistamiseksi. Esiopetusyksikkökohtaisesti kaikki opiskeluhoitokertomukset suostumuksineen säilytetään yhtenä kokonaisuutena (asiakirjasarja).
- Opiskeluhoillon asiakirjat säilytetään päiväkodin johtajan huoneessa tai muussa lukollisessa säilytystilassa. Opiskeluhoillon asiakirjat ovat salassa pidettäviä, joten niiden säilytykseen on kiinnitettävä erityistä huomiota.
- Opiskeluhoitokertomusta pitää yllä monialaisen asiantuntijaryhmän vastuhenkilö. Vastuhenkilö huolehtii siitä, että lasta koskeva suostumus tai sen täydennys liitetään työryhmän kokouksen jälkeen lapsen opiskeluhoitoasiakirjoihin. Vastuhenkilölle on nimettävä varahenkilö.
- Päiväkodin arkistovastaava eli päiväkodin johtaja huolehtii opiskeluhoillon asiakirjojen säilyttämisestä ja siitä, että ne ovat asiantuntijaryhmän vastuhenkilön saatavilla tarvittaessa. Arkistovastaava huolehtii myös siitä, että opiskeluhoillon asiakirjat eivät ole sellaisten henkilöiden saatavilla, joilla ei ole tietoihin oikeutta.
- Asiakirjoista voidaan antaa kopioita lain säädösten mukaan.

- Paperimuotoisia opiskeluhuollon kertomuksia ja suostumuslomakkeita säilytetään oppivelvollisuusajaksi + 10 vuotta eli yhtä pitkään, kuin koulupsykologien ja -kuraattorien asiakirjoja. *
- Perusopetuksessa opiskeluhoitokertomukset kirjataan Wilmaan 1.8.2015 alkaen erillisen ohjeistuksen mukaan ja ne muodostavat sähköisen rekisterin. Perusopetuksessa opiskeluhoitokertomuksia ei tulosteta ja arkistoida paperiversioina.
- Mikäli lapsi/oppilas/opiskelija vaihtaa esiopetuspaikkaa/koulua/oppilaitosta ja saman asian käsittely jatkuu seuraavassa oppilaitoksessa, pyydetään huoltajaa allekirjoittamaan uusi suostumuslomake.

Opiskeluhoitokertomukset muodostavat opiskeluhoitorekisterin, joka on erillinen rekisteri, ja jota koskee rekisterilain säädäntö.

* Tarkennus 11/2022, asiakirjahallintopäällikkö Max Mustapää:

Koulukuraattorien ja -psykologien asiakirjojen säilytysajat ovat pidentyneet sosiaalihuollon asiakasasiakirjalain mukaisesti 30 vuotta asiakassuhteen päättymisestä tai 12 vuotta kuolemasta. Näiden asiakirjojen laatiminen ja säilyttäminen on vuodesta 2023 alkaen Hyvinvointialueen vastuulla ja vuodet 2017-2022 olleet Essoten vastuulla.

Lisätietoja tarvittaessa: Asiakirjahallintopäällikkö, Mikkelin kaupunki

4.4 Lapsen esiopetuspäivän aikaisen erityisruokavalion tai lääkityksen ilmoittamisen käytänteet

4.4.1 Erityisruokavalion ilmoittamisen käytänteet

Lapsen erityisruokavalion tarpeellisuus selvitetään terveydenhoitajan ja lääkärin ikäkausitarkastuksessa käyttäen apuna lomaketta erityisruokavalion tarpeen arviointiin. Kirjallinen selvitys täytetään kotona ennen terveydenhuollon käyntiä ja se on tehtävä jokaisen toimintakauden alussa lukuun ottamatta elinikäisiä ruokavalioita (esim. keliakia).

Terveydenhuollon käynnillä tehdään harkinnan mukaan lähete ravitsemusterapiaan tai lääkärille, jos vältettäviä ruoka-aineita on useita, erityisruokavalion tarve on ollut muuttumaton ja tarvitaan lausunto erityisruokavaliota varten. Riittämättömillä perusteilla ja tiedoilla erityisruokavaliota ei myönnetä. Tarkemmat ohjeet löytyvät [Mikkelin kaupungin verkkosivulta](#)

4.4.2 Lääkityksen ilmoittamisen käytänteet, lääkehoitosuunnitelma

Lasta hoitava lääkäri vastaa lapsen lääkehoidosta ja hoito toteutetaan ensisijaisesti kotona. Esiopetuspäivän aikana lapselle annetaan vain välttämättömiä lääkärin määräämiä lääkkeitä. Esiopetuspaikassa annettava lääkehoito on välitöntä hoitoa vaativaa lääkitystä, lyhytaikaista lääkehoitoa tai pitkäaikaissairauteen liittyvää lääkehoitoa.

Lapselle laaditaan yksilöllinen suunnitelma lyhyt- ja pitkäaikaissairauksissa. Erillisen lomakkeen täyttää huoltaja yhdessä lasta hoitavan työntekijän/työntekijöiden kanssa. Jokaisesta lääkkeestä täytetään oma lomake. Lapsen huoltaja tiedottaa henkilökuntaa lapsen lääkinnässä tapahtuvasta lääkärin määräämästä muutoksesta.

Lisätietoa asiasta: [Turvallinen lääkehoito. Opas lääkehoitosuunnitelman laatimiseen](#). Emilia Laukkanen ja Päivi Ruokoniemi (toim.) Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2021:6. Mm. Toimintamalli diabetesta sairastavan lapsen hoidosta, voidaan soveltaa myös muihin pitkäaikaissairauksiin. [Lääkehoitosuunnitelma Mikkelin varhaiskasvatuksessa](#)

4.5 Ilmoitusvelvollisuudet

4.5.1 Tapaturmailmoitus/Mikkelin kaupunki

Toimintaohjeet tapaturman sattuessa ja ohjeet tapaturmailmoituksen tekemiseen löytyvät kaupungin Helmi-intrasta. Esihenkilöiden on välitettävä ohjeet myös opiskeluhoitopalveluiden henkilöstölle, joilla ei ole intraan pääsyä.

Toimintaohje tapaturman sattuessa:

- Esiopetuksen henkilökunta tai terveydenhoitaja ohjaa vahingoittuneen välittömästi jatkohoitoon arvioituaan tapauksen ja ohjeistaa huoltajaa tai saattajaa jatkotoimenpiteistä.
- Huoltajan/saattajan tulee ilmoittaa hoitolaitoksessa, että kyseessä on esiopetuksen aikainen tapaturma ja vakuutusyhteistyökumppani on IF Vakuutus.
- Tapaturmailmoituksen ensisijainen täyttäjä on tapauksen havainnut/nähnyt aikuinen. Näkijä tekee tapaturmailmoituksen vakuutusyhtiöön välittömästi tapaturman satuttua. Tapaturmailmoitus täytetään, vaikka vamma ei olisi vaatinutkaan hoitoon hakeutumista.

- Vahinkonumeron saa Mikkelin kaupungin vakuutusasioita hoitavalta toimistosihiteeriltä, p. 044 794 2405 - vahinkonumero on saatavissa vasta kun tapaturmailmoitus on tehty ja kirjautunut vakuutusyhtiöön.

Yhteyshenkilöt: Ensisijaisesti esiopetustapaturmissa oman päiväkodin johtaja

Lisätietoja: toimistosihiteeri Annamari Terästi, 044 794 2405 tai annamari.terasti@mikkeli.fi

4.5.2 Uhka- ja vaaratilanneilmoitus

Läheltä piti -tapauksella tarkoitetaan sellaista tilannetta, jossa tilanteeseen liittyvät tekijät ovat aiheuttaneet vaaran, mutta henkilö- ja materiaalivahingoilta on kuitenkin säästyttävä. Aina kun sattuu läheltä piti -tilanne, on tapauksesta syytä kertoa työantajalle, esimiehelle ja kirjata tiedot tapahtumasta. Läheltä piti -tilanteiden jälkeen on oleellista, että esimies ja työntekijä ja mahdollisesti myös työyhteisö miettii ja oppii, mikä johti tilanteen syntyyn ja miten välttää se tulevaisuudessa.

Työpaikalla tulee olla järjestelmä, johon sattuneet läheltä piti -tapaukset voi kirjata ylös. Ilmoituksen tarkoituksena on työturvallisuuden kehittäminen ja parantaminen. Mikkelin kaupungilla on käytössä Falcony-järjestelmä. Ohjeet ja linkki Falcony -ilmoituksen tekemiseen löytyvät Helmi-intrasta.

4.5.3 Sosiaalihuoltolain mukaiset yhteydenotot

Jos henkilö tarvitsee sosiaalihuoltoa, hänet on ohjattava hakemaan palveluja tai otettava yhteys sosiaalihuoltoon (sosiaalihuoltolaki 1301/2014). Yhteydenottoon tarvitaan suostumus. Ellei suostumusta saada, yhteys sosiaalihuoltoon on kuitenkin otettava, jos henkilö ei kykene vastaamaan omasta terveydestään tai turvallisuudestaan tai kyseessä on lapsen etu.

Jos terveydenhuollon ammattihenkilö tai sosiaalitoimen, opetustoimen, liikuntatoimen, varhaiskasvatuksen, pelastuslaitoksen, Hätäkeskuslaitoksen, Tullin, poliisin, Rikosseuraamuslaitoksen, työ- ja elinkeinoviranomaisen, Kansaneläkelaitoksen tai ulosottoviranomaisen palveluksessa oleva on tehtävässään saanut tietää henkilöstä, jonka sosiaalihuollon tarve on ilmeinen, hänen on ohjattava henkilö hakemaan sosiaalipalveluja tai henkilön antaessa suostumuksensa otettava yhteyttä kunnallisesta sosiaalihuollosta vastaavaan viranomaiseen, jotta tuen tarve arvioitaisiin. (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014 35§)

Sosiaalihuoltolain mukaisia palveluita ovat mm. kotipalvelu, perhetyö, tukiperhe- ja tukihenkilötoiminta, vertaisryhmätoiminta sekä lapsen ja vanhemman välisten tapaamisten valvonta (oikeuden päätöksellä tai lastenvalvojan sopimuksella).

4.5.4 Huoli-ilmoitus sosiaalihuollon tarpeesta

Huoli-ilmoitus on henkilön itsensä tekemä tai hänen suostumuksellaan tehty ilmoitus henkilön sosiaalihuollon tarpeesta. Yhteydenoton voi tehdä kuka tahansa, joka havaitsee tai saa tietää sellaisia seikkoja, joiden vuoksi henkilön palvelujen tarve olisi syytä selvittää. Varhaisella avuntarpeen tunnistamisella pyritään tukemaan kaikenikäisten hyvinvointia ja auttamaan arjessa selviytymistä. [etelasavonha.fi: Huoli](https://etelasavonha.fi/Huoli)

4.5.5 Lastensuojeluilmoitus

Lastensuojelulain ilmoitusvelvollisuus salassapitosäynnösten estämättä koskee laajasti eri tahoja, jotka ovat tehtävässään saaneet tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää mahdollista lastensuojelun tarpeen selvittämistä. Lapsella tarkoitetaan alle 18-vuotiasta. Velvollisuus ilmoituksen tekemiseen on mm. sosiaali- ja terveydenhuollon ja opetustoimen palveluksessa tai luottamustoimessa olevilla. Ilmoituksen tekemiseen on velvoitettu se henkilö, joka on saanut tietää mahdollisesta lastensuojelun tarpeesta. Ilmoituksen tekemistä ei saa viivästyttää delegoimalla sitä esimerkiksi toiselle työntekijälle.

Ilmoitusvelvollisuus koskee sitä tietoa, jonka työntekijä on saanut omassa työssään. Kynnys tehdä lastensuojeluilmoitus ei saa olla liian korkea. Jos työntekijällä on vaikeuksia arvioida, onko lapsesta herännyt huoli riittävän vakava lastensuojeluilmoituksen tekemiseksi, asiasta voi yleisellä tasolla kysyä lapsen asuinkunnan sosiaaliviranomaisilta. Lapsen henkilöllisyyttä ei tällöin paljasteta.

Lastensuojeluilmoitus tulee tehdä, kun ilmoitusvelvollinen havaitsee tai saa tietää asioita, joiden vuoksi lapsen lastensuojelun tarve on aiheellista ja tarpeellista selvittää, eli

- perustuu ilmoituksen tekijän omaan arvioon tilanteesta
- huolen herätessä asiasta keskustellaan ensisijaisesti suoraan vanhempien kanssa
- ilmoituksen perusteeksi riittää perusteltu huoli, joka tulee kirjata selkeästi myös ilmoitukseen, ei tarvitse eikä tule ottaa kantaa muuhun, esimerkiksi tukitoimiin

- tehtävä viipymättä, vanhemmat eivät voi kieltää ilmoituksen tekoa
- Ilmoitus tehdään lapsen nimellä.

Ilmoitusperusteita ovat mm.:

- lapsen hoidon tai huollon tarve: perushuolenpito, vanhemmuus, lapsen tarpeiden laiminlyönti tai heitteillejättö
- lapsen kehitystä vaarantavat olosuhteet: mm. lähisuhdeväkivalta, vanhemman päihde- tai mielenterveysongelmat, jaksamattomuus, vanhemman oman hoidon laiminlyönti
- lapsen oma käyttäytyminen: päihde- tai mielenterveysongelmat, rikollisuus, itsetuhoisuus
- Huom! Ilmoitusvelvollisten on tehtävä ilmoitus suoraan poliisille, kun heillä on tehtävässään tietoon tulleiden seikkojen perusteella syytä epäillä, että lasta on pahoinpidelty tai häneen on kohdistunut seksuaalirikos. Samalla on tehtävä myös lastensuojeluilmoitus. Pahoinpitely- ja seksuaalirikosepäilyissä konsultoidaan poliisia tai poliisin sosiaalityöntekijää siitä, miten asiasta tiedotetaan perheelle.

Lastensuojeluilmoituksen sisältö

- Ilmoitukseen on kirjattava näkyviin kaikki se tieto, joka halutaan kertoa, ei ”rivien välistä lukemista” tai tarralappua päällä, jonka sisällöstä kielletään kertomasta perheelle
- Ilmoitukseen toivotaan liitettävän se tieto, mitä lapsen tukemiseksi on jo tehty, esim. huolilomake liitteeksi
- Lapsen/huoltajan luvalla ilmoitukseen voidaan liittää esim. kopiot opiskeluhoitokertomuksista
- Mikäli lastensuojelu päättyy tekemään lastensuojelutarpeen selvityksen, lastensuojeluviranomaisella on oikeus pyytää ko. selvitystä varten tarvitsemansa tiedot lastensuojelulain nojalla salassapitosääntöjen estämättä, mm. tiedot opiskeluhoitokertomuksesta
- Hyviin toimintakäytänteisiin kuuluu, että ilmoituksen tekijä kertoo perheelle ilmoituksen tekemisestä itse etukäteen, jos suinkin mahdollista (poikkeuksena pahoinpitely- ja seksuaalirikosepäilyt, joissa on konsultoitava poliisia tai poliisin sosiaalityöntekijää siitä, kuka ja miten asiasta perheelle kertoo)

Lastensuojeluilmoitus on tehtävä viipymättä, jos asianosaiset eivät suostu yhteydenottoon ja lastensuojelulain 25 §:n kriteerit täyttyvät.

Lastensuojeluilmoituksen tekeminen

Lastensuojeluilmoituksen voi tehdä sähköisen linkin kautta tai soittamalla lastensuojelun virka-aikaiseen päivystykseen. Ensisijaisesti ilmoitus tulisi tehdä sähköisen linkin kautta, jolloin käytettävissä on ohjeita ja neuvoja ilmoituksen tekemiseen ja tietoa ilmoituksen käsittelemisestä asianosaisten kanssa. Mikäli lasta koskeva tilanne on kiireellinen ja avun tarve on välitön, on oltava yhteydessä puhelimitse. Tietojen arkaluontoisuuden vuoksi ilmoitusta ei pidä tehdä sähköpostitse.

Sähköinen linkki: [etelasavonha.fi: Lastensuojeluilmoitus](https://etelasavonha.fi/Lastensuojeluilmoitus)

Konsultaatiot ja kiireelliset, päivystykselliset asiat yhteys

- arkisin klo 8-14 Lastensuojelun virka-ajan päivystykseen puh. 040 359 8520
- muuna aikana Sosiaali- ja kriisipäivystykseen puh. 044 794 2394

Lisätietoa:

[etelasavonha.fi: Lastensuojelu](https://etelasavonha.fi/Lastensuojelu)
[THL:n Lastensuojelun käsikirja](#)

4.6 Lupa-asiat erityistilanteissa

4.6.1 Yhteis- ja yksinhuoltajuus

Kun vanhemmat ovat yhdessä lapsen huoltajia, he vastaavat yhdessä lapsen huoltoon kuuluvista tehtävistä ja tekevät yhdessä lasta koskevat päätökset. Näin ollen vaaditaan pääsääntöisesti kummankin huoltajan suostumus, kun ratkaistaan lapsen henkilökohtaisia, tärkeitä katsottavia asioita. Tällaisia ovat mm. ratkaisut lapsen nimestä, lapsen omaisuuden käytöstä, koulutuksesta, asuinpaikasta, uskonnosta, terveydenhuollosta ja passista. Yhteishuollossa kummallakin huoltajalla on oikeus saada tietoja lapsestaan viranomaiselta. Molempia vanhempia tulee informoida esiopetuksessa tapahtuvista muutoksista.

Kun vanhemmat ovat sopineet yksinhuoltajuudesta, toisella ei ole tiedonsaantioikeutta, vaan hän on toiselta vanhemmalta saatavan tiedon varassa. Jos esiopetuksella ei ole tarkkaa tietoa lapsen huoltajuuskysymyksistä ja tilanteen riittävyys edellyttää asian varmistamista, voidaan lapsen huoltajuus tarkistaa väestörekisteristä. Huoltajuuteen liittyvissä ongelmatilanteissa voidaan konsultoida lastenvalvojaa.

Esiopetuksen tulee selvittää huoltajuuskysymykset, jotta yllättävissä ja riitaisissa tilanteissa asia voidaan varmistaa esiopetuksessa olevista tiedoista. Mahdollisesta yksinhuoltajuudesta tulee huoltajan esittää dokumentti. Toinen huol-

taja voi tarvittaessa valtakirjalla valtuuttaa toisen huoltajan hoitamaan yhteistyötä esiopetuksen kanssa. Myös oikeus on voinut antaa asiasta erillismääräyksiä, vaikka vanhemmilla olisikin yhteishuoltajuus.

4.6.2 Avohuollon tukitoimena sijoitettu lapsi

Kun lapsi on lastensuojelun avohuollon tukitoimena, vanhempien sekä yli 12-vuotiaan omalla suostumuksella, sijoitettu oman kodin ulkopuolelle, vanhemmat säilyvät lapsensa huoltajina ja päättävät lasta koskevista asioista. Avohuollon sijoituksen seurauksena lapsen fyysinen olinpaikka muuttuu, mutta työskentelyn lähtökohta on, että lapsen tutut ja turvalliset arjen rutiinit, kuten esiopetuspaikka, säilyvät ennallaan. Yhteydenpito esiopetuksesta sijoituksen aikana tapahtuu suoraan sijoituspaikkaan, josta huolehditaan tiedottamisesta ja käytännön järjestelyistä. Yhteistyössä korostuu esiopetuksen, sijoituspaikan ja vanhempien välinen yhteistyö. Esimerkiksi HOJKS -palaveriin esiopetus kutsuu vanhemmat. Asiakassuunnitelmanneuvotteluun ja muihin neuvotteluihin sijaishuoltopaikka tai lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä kutsuu esiopetuksen edustuksen mukaan tarvittaessa joko puhelimitse tai kirjeitse.

4.6.3 Huostaanotettu ja sijoitettu lapsi

Kun lapsi on huostaan otettu ja sijoitettu, sosiaali- ja terveystoimen tuotantolautakunta eli käytännössä lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä päättää viime kädessä lasta koskevista asioista lukuun ottamatta lapsen nimeä, uskontoa ja kansallisuutta koskevia asioita, joista päättävät biologiset vanhemmat. Arjen asioista vastaa lapsen sijaisperhe ja he ovat läheisin ja ensisijainen toimijataho päiväkodin suuntaan. Lapsen biologiset vanhemmat voidaan ottaa työskentelyyn mukaan mahdollisuuksiensa mukaan. Sijaisvanhemmat allekirjoittavat lasta koskevat paperit.

Kiireellinen sijoitus on akuutissa tilanteessa tehtävä turvaamistoimenpide, joka on voimassa enintään 30 vuorokautta, (voi jatkua enintään toiset 30 vuorokautta) tai jatkuu, jos ensimmäisten 30 vuorokauden aikana tehdään varsinainen huostaanottohakemus hallinto-oikeuteen. Kiireellinen sijoitus tehdään, kun lapsi on välittömässä vaarassa tai muuten kiireellisen sijoituksen ja sijaishuollon tarpeessa. Kiireellinen sijoitus pannaan täytäntöön heti, vaikka vanhemmat tai lapsi vastustaisi sitä.

4.6.4 Lastensuojelun oikeudet

Lastensuojelu voi pyytää salassapitosäännösten estämättä lausuntoa

- lastensuojelutarpeen selvitystä varten (LsL 27 §),
- avohuollon tukitoimien arvioinnin tueksi (LsL 35–36),
- huostaanoton valmistelua varten (LsL41§) tai
- lapsen asumiseen ja huoltoon liittyvää olosuhdeselvitystä varten perustuen Sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (812/2000, 20 § 1 mom.).

Lastensuojelu voi pyytää lausuntoa ja/tai potilasasiakirjoja tarvittaessa myös terveydenhuollosta. Tietojen luovuttaminen perustuu lakiin sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000, 20 § 1 mom.) ja lakiin potilaan asemasta ja oikeuksista (785/1992, 13 § 3 mom.). Potilasasiakirjoja sisältäviä tietoja voi antaa, jos tiedon antamisesta tai oikeudesta tiedon saamiseen on laissa erikseen nimenomaisesti säädetty.

5 Yhteistyön järjestäminen lasten ja heidän perheidensä sekä esiopetuksessa työskentelevien ja muiden lasten ja perheiden hyvinvointia tukevien tahojen kanssa

Opiskeluhoolto on kaikkien esiopetusyhteisössä työskentelevien ja opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisten yhteinen tehtävä. Lasten, huoltajien, opetustoimen henkilöstön ja opiskeluhoitopalvelujen työntekijöiden sekä yhteistyötahojen osallisuus opiskeluhoollon toimintatapojen suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa on opiskeluhoollossa keskeistä. Tämä edellyttää yhteisiä toimintatapoja ja erityisesti opetuksen järjestäjän ja hyvinvointialueen yhteistyötä.

5.1 Esiopetuksen opiskeluhoitosuunnitelman laatiminen ja päivittäminen

Suunnitelmaluonnokset käytetään lausuntokierroksilla vähintään:

- esiopetusyksiköiden johtajilla ja henkilöstöllä
- kahdella vanhempainoimikunnalla, -yhdistyksellä tai vastaavalla (sekä kunnallinen että yksityinen varhaiskasvatus)
- opiskeluhoollon toimijoilla
- opiskeluhoollon ohjausryhmällä, jossa on laaja monialainen edustus

Opiskeluhoitosuunnitelmaan saa tehdä muutosehdotuksia kuka tahansa huoltaja, kuntalainen, opetustoimen, opiskeluhoitopalvelujen tai yhteistyökumppanien henkilöstöön kuuluva. Lasten osallisuudesta suunnitelmatyöhön vastaavat esiopetusyksikön työntekijät. Myös huoltajat voivat kommentoida luonnoksia lasten näkemysten mukaisesti. Muutosehdotukset käsitellään opetussuunnitelmatyön aikataulujen mukaan.

Opiskeluhoitoa toteutetaan yhteistyössä lasten, huoltajien, henkilöstön ja opiskeluhoitopalvelujen kanssa. Olennaisinta on huolehtia seuraavista asioista:

- Jokaisen lapsen ja huoltajan tulee voida halutessaan vaikuttaa lapsensa esiopetuksen opiskeluhoollon suunnitteluun
- Lasten ja huoltajien jäsenyys ja osallisuus esiopetusyksikkökohtaisessa opiskeluhoitoryhmässä eli yhteisöllisessä hyvinvointiryhmässä
- Esiopetuksen työtavat, joilla kartoitetaan ja edistetään lasten hyvinvointiin liittyviä asioita (pedagoginen dokumentointi, arviointi, kyselyt, valtakunnallisten kyselyjen tulosten huomioiminen)
- Lasten ja huoltajien osallisuus yksilökohtaisen opiskeluhoollon esiopetusyksikkökohtaisten käytäntöjen linjauksissa, mm. osallistuminen tapahtumiin, vanhempainiltoihin, pedagogisiin iltapäiviin jne.

5.2 Esiopetuksen henkilöstön perehdytys ja osaamisen varmistaminen yhteisöllisessä työssä

Esiopetuksen järjestäjä perehdyttää henkilöstönsä ja opiskeluhoitopalvelujen ammattilaiset toimintatapoihin erilaisissa ongelmatilanteissa sekä huolehtii tiedottamisesta ja suunnitelmien päivytyksestä.

Päiväkodin johtajan velvollisuudet perehtymisessä ja perehdyttämisessä

- oma perehtyminen oppilas- ja opiskelijahuoltolakiin, opiskeluhoitosuunnitelmaan ja sen liitteisiin sekä esiopetuksen opetussuunnitelmaan ja vuosisuunnitelmaan
- esiopetuksen henkilöstön ja opiskeluhoitopalvelujen henkilöstön perehdyttäminen oppilas- ja opiskeluhoitolakiin, opiskeluhoitosuunnitelmaan ja sen liitteisiin sekä opiskeluhoollon ja kasvun ja oppimisen tuen yhteensovittamiseen sekä esiopetusyksikkökohtaisiin yhteisöllisen ja yksilökohtaisen opiskeluhoollon käytäntöihin

Työntekijän velvollisuudet perehtymisessä

- oppilas- ja opiskeluhoitolakiin perehtyminen
- opiskeluhoitosuunnitelmaan ja sen liitteisiin sekä esiopetusyksikön vuosisuunnitelmaan perehtyminen
- esiopetuksen opetussuunnitelmaan perehtyminen

Työnantajan tarjoamat koulutusmahdollisuudet

- päiväkodin johtajilla on velvollisuus ylläpitää omat ja henkilöstön tiedot opiskeluhoollosta ja sen muutoksista ajan tasalla esim. Opetushallituksen ja aluehallintovirastojen koulutuksiin osallistumalla ja niihin ohjaamalla
- henkilöstöllä on velvollisuus osallistua Lapset puheeksi -koulutukseen ja kertauskoulutuksiin
- henkilöstöllä on mahdollisuus osallistua lyhyt- ja pitkäkestoisiin koulutuksiin liittyen mm. tunne- ja vuorovaikutustaitoihin, neuropsykiatriseen valmentamiseen, mielenterveyden edistämiseen, MiniVerso-sovitteluun sekä inklusiivisen toimintakulttuurin sekä leikkipedagogisen työotteen vahvistamiseen

5.3 Opiskeluhuollon moniammatillinen yhteistyö tehostetun ja erityisen tuen sekä sairaalaopetuksen yhteydessä

Opiskeluhoitotyötä ohjaavat luottamuksellisuus, kunnioittava suhtautuminen lapseen ja huoltajaan sekä heidän osallisuutensa tukeminen. Lapsen tukea suunniteltaessa yhteistyö perheen ja opiskeluhoitopalvelujen kanssa on keskeistä.

5.3.1 Kasvun ja oppimisen tuki

Esiopetuksessa kasvun ja oppimisen tuki muodostuu yleisestä, tehostetusta ja erityisestä tuesta. Se perustuu perusopetuslakiin eikä ole opiskeluhoitoa. Opiskeluhoollon ammattihenkilöt ovat mukana myös oppimisen ja koulunkäynnin tuen järjestämisessä opetussuunnitelmassa määrättyjen periaatteiden mukaan. Kasvun ja oppimisen tuen ohjeet löytyvät esiopetuksen opetussuunnitelmasta luvusta 5.

Esiopetuksessa työskentelee varhaiskasvatuksen erityisopettajia joko kiertävinä tai yksikkökohtaisina. Erityisopettajat tekevät yhteistyötä esiopetuksen henkilöstön, perheiden, opiskeluhoitopalvelujen ja perusopetuksen sairaalakouluopetuksen konsultoivan erityisopettajan kanssa. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja toimii kasvun ja oppimisen tuen asiantuntijana yhteistyössä esiopetuksen henkilöstön kanssa. Pedagogiset asiakirjat ja yksilöllisen opiskeluhoollon asiakirjat kirjataan erikseen. Opiskeluhoitopalveluista monialaiseen tiimiin osallistuu se henkilö, jonka tehtävään lapsen tuen selvittely kuuluu. Se voi olla psykologi, kuraattori, terveydenhoitaja tai lääkäri.

Esiopetuksessa olevan lapsen tuen tarvetta arvioidaan ja tukea järjestetään ensisijaisesti tiiviissä yhteistyössä huoltajan kanssa. Oppimisen tuen tarpeen selvittely ja tuen järjestäminen tehdään moniammatillisessa yhteistyössä. Yhteistyö voidaan toteuttaa konsultaatioina tai kokoamalla monialainen ryhmä, jossa ovat mukana kyseisen lapsen oppimisen tuen arvioimiseen ja järjestämiseen tarvittavat opetuksen ja opiskeluhoollon ammattilaiset. Ryhmän kokoamiseen tai moniammatilliseen yhteistyöhön ei tarvita huoltajan suostumusta. (THL:n opas 36, s. 111.) Oppimisen ja koulunkäynnin tuen järjestämiseen voi osallistua myös muita yhteistyökumppaneita. Mikäli monialaisuus toteutuu muiden sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten tuella, ei aina tarvita mukaan opiskeluhoitopalvelujen ammattihenkilöitä.

Lapsi voi olla sekä oppimisen tuen että yksilökohtaisen opiskeluhoollon tuen piirissä. Oppimisen ja opiskeluhoollon tuen tulee muodostaa lapsen näkökulmasta toimiva kokonaisuus, vaikka velvoite tukimuotoihin tulee eri lainsäädännöistä (THL:n opas 36, s. 111). Yleisen tuen muotoja käytetään kaikilla tuen portailla.

Oppimisen tuella ja yksilökohtaisella opiskeluhoollolla on eroavaisuuksia ja yhtäläisyyksiä:

- perusopetuslaissa säädetty **pedagoginen tuki ei perustu vapaaehtoisuuteen**
- tuen muotoja käytetään tarvittaessa rinnakkain
- sekä opiskeluhoollon monialainen asiantuntijaryhmä että kasvun ja oppimisen tuen ryhmä kootaan tapauskohtaisesti

Lisätietoa mm.

[Opetushallituksen sivusto Opiskeluhoito](#)

[THL opas 36 Monialainen opiskeluhoito ja sen johtaminen](#)

[Opetushallitus Kasvun ja oppimisen tuki esiopetuksessa](#)

[Esiopetuksen opetussuunnitelma](#)

[Lapsen kasvun ja oppimisen tuki \(luku 5\)](#)

[Tuen tasot -taulukko \(linkki\)](#)

5.3.2 Esi- ja perusopetuksen moniammatilliset ja monialaiset ryhmät

Kasvun ja oppimisen tuen/oppimisen ja koulunkäynnin tuen monialaiset ryhmät perustuvat perusopetuslakiin, jossa säädetään esiopetuksen kasvun ja oppimisen tuen sekä perusopetuksen oppimisen ja koulunkäynnin tuen monialaisesta yhteistyöstä.

Perusopetuslain 16 a §:n ([24.6.2010/642](#)) (Tehostettu tuki) mukaan oppilaalle, joka tarvitsee oppimisessaan tai koulunkäynnissään säännöllistä tukea tai samanaikaisesti useita tukimuotoja, on annettava tehostettua tukea hänelle tehdyn oppimissuunnitelman mukaisesti. Oppimissuunnitelma on laadittava, jollei siihen ole ilmeistä estettä, yhteistyössä oppilaan ja huoltajan sekä tarvittaessa oppilaan muun laillisen edustajan kanssa. Tehostettu tuki sisältää oppilaalle annettavia, erityisesti 16, 31 ja 31 a §:ssä tarkoitettuja tukimuotoja sekä tarvittavia pedagogisia järjestelyjä. Tehostetun tuen ja oppimissuunnitelman keskeisestä sisällöstä määrätään opetussuunnitelman perusteissa.

Tehostetun tuen aloittaminen ja järjestäminen käsitellään pedagogiseen arvioon perustuen moniammatillisesti yhteistyössä oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa. ([30.12.2013/1288](#))

Perusopetuslain 17 §:n ([24.6.2010/642](#)) (Erityinen tuki) mukaan erityinen tuki muodostuu erityisopetuksesta ja

muusta tämän lain mukaan annettavasta tuesta. Erityisopetus järjestetään oppilaan etu ja opetuksen järjestämisedellytykset huomioon ottaen muun opetuksen yhteydessä tai osittain tai kokonaan erityisluokalla tai muussa soveltuvassa paikassa. Tässä momentissa tarkoitetun oppilaan opetuksessa voidaan poiketa 11 §:stä sen mukaan kuin 14 §:n nojalla säädetään tai määrätään.

Erityisen tuen antamiseksi opetuksen järjestäjän tulee tehdä kirjallinen päätös, jota tarkistetaan ainakin toisen vuosiluokan jälkeen sekä ennen seitsemännelle vuosiluokalle siirtymistä. Erityisen tuen antamista koskevassa päätöksessä on määrättävä oppilaan pääsääntöinen opetusryhmä, mahdolliset tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä muut 31 §:ssä tarkoitetut palvelut sekä tarvittaessa 1 momentissa tarkoitettu oppilaan opetuksen poikkeava järjestäminen.

Ennen erityistä tukea koskevan päätöksen tekemistä opetuksen järjestäjän on kuultava oppilasta ja tämän huoltajaa tai laillista edustajaa siten kuin hallintolain (434/2003) 34 §:ssä säädetään sekä hankittava oppilaan opetuksesta vastaavilta selvitys oppilaan oppimisen etenemisestä ja oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa moniammatillisena yhteistyönä tehty selvitys oppilaan saamasta tehostetusta tuesta ja oppilaan kokonaistilanteesta sekä tehtävä näiden perusteella arvio erityisen tuen tarpeesta (pedagoginen selvitys). Pedagogista selvitystä on tarvittaessa täydennettävä psykologisella tai lääketieteellisellä asiantuntijalausunnolla tai vastaavalla sosiaalisella selvityksellä. (30.12.2013/1288)

Erityisen tuen päätös voidaan tehdä ennen esi- tai perusopetuksen alkamista taikka esi- tai perusopetuksen aikana ilman sitä edeltävää pedagogista selvitystä ja oppimisen tehostetun tuen antamista, jos psykologisen tai lääketieteellisen arvion perusteella ilmenee, että oppilaan opetusta ei vamma, sairauden, kehityksessä viivästymisen tai tunne-elämän häiriön taikka muun vastaavan erityisen syyn vuoksi voida antaa muuten. Edellä tarkoitetussa tilanteessa erityisen tuen päätöstä tarkistetaan siten kuin 2 momentissa säädetään.

Jos muu opetuksen järjestäjä kuin kunta ei järjestä 1 momentissa tarkoitettua tukea, päätöksen oppilaalle järjestettävästä erityisestä tuesta tekee opetuksen järjestäjän esityksestä oppilaan asuinkunta.

Niiden opetusryhmien muodostamisesta, joissa on yksi tai useampia erityisen tuen päätöksen saaneita oppilaita tai pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin kuuluvia oppilaita, säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Opiskeluhuollon monialainen asiantuntijaryhmä

Opiskeluhuollon monialaisesta asiantuntijaryhmästä on säädetty oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain 19 §:n mukaan (Yksittäistä opiskelijaa koskevan opiskeluhuoltoasian käsittely) asian käsittely yksittäisen opiskelijan tueksi koottavassa monialaisessa asiantuntijaryhmässä perustuu opiskelijan tai, jollei hänellä ole edellytyksiä arvioida annettavan suostumuksen merkitystä, hänen huoltajansa suostumukseen.

Opiskelijan yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella hänen asiansa käsittelyyn voi osallistua tarvittavia opiskeluhuollon yhteistyötahoja taikka opiskelijan läheisiä. Jos alaikäisellä tai muutoin vajaavaltaisella ei ikänsä tai kehitystasonsa vuoksi ole edellytyksiä arvioida itsenäisesti asian merkitystä, huoltaja tai muu laillinen edustaja voi antaa siihen suostumuksen hänen sijastaan.

Edellä 14 §:n 4 momentissa tarkoitetun monialaisen asiantuntijaryhmän jäsenillä on lisäksi oikeus pyytää neuvoa opiskelijan asiassa tarpeelliseksi katsomiltaan asiantuntijoilta ja ilmaista heille siinä tarkoituksessa salassa pidettäviä tietoja siten kuin viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 26 §:n 3 momentissa säädetään. (30.12.2014/1409)

Taulukossa 1 on vertailtu näiden kahden eri lakiin perustuvan tukimuodon järjestämisessä huomioitavia seikkoja.

Taulukko 1. Esi- ja perusopetuksen vastuulla olevat monialaiset työmuodot.

	Kasvun ja oppimisen tuen/ oppimisen ja koulunkäynnin tuen monialainen palaveri	Opiskeluhoollon monialainen asiantuntijaryhmä
Lakiperuste	Perusopetuslaki (koskee myös esiopetusta)	Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki
Opetussuunnitelmaperuste	Esiopetussuunnitelma, luku 5 Perusopetuksen opetussuunnitelma, luku 7	Esiopetussuunnitelma, luku 6 Perusopetuksen opetussuunnitelma, luku 8 (opiskeluhoutosuunnitelma)
Suostumusellisuus	Esiopetuksella/koululla velvollisuus järjestää, jos tuen tarvetta Huoltajan ja lapsen/oppilaan kuulemisvelvollisuus	Lapsen/oppilaan suostumukseen perustuva (joskus myös huoltajalla harkintavaltaa, erityisesti pienempien lasten/oppilaiden kohdalla)
Missä vaiheessa?	Arviointi jo varhaiskasvatuksessa ja/tai esiopetuksessa Myös varhainen tuki, mm. yleinen tuki	Varhainen tuki ja suurempien ongelmien ennaltaehkäisy Ongelmatilanteet ja tarvittaessa muihin palveluihin ohjaaminen ja/tai muiden palveluiden mukaan ottaminen monialaisen tuen järjestämiseen
Tyypillisiä aiheita	Pedagogisen tuen ja toimenpiteiden järjestäminen Yleisen tuen järjestäminen Tehostetun tuen järjestäminen Erityisen tuen järjestäminen Poissaoloista johtuva oppimisen tuen tarpeiden selvittely	Esiin nousevat huolet, esim. Lapset puheeksi -keskustelusta esiin nousevat pienet ja suuret huolet Poissaolot Käyttätymisen pulmat Sosiaaliset suhteet Kiusaaminen Yksinäisyys Mielialaoireet Lapsen/oppilaan/opiskelijan kriisit Perheen kriisit
Kokoonkutsuja	Varhaiskasvatuksen opettaja/ luokanopettaja/ luokanohjaaja/ erityisluokanopettaja/ erityisopettaja	Ammattilainen, joka huomaa huolen tai jolle huoltaja tai lapsi/oppilas on huolen ilmaissut
Kokoonpano	Lapsi/oppilas, huoltaja/t, opettaja/t, erityisopettaja, opiskeluhoitolpalveluiden edustajat, mahdollisia muita lapsen kanssa työskenteleviä	Oppilas, huoltaja/t, vähintään kaksi ammattilaista, vähintään yksi opiskeluhoitolpalvelujen edustaja
Tapaamisen struktuuri	Vapaamuotoinen, olennaista kohtaaminen Pedagogisten asiakirjojen täyttämisen ohjaa osittain	Palaveri voidaan pitää esim. Lapsen puheeksi -neuvonpidon "kaavalla", olennaista kohtaaminen Lain mukaiset kirjaamisvaatimukset opiskeluhoitokertomukseen
Kirjaaminen	Pedagogiset asiakirjat Daisyssä/Wilmassa tai muu vastaava	Laissa kirjattu, mitä tulee kirjata Wilma tai vastaava tai paperilomake
Hallintopäätökset	Valituskelpoinen hallintopäätös tehostetun/erityisen tuen alkamisesta/jatkamisesta/purkamisesta	Ei valituskelpoisia hallintopäätöksiä
Viestintä	Opetukseen osallistuvalla on ... oikeus saada ...riittävä oppimisen ja koulunkäynnin tukea heti tuen tarpeen ilmetessä. POL 30§ Info huoltajille vuosittain oikeudesta pyytää palaveria Huom. käytettävä tarvittaessa tulkkia	Koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että opiskelijoilla ja heidän huoltajillaan on tieto oppilaitoksen ja sen opiskelijoiden käytettävissä olevasta opiskeluhoollosta. Info huoltajille vuosittain oikeudesta pyytää palaveria Huom. käytettävä tarvittaessa tulkkia
Salassapito ja tiedonvaihto-oikeus	Ks. Perusopetuslaki 40 § ja 41 §	Ks. Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 22 § ja 23 §
Ohjausvelvollisuus		Oppilaitoksen ja opiskeluhoollon henkilökunnalla on velvollisuus ohjata opiskelijaa hakemaan tarvitsemaan opiskeluhoollon etuuksia ja palveluja (OHL 11 §)
Erityistilanteet	Joskus tilanteita, joissa joudutaan tekemään lapsen/oppilaan tuen päätös vastoin huoltajan tahtoa, kuulemiset ja tehty yhteistyö kirjattava asiakirjoihin riittävän tarkasti	Jos ammattilaisten näkemyksen mukaan selkeä tuen tarve, mutta lapsi/oppilas/opiskelija (ja huoltaja) kieltäytyy, tulee pohtia muita tuen tapoja, esim. ohjaus sosiaalihuoltolain mukaiseen palvelutarpeen arviointiin ja tehdä tarvittaessa esim. lastensuojeluilmoitus

Taulukko 2. Menettelyohje tehostetun ja erityisen tuen vaiheessa.

Menettelyohje tehostetun ja erityisen tuen vaiheessa 23.9.2021

Kouluaste	Tuki	Valmistelu	Lomakkeet	Esitys	Vahvistus	Päätös	Tiedonsiirto	Merkintä
Esiopetus	tehostettu tuki	Esiopetuksen opettaja moniammatillisesti mukana VEO ja psykologi	-pedagoginen arvio (esiopetuksen oma) - tehostetun tuen oppimissuunnitelma		päiväkodin johtaja		esiopetuksen opettaja ja VEO siirtävät tiedon koulun erityisopettajalle	toimitussihteerin/ palvelukeskityöryhmän merkintä tiedot Priimukseen
Esiopetus	erityisen tuen aloittaminen	Varhaiskasvatuksen erityisopettaja moniammatillisesti tukkiva taho mukana	-pedagoginen selvitys -esitys erityisen tuen päätöstä varten -HOJKS-lomake	VEO		opetusjohtaja	esiopetuksen opettaja ja VEO siirtävät tiedon koulun erityisopettajalle	oppivelvollisuuskoriston hoitaja siirtää tiedot Priimukseen
Perusopetus	tehostettu tuki	Oppilaan opettaja/t moniammatillisesti	-pedagoginen arvio -oppimissuunnitelma -lomakkeet Wilmassa		rehtori allekirjoittaa oppimissuunnitelman		Oppilaan vaihtaessa koulua Mikkelin kaupungin sisällä, pedagogiset asiakirjat liitteineen siirtyvät toiselle koululle sekä sähköisesti Wilmassa, että paperilla oppilaskortin siirron mukana. Oppilaan muuttaessa toiselle paikkakunnalle koulu tekee pedagogisen selvityksen ja lähettää pedagogiset asiakirjat kirjitse uudelle koululle. Tutkivien tahojen lausunnot, yhteenvedot ja epikriisit siirtyvät erityisopettajalta toiselle huoltajan luville.	oppivelvollisuuskoriston hoitaja siirtää erityisen tuen päätöksen tiedot Priimukseen erityisen tuen aloittaminen
Perusopetus	erityisen tuen aloittaminen/jatkaminen/lopettaminen	moniammatillisesti, tukkiva taho mukana tarvittaessa, tuen tarkistus 2. ja 6. luokan keväällä ja tuen tarpeen tai opetuspaikan muuttuessa.	-pedagoginen selvitys, laartijat allekirjoittavat -esitys erityisen tuen päätöstä varten -HOJKS -pedagoginen selvitys ja HOJKS-lomakkeet Wilmassa -erityisen tuen lomake Teamisissa	rehtori	rehtori allekirjoittaa HOJKS	opetusjohtaja	Kopio oppilaan viimeisimmästä oppimissuunnitelmasta tai HOJKS:sta kulkee oppilaan mukana 2.asteen oppilaitokseen.	
2. aste								

*VEO = varhaiskasvatuksen erityisopettaja

Asioiden valmistelu tehdään aina yhteistyössä oppilaan ja huoltajan kanssa.

Paperiset asiakirjat säilytetään lukitussa kaapissa ja arkistoidaan pääkoululla.

Taulukko 3. Lapsen kasvun ja oppimisen sekä opiskeluhoillon tuen portaat

	Opetussuunnitelma	Tuen taso	Perusopetuslaki	Huolen koko	Oppilas- ja opiskeluhoitolaki	Ohiaus muihin palveluihin tai tuen järjestäminen yhdessä
Ei huolta tai pieni huoli	Kodin ja esiopetuksen yhteistyö	Yleinen tuki	Oppimisen ja koulunkäynnin tuki	Ei huolta tai pieni huoli	Monialainen tuki	Ohiaus muihin palveluihin tai tuen järjestäminen yhdessä
	☐ oppimissuunnitelma ☐ lapsen vahvuudet, kannustus, opetus, kasvatus, huolenpito ja seuranta kodin ja esiopetuksen arjessa ☐ vuorovaikutus kodin ja esiopetuksen välillä ☐ Lapset puheeksi -keskustelu, vanhempaniilat ja keskustelut ☐ huolen puheeksi ottaminen matalalla kynnyksellä ☐ tuen tarpeen arviointi yhdessä huoltajan kanssa ☐ erillistä lupaa asioiden selvittämiseksi ei tarvita	Tarpeen mukaan ☐ tukiopetus ☐ eriyttäminen ☐ monipuoliset opetus- ja arviointimenetelmät, esim. oppimateriaalien joustava käyttö, opetusryhmien muuntelu ☐ oppimistekniikoiden opettaminen ☐ opettajien yhteistyö tuen suunnittelussa ml. veon ja mahdollisesti elä-opettajan konsultaatio ☐ osa-aikainen erityisopetus ☐ samanaikaisopetus ☐ oppimissuunnitelma Yhteistyössä lapsen ja huoltajien kanssa, mutta erillistä lupaa ei tarvita	Pedagoginen arvio ☐ tuen tason arviointi yhdessä opiskeluhoitopalveluiden kanssa	☐ yhteisöllisen opiskeluhoillon keinot ja toimintamallit, koko henkilöstö ml. opiskeluhoitopalvelut ☐ terveystarkastukset ☐ huolen puheeksi ottaminen matalalla kynnyksellä, muiden ammattilaisten tuki ja konsultointi, tuen tarpeen arviointi ☐ lapset puheeksi -keskustelu ☐ neuvolaterveydenhuolto ☐ koulukuraattoripalvelut ☐ koulupsykologipalvelut	☐ kasvatus- ja perheneuvonta ☐ lasten ja nuorten mielenterveyspalvelut ☐ sotaalihuoltolain mukaiset tukitoimet ☐ perhetyö ☐ lastensuojelun tukitoimet ☐ terveydenhuolto ☐ muut peruspalvelut ☐ erikoissairaanhoido ☐ ohjaamo 15 – 29 v. ☐ perheasiain-neuvottelukeskus ☐ kriisikeskus ☐ Viola ry: n palvelut ☐ jne.	
Huoli kasvaa		Tehostettu tuki		Huoli kasvaa tai useita huolen aiheita		
	☐ Lapset puheeksi -neuvonpito ☐ Sovitaan, lähderätkö selvittämään oppimisen ja /tai opiskeluhoillon tukea	☐ pedagoginen arvio ☐ oppimissuunnitelma ☐ yleisen tuen suunnitelmallinen käyttö ☐ tavoitteet ja seuranta ☐ oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvät tutkimukset ☐ pedagoginen selvitys yhdessä opiskeluhoitopalveluiden kanssa, ml. muut lausunnot tai selvitykset ☐ erityisen tuen päätös ☐ pedagoginen selvitys ☐ koulupsykologin tutkimukset em. yleisen ja tehostetun tukimuotoja ☐ varhaiskasvatuksen erityisopettajan tuki ☐ pienryhmä ☐ yksilölliset oppimäärät ☐ sairaalaopetus ☐ henkilökohtainen avustaja	☐ pedagoginen arvio ☐ tuen tason arviointi yhdessä opiskeluhoitopalveluiden kanssa ☐ pedagoginen arvio ☐ oppimissuunnitelma ☐ yleisen tuen suunnitelmallinen käyttö ☐ tavoitteet ja seuranta ☐ oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvät tutkimukset ☐ pedagoginen selvitys yhdessä opiskeluhoitopalveluiden kanssa, ml. muut lausunnot tai selvitykset ☐ erityisen tuen päätös ☐ pedagoginen selvitys ☐ koulupsykologin tutkimukset em. yleisen ja tehostetun tukimuotoja ☐ varhaiskasvatuksen erityisopettajan tuki ☐ pienryhmä ☐ yksilölliset oppimäärät ☐ sairaalaopetus ☐ henkilökohtainen avustaja	☐ monialaisen as.t.ryhmän kokoaminen lapsen ja huoltajien kanssa (lapset puheeksi -neuvonpito), tarvitaan lupa ☐ tarvittaessa ryhmän laajentaminen, kirjallinen lupa ☐ neuvolaterveydenhuolto ☐ kuraattori- ja psykologipalvelut ☐ monialaisen ryhmän työskentely ja tuki, tukitoimien tarkistaminen, seuranta ja kirjaukset ☐ lapsen kanssa työskenteleville tuki moniammatillisesta tiimistä ☐ ryhmän jäsenet voivat konsultoida toisiaan, erillistä lupaa ei tarvita	☐ monialaisen as.t.ryhmän kokoaminen lapsen ja huoltajien kanssa (lapset puheeksi -neuvonpito), tarvitaan lupa ☐ tarvittaessa ryhmän laajentaminen, kirjallinen lupa ☐ neuvolaterveydenhuolto ☐ kuraattori- ja psykologipalvelut ☐ monialaisen ryhmän työskentely ja tuki, tukitoimien tarkistaminen, seuranta ja kirjaukset ☐ lapsen kanssa työskenteleville tuki moniammatillisesta tiimistä ☐ ryhmän jäsenet voivat konsultoida toisiaan, erillistä lupaa ei tarvita	

5.3.3 Suomi toisena kielenä -oppijan tuki ja opiskeluhoito

Kun esi- tai perusopetusikäinen lapsi tulee suomalaisen koulujärjestelmän piiriin ilman opetuskielen taitoa, hän on oikeutettu saamaan **perusopetukseen valmistavaa opetusta** 900-1000 tuntia iästä riippuen. Käytännössä tämä tarkoittaa noin yhtä lukuvuotta ja 24-26 tuntista opiskeluviikkoa. Esi- ja alkuopetuksessa valmistava opetus voidaan järjestää joko inklusiivisesti esi- tai perusopetuksen ryhmässä tai kokonaan omassa erillisessä ryhmässä. Oppilasta ei voida ottaa valmistavaan opetukseen, jos hänet on otettu oppilaaksi jo perusopetuksen oppilaaksi tietyille vuosiluokalle.

Opetuksessa noudatetaan aina valmistavan opetuksen opetussuunnitelmaa, joka on täysin erillinen esi- tai perusopetuksen opetussuunnitelmasta. **Opiskeluhoitoon osalta perusopetukseen valmistavassa opetuksessa noudatetaan kuitenkin sen koulutusmuodon opiskeluhoitosuunnitelmaa, jonka piirissä lapsi tai oppilas on:** esiopetuksen yhteydessä annettavassa valmistavassa opetuksessa esiopetuksen opiskeluhoitosuunnitelmaa ja perusopetuksen koulun yhteydessä toteutettavassa valmistavassa opetuksen perusopetuksen opiskeluhoitosuunnitelmaa.

Perusopetuksen valmistavasta opetuksesta perusopetukseen siirtyminen

Siirtyessään perusopetukseen oppilas on oikeutettu saamaan suomi toisena kielenä -opetusta suomi äidinkielenä -opetuksen sijaan, mikäli hänen äidinkieltensä on muu kuin suomi. Huoltajat päättävät, annetaanko oppilaalle suomi vieraana kielenä -opetusta (S2) vai suomi äidinkielenä -opetusta.

S2-oppilaalle tehdään oppimissuunnitelma Wilmaan, joka löytyy tuki -välilehdeltä kohdasta muut asiakirjat. Jos oppilas on tehostetussa tai erityisessä tuessa, S2-oppimissuunnitelmaan ei tarvitse laatia erikseen. Oppimissuunnitelman liitteenä on suomen kielen arvioinnin taitotasot. Oppilaan osalta tulee päättää myös ruotsin kielen opiskeluun osallistuminen ajoissa ennen ruotsin kielen opiskelun alkua.

Perusopetuksessa S2-oppilas on oikeutettu samaan yhteisölliseen ja yksilökohtaiseen opiskeluhoitoon kuin kuka tahansa perusopetuksen oppilas. Huoltajien kanssa tehtävässä yhteistyössä hyödynnetään tarvittaessa tulkkipalveluja.

Maahanmuuttajaopetuksen koordinaattorina toimii S2-opettaja Riikka Turunen, riikka.turunen@sivistys.mikkeli.fi, p. 050 311 7013.

5.3.4 Yhteistyö Valteri-koulu Mikaelin kanssa

Valteri-koulu Mikael sijaitsee Mikkeliissä. Koulu toimii Opetushallituksen alaisuudessa ja on osa valtakunnallista Oppimis- ja ohjauskeskus Valteria. Koulussa oppilas voi opiskella esi- tai perusopetuksessa. Koulun oppilaat ja tukijaksooppilaat opiskelevat luokkaryhmissä, jotka on muodostettu ikäryhmittäin. Luokan ohjauksesta vastaa opettajan ja ohjaajan kanssa moniammatillinen tiimi, johon voi kuulua esimerkiksi puheterapeutti, fysioterapeutti ja toimintaterapeutti. Valterin eri yksiköissä opetus, oppimista tukeva kuntoutus ja toimintakykyä edistävä ohjaus muodostavat yhdessä eheän kokonaisuuden. Moniammatillisen tiimin yhteistyö muodostaa toisiaan täydentävän ryhmän. Opiskeluhoollollinen yhteistyö on osa moniammatillista ja -alaista verkostotyötä, joka kuuluu ohjauksen ja tukijaksojen prosesseihin.

Lisätietoja: [Mikael - Valteri](#)

5.3.5 Sairaalaopetus ja opiskeluhoito

Mikkeliissä toimii kaksi sairaalaopetusyksikköä, lasten psykiatrian yhteydessä alakoulun sairaalaopetus ja nuorisopsykiatrian yhteydessä yläkoulun sairaalaopetus. Sairaalaopetuksessa noudatetaan yksilökohtaisen opiskeluhoitoon ohjeita samalla tavalla kuin muussakin toiminnassa. Oppilas on sairaalaopetuksessa ollessaan aina oman lähikoulunsa oppilas, joten oppilaan lähikoulun opiskeluhoitopalvelut ovat mukana oppilaan tuen suunnittelussa ja järjestämisessä. Moniammatillinen ja -ammattillinen yhteistyö on keskeinen osa toiminnan luonnetta. Esiopetukseen on mahdollista saada sairaalakoulun opettajan konsultaatiota ryhmälle tai puhelinkonsultaatiota.

5.4 Yhteistyö muiden lasten ja perheiden hyvinvointia tukevien tahojen kanssa

Yhteisöllisten toimintatapojen kehittämisessä tehdään yhteistyötä lasten, huoltajien sekä lasten ja nuorten hyvinvointia edistävien viranomaisten ja toimijoiden kanssa (mm. kulttuuripalvelut, seurakunnat, yhdistykset, seurakunnat).

5.4.1 Mikkelin kaupungin liikuntapalvelut

Mikkelin kaupungin liikuntapalvelut edistää esiopetus- ja peruskouluikäisten hyvinvointia ylläpitämällä liikuntapaikkoja sekä järjestämällä liikuntatapahtumia, Valtti-toimintaa ja osallistamalla Liikkuva varhaiskasvatus ja Liikkuva koulu -yhteistyöhön.

Yhteyshenkilö: liikuntasuunnittelija Paula Åhman, p. 044 794 2444, paula.ahman@sivistys.mikkeli.fi

5.4.2 Mikkelin kaupungin kulttuuripalvelut

KulttuuriKamelin kohderyhmä on Mikkelin varhaiskasvatuksen piirissä olevat lapset alle vuoden ikäisistä esikoululaisiin. KulttuuriKamelissa lapsia rohkaistaan luovuuteen ja taiteelliseen ilmaisuun muun muassa musiikin, kuvan, tanssin, draaman, kädentaitojen ja kirjallisuuden avulla. KulttuuriKamelin jälkeen lapset jatkavat peruskoululaisille suunnatulle Kulttuuripolulle.

Kulttuuripolun kautta jokainen mikkeliäinen peruskoululainen käy vuosittain jossakin kulttuurilaitoksessa, saa koululle vierailijoita eri taiteenaloilta tai pääsee muuten osallistumaan taide- ja kulttuuritoimintaan. Kulttuuripolkuun liittyvien vierailujen ja tapahtumien sisällöt yhdistyvät koulujen opetussuunnitelmien sisältöihin.

5.4.3 Lapsiperheiden avoin kohtaamispaikka Koppa

Avoimeen kohtaamispaikkaan ovat tervetulleita kaikki lapset, heidän perheensä ja läheisensä. Kohtaamispaikassa perheet voivat viettää aikaa yhdessä, lapset voivat leikkiä ja vanhemmat tavata muita vanhempia, jakaa kokemuksia ja saada vertaistukea. Toiminta on kaikille avointa ja maksutonta. Toiminnan ja tuen lisäksi tavattavissa on eri palveluiden työntekijöitä.

5.4.4 Lapsiperheiden sosiaalihuollon palvelut

Palveluiden tarkoituksena on tukea lapsiperheitä arjen, jaksamisen, vanhemmuuden ja kasvatuksen haasteissa. Tuki voi olla tarpeellista erilaisissa elämänvaiheissa ja elämäntilanteissa esimerkiksi sairastumisen tai elämäntilanteiden vuoksi tai kun perheellä ei ole läheisiä arjessaan tukena. Tavoitteena on ennakoivasti ehkäistä ongelmien syntymistä ja lastensuojelun tarvetta.

[Tukea arkeen lapsiperheille - Eloisa \(etelasavonha.fi\)](https://www.etelasavonha.fi/tukea-arkeen-lapsiperheille)

5.4.4.1 Lapsiperheiden asiakasohjaus Perheneuvo

Perheneuvo on osa lapsiperheiden sosiaalipalveluja ja se tarjoaa ohjausta ja neuvontaa lapsiperheille suunnatuista palveluista. Lapsiperheiden asiakasohjaukseen eli perheneuvon huoltaja voi olla yhteydessä, kun jokin asia lapsen, nuoren tai perheen tilanteesta huolestuttaa, ei ole tietoa mihin ottaa yhteyttä ja toivotaan tukea perheelle. Perheneuvo neuvoo ja ohjaa sekä järjestää tarvittaessa tarpeen mukaisia palveluita. Perheneuvo on kaikkien lapsiperheiden tukena erilaisissa elämäntilanteissa.

[Lapsiperheiden asiakasohjaus - Eloisa \(etelasavonha.fi\)](https://www.etelasavonha.fi/lapsiperheiden-asiakasohjaus)

5.4.4.2 Kasvatus- ja perheneuvonta

Kasvatus- ja perheneuvonta on lapsiperheiden sosiaalipalvelu, joka antaa keskustelutukea vanhemmuuteen, parisuhteeseen sekä lapsen kasvuun ja kehitykseen liittyvissä asioissa.

Vauvaperhetyössä painottuu vauvan ja vanhemman varhaisen vuorovaikutussuhteen tukeminen.

Perhe/yksilö itse voi hakea palvelua sosiaalihuollon asiakasohjauksen Perheneuvon kautta.

Yhteystiedot: p. 015 411 4120 tai [sähköinen lomake](https://www.etelasavonha.fi/sahkoinen-lomake)

Palvelun yhteyshenkilönä toimii palveluesimies Leila Hammarberg, p. 040 359 7370.

5.4.5 Etelä-Savon perhekeskustoiminta

Perhekeskustoiminta tarjoaa lapsille, nuorille ja perheille avointa toimintaa, tukea ja palveluja aidon kohtaamisen ja lapsi- ja perhelähtöisyyden periaatteella. Eri toimijat niin kunnasta, hyvinvointialueelta, järjestöistä, seurakunnista kuin yrittäjistä suunnittelevat ja toteuttavat toimintaa yhdessä ja verkostomaisesti. Perhekeskustoiminnan tavoitteena on tarjota varhaista tukea ja laadukasta ja sujuvaa palvelua sekä keskittää erityisosaamista sekä tarjota perhelähtöisiä tiloja yhteistyön toteuttamiseen.

[Sähköinen perhekeskus - Eloisa \(etelasavonha.fi\)](https://www.etelasavonha.fi/sahkoinen-perhekeskus)

[Lapset nuoret ja perheet - Eloisa \(etelasavonha.fi\)](https://www.etelasavonha.fi/lapset-nuoret-ja-perheet)

Yhteystiedot: Perhekeskuskoordinaattori Sanna Wirenius, p. 040 359 9428, sanna.wirenius@etelasavonha.fi

5.4.6 Kotoutumisen edistäminen ja maahanmuutto

Kotoutumisen palvelut toimii koko Eloisan alueella asiakkainaan kiintiöpakolaiset, oleskeluluvan saaneet turvapaikan-

hakijat, tilapäisen suojelun perusteella kuntapaikan saaneet henkilöt, ihmiskaupan uhrit, ns. paperittomat henkilöt sekä muut maahanmuuttajat palvelutarpeen mukaan. Palvelun tarkoituksena on maahanmuuttajan kotoutumisen tukeminen, yhdenvertaisuuden, osallisuuden ja tasa-arvon toteutuminen sekä hyvinvoinnin ja terveyden lisääminen.

Kotoutumista tukevat yksilöllisiä palveluja ovat: sosiaaliohjaus, sosiaalityö, sairaanhoitajan palvelut, kotoutumista edistävää perhetyö, monialaisen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin sekä monialaisen kotoutumissuunnitelman laatiminen ja sen seuranta yhteistyössä kunnan ja maahanmuuttajan kanssa. Matalan kynnyksen palveluja ovat ohjaus ja neuvonta, ryhmätoiminta sekä konsultaatio liittyen kotoutumisen edistämiseen.

Yhteystiedot: Pia Koivisto, Kotoutumisen palvelut, esihenkilö, p. 044 794 5059

Mikkeli, Hirvensalmi, Juva, Kangasniemi, Mäntyharju, Pertunmaa, Puumala
Raviradantie 8-10, 50100 Mikkeli, p. 044 794 2310

Savonlinna, Enonkoski, Rantasalmi, Sulkava
Olavinkatu 40A, 2. krs. 57130 Savonlinna, p. 044 417 4143

Pieksämäki
Tapparakatu 1-3, 76100 Pieksämäki, p. 015 788 4110

5.4.7 Monikulttuurityö Mimosa ry

Monikulttuurityö Mimosa ry edistää maahan muuttaneiden osallisuutta, hyvinvointia ja omatoimisuutta ja tekee työtä yhdenvertaisuuden sekä kahdensuuntaisen kotoutumisen eteen. Yhdistys pitää huolta, että maahan muuttaneet huomiodaan alueen palveluissa ja toiminnoissa. Monikulttuurikeskus Mimosa on avoin kohtaamispaikka kaikille, antaa arjen tukea ja ohjausta sekä vertaistukea, järjestää erilaista vapaa-ajantoimintaa, tiedottaa ja viestii monikielisesti sekä antaa tietoa ja neuvoo kotoutumiseen, maahanmuuttoon ja eri taustoista tulevien ihmisten kohtaamiseen liittyvissä teemoissa.

5.4.8 Perheasiainneuvottelukeskus

Mikkelin perheasiain neuvottelukeskus antaa keskusteluapua parisuhteen, perheen tai muun henkilökohtaisen elämän kysymyksissä, joita voivat olla muun muassa ero, eron uhka, erosuru tai erosta selviytyminen, puhumattomuus, jatkuva riitely tai epäsopu, uskottomuus, mustasukkaisuus, puolisoiden etäännyminen, seksuaalisuuteen liittyvät kysymykset, lapsettomuuden aiheuttama kriisi, seurusteluongelmat, uusperhekysymykset, muut perhe-elämän ongelmat.

Asiakkaaksi voivat hakeutua Hirvensalmen, Joroisten, Juvan, Kangasniemen, Mikkelin, Mäntyharjun, Pertunmaan, Pieksämäen ja Puumalan kuntien asukkaat. Palvelut ovat luottamuksellisia ja asiakkaalle maksuttomia eivätkä edellytä ev.lut. kirkon jäsenyyttä. Perheneuvonnan työmuotoja ovat yksilö-, pari- ja perheneuvottelut.

Ajanvaraus: p. 0400 143 260 ma-to klo 9-11

5.4.9 Lasten ja nuorten mielenterveys- ja päihdetyö

Mielenterveys- ja päihdepalvelut tarjoavat lapsille ja nuorille erilaisia mielenterveys- ja päihdehoito- ja kuntoutuspalveluja sekä ryhmätoimintaa.

[Lasten ja nuorten mielenterveys- ja päihdepalvelut - Eloisa \(etelasavonha.fi\)](#)

5.4.10 Mikkelin monitoimijapäivystys

Mikkelin keskussairaalan monitoimijapäivystys palvelee äkillisissä sairaus- ja kriisitapauksissa ympäri vuorokauden. Monitoimijapäivystys sisältää sairaiden ja loukkaantuneiden päivystyksen, mielenterveys- ja päihdepäivystyksen, sosiaali- ja kriisipäivystyksen sekä lastensuojelun päivystyksen. Päivystykseen ohjaututaan joko sairaankuljetuksen tuomana, lääkärin läheteellä tai soittamalla Päivystysapuun.

[Monitoimijapäivystys, Mikkelin keskussairaala - Eloisa \(etelasavonha.fi\)](#)

Käynti: Porrassalmenkatu 35 - 37 50100 Mikkeli

5.4.11 Mikkelin kriisikeskus

Mikkelin kriisikeskus tarjoaa apua äkillisissä sekä arkielämän kriisitilanteissa. Kriisikeskukseen voi hakeutua ilman lähetettä ajanvarauksella. Keskusteluapua on tarjolla menetyksiä kohdanneille, pitkittyneestä surusta kärsiville ja

onnettomuuden tai rikoksen uhreille. Myös ihmissuhdeongelmiin ja muihin vaikeisiin elämäntilanteisiin kriisikeskuksesta saa apua ja tukea. Lähtökohtana on asiakkaan kokemaa elämäntilannekriisiä. Keskuksessa voi asioida myös nimettömänä. Palvelut ovat maksuttomia. Kriisivastaanotolla voi asioida yksin, puolison tai perheen kanssa. Työntekijät tekevät myös tarvittaessa kotikäyntejä.

Toimintaan kuuluu myös koulutus, konsultaatio ja yhteistyö muiden sosiaali- ja terveystoimijoiden kanssa.

Yhteystiedot: p. 015 214 401, sähköposti: [kriisikeskus\(at\)mikkelinkriisikeskus.fi](mailto:kriisikeskus(at)mikkelinkriisikeskus.fi)
Porrassalmenkatu 19 B 31, 50100 Mikkeli
Palveluaika: ma-pe 9-18 (ajanvarauksella)
Lisätietoa: mikkelinkriisikeskus.fi

5.4.12 Rikosuhripäivystys

Rikosuhripäivystys tarjoaa maksutonta tukea ja neuvontaa rikoksen uhreille, uhrien läheisille sekä rikoksessa todistaville. Myös ammattilaiset voivat konsultoida asiakkaan asiassa. Tuki ja neuvonta keskittyvät rikosprosesseihin. Ohjaamme tarvittaessa tukipalveluissa eteenpäin. Etelä-Savossa palvelupisteemme sijaitsevat Mikkeli- ja Savonlinnassa. Maksuttomasti ja anonyymisti palvelua saa myös valtakunnallisessa puhelinpalvelussa 116 006 tai chatissa riku.fi

Yhteystiedot: Rikosuhripäivystys, Etelä-Savon Mikkelin palvelupiste
Porrassalmenkatu 19 B 31, p. 0400 922 310
Asiakasohjaukset voi toimittaa myös sähköpostiimme itasuomi@riku.fi | riku.fi

5.4.13 Rikos- ja riita-asioiden sovittelu

Sovittelu perustuu rikos- ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annettuun lakiin. Sovittelussa osapuolet kohtaavat

---

Tiedottamis- ja ohjausvelvollisuus

Koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että opiskelijoilla ja heidän huoltajillaan on tieto oppilaitoksen ja sen opiskelijoiden käytettävissä olevasta opiskeluhuollosta.

Oppilaitoksen ja opiskeluhuollon henkilökunnalla on velvollisuus ohjata opiskelijaa hakemaan tarvitsemiaan opiskelu-huollon etuuksia ja palveluja.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 11 §

---

toisensa ja käsittelevät rikoksen tai riidan aiheuttamia haittoja. Kohtaamisen mahdollistavat koulutetut vapaaehtoiset sovittelijat, jotka toimivat sovittelutoimistossa. Yleisimmin sovitteltavia rikosasioita ovat väkivalta- ja omaisuusrikokset, kun taas riita-asioista yleisimpiä ovat koulukiusaaminen ja naapuruusriidat. Sovittelutoiminta on osapuolille maksutonta.

5.4.14 Viola - väkivallasta vapaaksi ry

VIOLA - väkivallasta vapaaksi ry on Etelä-Savon alueella toimiva perhe- ja lähisuhdeväkivallan avopalveluyksikkö. VIOLA ry on Ensi- ja turvakotien liiton jäsenyhdistys. Tarjoamme palveluja kaikille lähisuhdeväkivallan osapuolille.

Väkivaltatyön lisäksi VIOLA ry:ssä on tarjolla myös muita palveluita. Miesten asema on keskittynyt haastavissa elämäntilanteissa olevien miesten palvelujen kehittämiseen. Kieppi - kiertävä perhekeskus tarjoaa puolestaan lapsiperheille mahdollisuuden osallistua ennaltaehkäisevään, intensiiviseen, ryhmämuotoiseen päivätoimintaan Mikkeli- ja sen lähikunnissa.

Tarjoamme VIOLAssa myös koulutusta, konsultaatiota ja työnohjausta viranomaisille, järjestöille ja muille yhteisöille, jotka kohtaavat työnsä puitteissa lähisuhdeväkivaltaa.

VIOLA - Free from Violence is a regional non-profit organization offering low-threshold services for people encountering violence in their close relationships in Southern Savonia.

Yhteystiedot: VIOLA - väkivallasta vapaaksi ry

Tarkk'ampujankuja 1, 50100 Mikkeli

Asiakas- ja neuvontapuhelin sekä sähköposti: p. 015 365 330 (ma-pe klo 10-12), yhteydenotot@violary.fi

5.5 Yhteisöllisen ja yksilökohtaisen opiskeluhoollon periaatteista ja toiminnasta tiedottaminen lapsille, huoltajille, henkilöstölle ja yhteistyötahoille

Mikkelin kaupunki tiedottaa opiskeluhoollon käytännöistä ensisijaisesti verkkosivuillaan oppiminen.mikkeli.fi. Esiopetuksen viestinnässä huoltajien kanssa on käytössä sähköinen Daisy-järjestelmä, lisäksi yhteistyötä huoltajien kanssa tehdään huoltajailloissa, pedagogisissa iltapäivissä ja muissa yhteisissä tilaisuuksissa lukuvuoden aikana. Huoltajien kanssa käydään myös Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma -keskustelut (LEOPS). Esiopetuksen työntekijöillä on tiedottamis- ja ohjausvelvoite opiskeluhoollon palveluihin.

Lapsille opiskeluhoollon toimijat tulevat tutuksi mahdollisilla vierailukäynneillä esiopetukseen. Aluevarpuissa kokoontuvat alueen esiopetuksen ja opiskeluhoollon toimijat kaksi kertaa vuodessa. Jatkossa järjestetään yksikkökohtaiset opiskeluhoolloryhmät, joissa sovitaan ja tiedotetaan esiopetuksen opiskeluhoollon muutoksista sekä seurataan, arvioidaan ja kehitetään esiopetuksen opiskeluhoolltoa ja esiopetusyhteisön ja lasten hyvinvointia.

Yhteistyötahoilta opiskeluhoolltosuunnitelmaan on pyydetty päivitettyt kuvaukset heidän palveluistaan. Opiskeluhoolltosuunnitelma on nähtävillä myös heille Mikkelin kaupungin verkkosivuilla.

6 Suunnitelma lasten suojaamiseksi kiusaamiselta, väkivallalta ja häirinnältä

Lapsella on oikeus turvalliseen oppimisympäristöön, johon kuuluvat fyysinen, psyykkinen, sosiaalinen ja pedagoginen turvallisuus. Turvallisuuden varmistaminen edellyttää esiopetuksen järjestäjältä suunnitelmallista toimintakulttuurin kehittämistä, yhteistä valmistelua ja yhteisten toimintatapojen luomista. Opetuksen järjestäjä perehdyttää henkilöstönsä ja opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaiset toimintatapoihin erilaisissa ongelmatilanteissa sekä huolehtii tiedottamisesta ja suunnitelmien päivityksestä.

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaan lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä laaditaan suunnitelma. Suunnitelmassa otetaan huomioon sekä lasten keskinäiset että lasten ja aikuisten väliset vuorovaikutussuhteet esiopetuksessa.

Suunnitelmassa kuvataan

- kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ehkäiseminen ja siihen puuttuminen
- edellä mainittujen asioiden käsittely yhteisö-, ryhmä- ja yksilötasolla
- kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän esiintyvyyden seuranta
- yksilöllinen tuki, tarvittava hoito, muut toimenpiteet ja jälkiseuranta sekä teon tekijän että sen kohteena olevan osalta
- yhteistyö huoltajien kanssa
- yhteistyö tarvittavien viranomaisten kanssa
- suunnitelmaan perehdyttäminen ja siitä tiedottaminen henkilöstölle, lapsille, huoltajille ja yhteistyötahoille
- suunnitelman päivittäminen, seuranta ja arviointi

Suunnitelmassa kuvataan esiopetuksen henkilöstön velvoite ilmoittaa tietoonsa tulleesta häirinnästä, kiusaamisesta, syrjinnästä tai väkivallasta niistä epäillyn ja niiden kohteena olevan lapsen huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle. Lisäksi kuvataan toimintatavat tukea tarvitsevan lapsen (teon kohde ja tekijä) ohjaamiseksi opiskeluhuoltopalveluihin. Kuvaus yhteistyöstä huoltajien kanssa sekä viranomaisyhteistyö ml. toimintatavat koskien ilmoitusvelvollisuutta sosiaalitoimeen ja/tai poliisille ovat osa suunnitelmia.

6.1 Kiusaaminen, väkivalta ja häirintä

Kiusaaminen, väkivalta ja häirintä ovat kolme erillistä ilmiötä.

[Kiusaamisen määrittely ja lainsäädäntö | Opetushallitus \(oph.fi\)](#)

Kiusaaminen on haukkumista, ilkeitä puheita, yksin jättämistä tai eristämistä ryhmästä, tönimistä ja lyömistä. Kiusaamisteot vahingoittavat tai loukkaavat toista. Kiusatuksi joutunut ei pysty yleensä puolustautumaan tai vaikuttamaan saamaansa kohteluun. Kiusaaminen on usein ryhmäilmiö ja se voi ilmetä lapsiryhmässä turvattomana ilmapiirinä tai toimintana, jota lapset käyttävät selvittäessään keskinäisiä asioitaan.

Kiusaamisella tarkoitetaan tahallista, toistuvaa ja pitkäkestoista toimintaa, mutta on tärkeää huomata, että jo yksikin teko voi olla toiselle vahingollinen ja aiheuttaa pelkoa kiusatuksi tulemisesta. Tämän vuoksi jokaiseen kiusaamistekoon on puututtava välittömästi.

Kiusaamistekoja on usein vaikea tunnistaa ja havaita. Verkossa tapahtuva kiusaaminen jää liian usein piiloon ja käsittelemättä. Kasvatuksen ja koulutuksen ammattilaisten ja myös huoltajien on tärkeä tunnistaa kiusaaminen varhain. Erimielisyydet ja niistä johtuvat riidat eivät ole kiusaamista, ellei niissä ole mukana epäasiallisia tekoja toista kohtaan tai toiselle haitallista tai vahingoittavaa vallankäyttöä.

Lisätietoa: [Kiusaamisen vastainen työ kouluissa ja oppilaitoksissa \(oph.fi\)](#)

Keinoja kiusaamisen huomaamiseksi ja tunnistamiseksi lapsiryhmässä

Lähde: Kirves & Stoor-Grenner 2010. Kiusaavatko pienetkin lapset?:

- Havainnoi lasten leikkejä sekä sisällä että ulkona.
- Keskustele lasten kanssa kiusaamisesta ja ystävyydestä.
- Keskustele ja kysele lapsilta kiusaamiseen liittyvistä asioista, kuten missä negatiivisia tekoja, ”tyhmää”, tapahtuu.
- Rohkaise lapsia kertomaan; kiusaamisesta kertominen ei ole kantelua.
- Tee yhteistyötä huoltajien kanssa, rohkaise heitä ottamaan yhteyttä.

- Tee jäsenneilyjä haastatteluja (ota valokuvia mukaan tueksi).
- Käytä kuvia, jotka esittävät erilaisia kiusaamistilanteita.
- Lue lasten kanssa aihetta käsitteleviä kirjoja.
- Tarkkaile tai tutki lähemmin lasten yhteistoimintaa ryhmässä ja dokumentoi havaintosi.

Väkivalta

Lapsen väkivaltainen käytös voi olla esimerkiksi tavaroiden heittäilyä, rikkomista tai muiden satuttamista. Joidenkin lasten väkivaltainen käytös voi kohdistua vain aikuisiin, osalla lapsista vain lapsiin tai molempiin tai jopa itseensä. Mikkelin kaupungilla on ohje lapseen kohdistuvista suojaamis- ja rajaamistoimenpiteistä (ks. Liitteet). Usein lasten käytöksen taustalla on tunnesäätelyn vaikeuksia ja impulsiivisuutta, joskus lapseen itseensä kohdistunutta väkivaltaa. Väkivalta voi joskus olla suunnitelmallista ja tavoitteellista. Väkivalta voi olla myös sisarusten välistä tai muuta perheväkivaltaa. Tällaisissa epäilyissä esiopetus tekee yhteistyötä muiden tahojen kanssa. Väkivalta voi olla myös ammattilaisen lapsen kohdistamaa – erityisesti henkisen väkivallan tunnistamiseen on kiinnitettävä huomiota opetus- ja kasvatustilanteissa.

[Väkivallan määrittely ja lainsäädäntö | Opetushallitus \(oph.fi\)](#)

Väkivallanteot voivat olla fyysisiä, henkisiä tai seksuaalisia:

- Fyysinen väkivalta on tönimistä, repimistä, ravistelua, raapimista, lyömistä, potkimista, tukistamista, kuristamista tai ampuma- tai teräaseen käyttöä.
- Henkinen väkivalta on alistamista, arvostelua, nimittelyä, halveksumista, kontrollointia, eristämistä, tavaroiden hajottamista tai jollakin näistä uhkailua. Myös fyysisellä väkivallalla uhkailu on henkistä väkivaltaa.
- Seksuaalista väkivaltaa on pakottaminen seksuaaliseen tekoon, seksuaalisen materiaalin katsomiseen tai seksiin, alle 18-vuotiaan seksuaalinen hyväksikäyttö ja alle 16-vuotiaan houkuttelu seksuaalisiin tekoihin, seksuaalipalvelun ostaminen alle 18-vuotiaalta, raiskaus, kunniaväkivalta ja sukuelinten silpominen. Seksuaalinen väkivalta loukkaa henkilön koskemattomuutta ja itsemääräämisoikeutta.
- Kunniaan liittyvä väkivalta on sitä, että perheen tai suvun kunnian suojelemiseksi tai palauttamiseksi käytetään väkivaltaa tai uhkaillaan sillä, jos perheenjäsen ei noudata oman yhteisön seksuaalisen ja sosiaalisen käyttäytymisen sääntöjä. Kunniaan liittyvä väkivalta on usein sukupuolittunutta ja tyttöihin ja naisiin kohdistuvaa. Fyysistä tai henkistä koskemattomuutta tai itsemääräämisoikeutta rikotaan esimerkiksi tiukalla rajoittamisella (määräämällä esimerkiksi, miten henkilö saa pukeutua tai kenen kanssa hän saa olla). Kunniaan liittyvä väkivalta voi ilmetä myös pahoinpitelynä, tyttöjen ja naisten sukuelinten silpomisena tai avioliittoon pakottamisena.

Väkivallanteoista useimmat ovat Suomen lainsäädännön mukaan rangaistavia tekoja.

[Häirinnän määrittely ja lainsäädäntö | Opetushallitus \(oph.fi\)](#)

Häirinnäksi määritellään tilanne, jossa luodaan sukupuoleen, sukupuoli-identiteettiin, sukupuolen ilmaisuun, ikään, kansalaisuuteen, kieleen, uskontoon, vakaumukseen, mielipiteeseen, perhesuhteisiin, terveydentilaan, seksuaaliseen suuntautumiseen, alkuperään tai vammaisuuteen liittyvä toista henkilöä halventava, nöyryyttävä, uhkaava, vihamielinen tai hyökkäävä ilmapiiri (ks. Tasa-arvolaki ja yhdenvertaisuuslaki). Häirintä voi yksilön lisäksi kohdistua myös ihmisryhmään.

Seksuaalisella häirinnällä tarkoitetaan sanallista, sanatonta, fyysistä tai muuta seksuaalista ei-toivottua käytöstä, jolla loukataan henkistä tai fyysistä koskemattomuutta erityisesti luomalla uhkaava, vihamielinen, halventava, nöyryyttävä tai ahdistava ilmapiiri. Seksuaalinen väkivalta loukkaa aina henkilön koskemattomuutta tai itsemääräämisoikeutta.

Väestöliiton mukaan häirintä lasten kesken tai aikuisen lapsen kohdistamana voi olla esimerkiksi:

- Nimittelyä, ulossulkemista, paheksuntaa, leimaamista, kyseenalaistamista
- Persoonan, fyysisen tai henkisen koskemattomuuden loukkaamista
- Sukupuolen aliarvioimista, vähättelyä, haukkumista
- Huomautetaan "vääränlaisesta" tavasta olla tyttö tai poika
- Vessarauhan häirintä: kurkkiminen/meneminen vessaan, kun joku on siellä
- Vartaloa, pukeutumista, harrastuksia, ystäviä tai kotia ja perhettä koskevat kielteiset huomautukset
- Koskettamista, halaamista, pussaamista väkisin, liian lähelle tulemista toisen toiveesta piittaamatta
- Seksuaalisesti vihjailevat eleet, ilmeet, puheet, kaksimieliset puheet
- Ystävyysuhteiden romantisointi

Lähde: [Väestöliitto Hyvinvointi](#)

6.1.1 Kiusaamiselta, väkivallalta ja häirinnältä suojaaminen

Kiusaamisen vastaisen työn taustalla on vastuullisuuden ja huolehtimisen kulttuuri; lapsia kasvatetaan johdonmukaisesti tunne-, empatia-, itseilmaisutaitojen kehittämiseen, tunteiden tunnistamiseen, sietämiseen ja sanoittamiseen. Esiopetuksen henkilökunnan tulee osata tunnistaa lapsen mahdolliset tuentarpeet ja toimia pedagogisesti niitä edellyt-

tävällä tavalla. Lasten psyykkistä turvallisuutta voidaan edistää vahvistamalla tunne- ja vuorovaikutustaitoja ja itsetuntoa. Psyykkistä turvallisuutta edistetään myös tukemalla ryhmäytymistä sekä varmistamalla, että jokainen lapsi pääsee osalliseksi ryhmässä, eikä tule sosiaalisesti torjutuksi.

Toimintatapoja turvallisen ryhmän rakentamiseksi:

- Turvallinen ilmapiiri
- Sosiaaliset ja emotionaaliset taidot, mm. [Ystävyyys- ja läheisyystaidot](#)
- Leikin havainnointi, ohjaaminen ja osallistuminen
- Tapa- ja moraalikasvatus
- Lapsen itsetunnon vahvistaminen
- Lasten osallisuus mm. [Lasten osallisuus | Opetushallitus \(oph.fi\)](#)
- Tasa-arvon edistäminen, mm. [Materiaalit - Tasa-arvoinen varhaiskasvatus](#)
- MiniVerso toimintatapana, konflikti arvona ja oppimistilanteena
- Turvataitojen opettaminen (mm. nimet kehonosille, sanat, lupa puhua ja taito puolustaa omia rajoja), myös digi-turvataidot [Digiturvataitojulistte Väestöliitto](#)
- [Pisarapuuttuminen](#)

Lähteet: Kirves & Stoor-Grenner 2010. Kiusaavatko pienetkin lapset? [Väestöliitto Hyvinvointi](#)

Taulukko 4. Tunne- ja vuorovaikutustaidot osa-alueittain jaoteltuna

Tunnetaidot			
<p>Tunteet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tunnistaminen (itsessä ja toisessa) • Salliminen • Nimeäminen • Ilmaiseminen • Sietäminen, kehollinen kokeminen • Sääteily ja itsehillintä 	<p>Itsetuntemus</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vahvuudet • Omat kehittämistarpeet • Itsensä arvostaminen 	<p>Rauhoittuminen ja läsnäolo</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rauhoittuminen • Rentoutuminen • Läsnäolo • Lepo 	
Vuorovaikutustaidot			
<p>Kaveritaidot</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kuunteleminen • Keskusteleminen • Kysyminen • Avun pyytäminen • Leikkiin mukaan meneminen ja ottaminen • Positiivisen palautteen antaminen • Jakaminen • Empatiataidot 	<p>Käytöstavat</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tervehtiminen • Kiittäminen • Anteeksi pyytäminen • Anteeksi antaminen • Ohjeen noudattaminen • Ryhmässä toimiminen 	<p>Riitelyn taidot</p> <ul style="list-style-type: none"> • Neuvottelutaidot • Ristiriitatilanteissa toimiminen • Riidan ennaltaehkäisy • Riidan ratkaisemisen keinot • Rauhoittuminen ja itsehillintä 	<p>Turvataidot</p> <ul style="list-style-type: none"> • Erilaiset kosketukset • Punaisen ja vihreän valon kosketukset • Oma tila • Omat rajat • EI- sanan käyttö ja jämäkkyystaidot

Mikkelin varhaiskasvatuksessa, esiopetuksessa ja perusopetuksessa on käytössä vertaissovittelu. Esiopetus- ja varhaiskasvatusikäisillä MiniVerso on selkeä menetelmä, jonka avulla sovittelukoulutuksen saanut henkilökunnan jäsen auttaa lapsia itse löytämään ratkaisuja riitoihinsa. MiniVerso luo edellytykset lasten aidolle osallisuudelle riitatilanteissa.

[MiniVerso varhaiskasvatukseen | Verso \(sovittelu.com\)](#)

Varhaiskasvatusyksiköissä toimii MiniVerso-mentoreita, jotka kehittävät yksikön MiniVerso-toimintaa ja -osaamista. Mentorit tapaavat toisiaan 2-3 kertaa vuodessa.

Esiopetuksen toimipaikkakohtaiseen vuosisuunnitelmaan liitetään Kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ehkäisy- ja puuttumissuunnitelma (ks. Liitteet).

Opetushallituksen sivustot:

[Kiusaamisen ehkäiseminen ja turvallisuutta edistävät toimintamallit | Opetushallitus \(oph.fi\)](#)

[Väkivallan ehkäiseminen ja turvallisuutta edistävät toimintamallit | Opetushallitus \(oph.fi\)](#)

[Syrjinnän ehkäiseminen ja turvallisuutta edistävät toimintamallit | Opetushallitus \(oph.fi\)](#)

[Häirinnän ehkäiseminen ja turvallisuutta edistävät toimintamallit | Opetushallitus \(oph.fi\)](#)

Materiaaleja:

[Tasa-arvoisen-kasvattajan-muistilista.pdf \(tasa-arvoinenvarhaiskasvatus.fi\)](#)

[Tietopaketti sateenkaarilapsista ja -nuorista ammattilaiselle - THL](#)

[Aineistopankki | Suojellaan Lapsia](#)

[Etusivu - Turvataitokasvatus - Oulun kaupunki](#)

[#MyFriendToo | Suojellaan Lapsia](#)

[Verkkokoulutus antirasismista ammattilaisille - THL](#)

6.2 Esiintyvyyden seuranta

Väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän esiintyvyyden seuranta esiopetusvuoden aikana on jokaisen esiopetuksessa työskentelevän vastuulla. Tiimipalaverissa keskustellaan ryhmän tilanteesta ja toimenpiteistä turvallisten oppimisympäristöjen edistämiseksi. Myös yksikötason keskusteluissa seurataan lapsiryhmien tilanteita.

6.3 Kiusaamiseen, väkivaltaan ja häirintään puuttuminen

Erilaisissa häiriötilanteissa aikuiset toimivat rauhallisesti ja antavat näin lapsille turvallisen toimintamallin. Kiusaamisen vastainen toiminta ja toimintamalli kiusaamistilanteissa tulee näkyä johdonmukaisena lapsille, huoltajille ja päiväkodin henkilöstölle päiväkodin arjessa. Kiusaamisesta, väkivallasta ja häirinnästä tiedotetaan kaikkien osapuolten perheille sekä tarvittaessa päiväkodin johtajalle.

KUVIO 3. Kiusaamisen, häirinnän tai väkivallan käsittelyprosessi.

1.

- Kiusaaminen, häirintä tai väkivalta tulee henkilökunnan tietoon
- Lapset, lasten vanhemmat tai henkilökunta havaitsee itse

2.

- Lapsen ryhmän henkilökunnan jäsen selvittää
- Tiimissä sovitaan, kuka keskustelee asianosaisten kanssa. Selvitetään kunkin näkökulma tapahtuneeseen ja sovitaan yhdessä, kuinka jatketaan.
- Miniverso.
- Vanhempien kanssa keskustellaan asiasta erikseen sovittuna aikana.

3.

- Seuranta
- Päiväkodin kasvatushenkilökunta seuraa aktiivisesti lasten leikkejä päivittäin ja on eritoten läsnä tilanteissa, joissa kiusaamista, väkivaltaa tai häirintää on aiemmin ilmennyt.
- Vanhemmat pidetään ajan tasalla lapsen päiväkotiarjen kuulumisista.

4 A

Kiusaaminen jatkuu

- Tilanteen mukaan järjestetään yhteinen tapaaminen lapsen, vanhemman ja ryhmän henkilökuntaan kuuluvan kanssa.
JA/TAI
- Lapsille ja perheille apua eri yhteistyötahoilta.
- Ohjaaminen opiskeluhoollon piiriin.

4 B

Kiusaaminen päättyy

- Jälkihoito
- Lasten kanssa harjoitellaan yhdessä tunne- ja kaveritaitoja.
- Aikuinen leikissä mukana.

6.4 Jälkiseuranta

Jälkiseuranta on kaikkien päiväkodin/koulun ammattilaisten vastuulla. Esiopetusryhmässä aikuiset ovat aktiivisesti läsnä myös vapaammissa tilanteissa, tekevät havaintoja ja keskustelevat niistä keskenään. Perheen kanssa käydään keskustelua kotona ilmenevistä asioista. Tarvittaessa sovitaan erillisiä tapaamisia perheen ja esiopetuksen henkilöstön kesken sekä sovitaan mahdollisesta konsultaatiosta esimerkiksi tuen tarpeiden kartoittamiseksi. Mikäli lapsi on ohjattu yksilöllisen opiskeluhoollon piiriin, toimitaan opiskeluhoitokertomuksessa sovitulla tavalla.

Lapsiryhmässä vahvistetaan ryhmäytymistä, myötätuntokulttuuria, tunne- ja kaveritaitoja sekä MiniVersoa toimintatapa. Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusuunnittelulla kohdennetaan toimenpiteitä syrjinnän vähentämiseen ryhmässä.

7 Kriisisuunnitelma

Opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmaan sisältyy kriisisuunnitelma, jossa kuvataan toiminta äkillisissä kriiseissä, uhka- ja vaaratilanteissa. Suunnitelmassa kuvataan kriisitilanteiden ehkäisy, niihin varautuminen ja toimitatavat kriisitilanteissa sekä toimintavalmiuksien harjoittelu. Lisäksi suunnitelmassa kuvataan tämän kokonaisuuden johtamisen periaatteet, yhteistyö sekä työn- ja vastuunjako. Suunnitelmassa kuvataan sisäisen ja ulkoisen viestinnän periaatteet. Suunnitelma valmistellaan yhteistyössä hyvinvointialueen ja muiden tarvittavien viranomaisten kanssa ottaen huomioon muut uhka-, vaara ja kriisitilanteita koskevat ohjeistukset sekä psykososiaalisen tuen järjestämisen periaatteet.

Mikkelin kaupungin **perusopetuksen turvallisuussuunnitelmaan** sisältyy kriisisuunnitelma. Esiopetuksen opiskeluhoitosuunnitelmaan on kirjattu perusopetuksen kriisisuunnitelmasta muokattu esiopetuksen kriisisuunnitelma.

7.1 Kriisit ja kriisiviestintä

Kriisi tarkoittaa ennakoimatonta, organisaation toimintoihin vaikuttavaa nopeasti etenevää tapahtumaketjua. Kriisi voi tapahtua yksilötasolla, yhteisötasolla tai ympäristötasolla.

Koulussa, varhaiskasvatuksessa ja oppilaitoksessa kriisiviestinnän suunnittelulla pyritään muutosten ja ongelmien ennakoimiseen, avoimeen asioiden hoitamiseen ja viestintään. Näin halutaan ennaltaehkäistä kriisejä ja kriisiviestinnän tarvetta. Samalla estetään huhujen ja virhetiedon leviämistä johtuvat lisähaitat, autetaan uhria ja hänen omaisiaan sekä luodaan turvallisuutta ja varmuutta uhkaavaan tilanteeseen. Ihmisten yksityiset ongelmat eivät yleensä edellytä kriisiviestintää.

Kriisiviestintä perustuu aktiiviseen ja yhtenäiseen viestintään. Tietoja kerrotaan julkisuuteen vastuuryhmän yhdessä päättämällä tavalla. Viestit ovat yhteneväisiä, keskenään ristiriidattomia ja tapahtumasta informoidaan heti, kun se on mahdollista. Viestintä aloitetaan mahdollisuuksien mukaan aina esiopetuksen omasta väestä.

Kriisiviestinnän lähtökohta on hienotunteisuus, jolla suojellaan esim. uhria ja hänen omaisiaan. Tietojen yksityiskohtia ei korosteta. Nimien mahdollisesta antamisesta julkisuuteen sovitaan aina omaisten kanssa.

Opiskeluhoitopalveluiden henkilöstön ollessa mukana kriisissä, asian jälkikäsitteilyyn on mahdollista saada Defusing Eloisan kautta. Mahdollisuus koskee kaikkia osallisia, mikäli opiskeluhoitopalveluiden henkilökuntaa on ollut mukana tapahtuneessa.

7.2 Tietoa lapsen ja nuoren kriisistä

Trauman voi aiheuttaa

- yksittäinen tapaus:
  - onnettomuus
  - katastrofi
  - äkillinen kuolema
  - väkivalta, väkivallanteko
  - muu traumaattinen tapahtuma
  - vähältä piti” tilanteet
- kasautuvat tapahtumat
- seksuaaliväkivalta
- toistuva pahoinpitely
- sota
- avioero
- kiusaaminen
- poikkeavuus
- perheen mielenterveysongelmat tai alkoholismi
- sairaus
- lapsi elää traumaattisissa oloissa kehitysvuosinaan

Traumaattisen kriisin vaiheet

Jokainen kriisitilanne on ainutlaatuinen henkilökohtainen kokemus. Kriisin psyykkisissä reaktioissa voidaan kuitenkin erottaa erilaisia vaiheita, joilla on yhteisiä piirteitä kriisin aiheuttajasta ja kokijasta riippumatta. On tärkeä tiedostaa,

että kriisireaktiot ovat normaaleja reaktioita ylivoimaisiin tilanteisiin.

Seuraava jaottelu antaa osviittaa siitä, miten ihmiset voivat kriisitilanteissa reagoida. Jaottelu ei ole yksiselitteinen ja jakaa myös asiantuntijoiden näkemyksiä. Siksi on tärkeää kuunnella tarkoin kunkin tilannetta ja miettiä tarjottava tuki yksilökohtaisesti.

Traumaattisen kriisin vaihemalli:

1. Shokkivaihe "Ei voi olla totta!"
2. Reaktiovaihe "Mitä tapahtui?"
3. Käsittelyvaihe "Miten tästä selviää?"
4. Uudelleen suuntautumisen vaihe "Elämä voittaa!"

Shokkivaihe saattaa kestää muutamista hetkistä muutamaan vuorokauteen.

Tällöin ihminen

- ei kykene käsittämään tapahtunutta, vaan hän jopa kieltää sen
- käyttäytyy poikkeavasti tai tilanteeseen sopimattomasti
- ei ehkä jälkepäin muista tämän vaiheen tapahtumia (ei myöskään annettuja ohjeita)

Reaktiovaihe voi olla muutaman viikon tai muutaman kuukauden mittainen.

Reaktiovaiheessa

- ihminen yrittää saada käsitystä tapahtuneesta: miksi ja miten kaikki tapahtui
- henkiset puolustuskeinot alkavat toimia paremmin, tapahtuman kieltäminen vähenee
- ihmisellä voi olla mm.
  - erilaisia ruumiillisia oireita
  - ahdistuneisuutta tai joskus kohtauksia
  - masennusoireita; itkuisuus, vetäytyminen
  - syyllisyydentunnetta, ruokahaluttomuutta, univaikeuksia
  - vihamielisyyttä, mm. toisten syyllistämistä
  - tunteiden pettämistä, näennäistä tilanteen hallintaa

Käsittelyvaihe kestää muutamista kuukausista vuoteen. Tällöin

- tapahtumat hyväksytään
- tapahtumaan ja menneeseen elämäntilanteeseen keskittyminen vähenee
- oireet ja tuntemukset vähenevät

Toipumisen edetessä psyykkiset ja fyysiset oireet poistuvat ja mieliala korjaantuu. Kriisireaktio voi kuitenkin tässä vaiheessa myös lukkiintua ja muuttua psyykkiseksi häiriöksi (posttraumaattinen stressihäiriö) ja tällöin tarvitaan ammatti-
auttajan apua.

Uudelleen suuntautumisen vaiheessa tapahtuu lopullinen toipuminen. Ihminen on kyennyt käsittelemään tapahtuneen siten, että se ei enää rajoita elämää. Kukaan ei ole kriisin jälkeen ennallaan, mutta parhaassa tapauksessa ihminen on vahvempi ja paremmin valmistautunut kohtaamaan vastoinkäymisiä.

Oheinen kuvio 3. havainnollistaa surutyön ja traumatyön eroja. Traumatyön jälkeen ihmisen on vielä käytävä läpi normaalin surutyön vaiheet ennen kuin lopullinen toipuminen ja eheytyminen saavutetaan.

Taulukko 4. Traumatyön ja surutyön eroja

Traumatyön ja surutyön eroja	
Traumatyö	Surutyö
<ul style="list-style-type: none"> • Ahdistavia muistikuvia tapahtuneesta • Tapahtumasta muistuttavien tilanteiden vältteleminen • Vaikeus puhua tapahtuneesta • Unet painajaismaisia • Masennuksen, pelon, ahdistuksen tunteet	<ul style="list-style-type: none"> • Eläviä muistikuvia menetetyistä henkilöstä • Lohduttavien muistojen hakeminen • Halu puhua menetetyistä henkilöstä • Lohduttavien unien näkeminen • Surun, kaipauksen, masennuksen tunteet

Posttraumaattinen stressihäiriö

Traumaattisen tapahtuman jälkeen kehittyvien vaivojen ja oireiden muodostumasta käytetään psykiatrisessa diagnostiikkaluokituksessa DSM-IV termiä posttraumaattinen stressihäiriö (Post-traumatic stress disorder, PTSD). Posttraumaattisesta stressihäiriöstä käytetään myös termiä traumaperäinen stressireaktio.

Posttraumaattisen stressihäiriön diagnostiset kriteerit:

- Henkilö, joka on kohdannut traumaattisen tapahtuman, jossa hän joko, todisti tai joutui tekemisiin tapahtuman tai useiden tapahtumien kanssa, joihin liittyi todellinen tai uhkaava kuoleman tai vakavan loukkaantumisen vaara tai uhka oman itsen tai muiden fyysistä koskemattomuutta kohtaan reaktioon liittyi pelkoa, avuttomuuden tunnetta tai kauhua.
- Traumaattinen tapahtuma koetaan jatkuvasti uudelleen vähintään yhdellä seuraavista tavoista:
  - toistuvia ja tungettelevia kärsimystä tuottavan tapahtuman mieleen palautumista (kuvia, ajatuksia tai havaintoja)
  - henkilö kokee voimakasta psyykkistä ahdistuneisuutta tai kärsimystä joutuessaan kohtaamaan traumaattista tilannetta tai sen aihepiiriä symboloivia tai muistuttavia tilanteita fysiologinen reagointi jouduttaessa kohtaamaan traumaattista tapahtumaa symboloivia tai muistuttavia sisäisiä tai ulkoisia tekijöitä
- Itsepintainen traumaan liittyvien ärsykkeiden välttäminen tai reagoitiherkyyden turtuminen (jota ei ole esiintynyt ennen traumaata), josta on osoituksena vähintään kolme seuraavista:
  - pyrkimys välttää traumaan liittyviä ajatuksia, jotka palauttavat mieleen traumaan liittyviä muistoja
  - kyvyttömyys palauttaa mieleen traumaan liittyviä tärkeitä tekijöitä
  - merkittävästi vähentynyt kiinnostus tai osallistuminen tärkeisiin toimintoihin
  - ulkopuolisuuden tai toisista vieraantumisen tunne
  - tunneilmajujen rajoittuneisuus (esim. kyvyttömyys tuntee rakkautta)
  - tunne tulevaisuuden lyhentymisestä (esim. ei odota menestyvänsä ammatillisesti, menevänsä naimisiin, saavansa lapsia tai elävänsä vanhaksi)
- Itsepintaisia vireystason oireita (eivät olleet todettavissa ennen traumaata), joista on osoituksena vähintään kaksi seuraavista:
  - nukahtamis- tai nukkumisvaiheet
  - ärtyneisyys ja vihanpurkaukset
  - keskittymisvaikeudet
  - liiallinen varuillaanolo
  - liiallinen pelokkuus
- häiriön kesto (kriteerien B, C ja D mukaisia oireita) yli kuukaudet
- häiriö aiheuttaa kliinisesti merkittävää epämukavuutta tai heikentymistä sosiaalisessa, ammatillisessa tai muussa tärkeässä toiminnassa

Stressihäiriö on

- akuutti, jos oireet ovat kestäneet alle kolme kuukautta
- krooninen, jos oireet ovat kestäneet kolme kuukautta tai kauemmin
- viivästynyt, jos oireet alkavat yli kuukauden kuluttua tapahtuneesta

On tärkeää huomata, että edellä kuvatut reaktiot ovat normaaleja tapahtuman jälkeisinä viikkoina. Posttraumaattinen stressihäiriö on kyseessä vasta, kun stressireaktiot ovat jatkuneet yli kuukauden.

7.3 Esiopetuksen kriisivalmius

Esiopetuksen lapset, henkilökuntaan kuuluvat aikuiset, lasten perheenjäsenet tai muut heille läheiset ihmiset voivat joutua äkilliseen onnettomuuteen tai uhkaavaan tilanteeseen joko päiväkodissa/koulussa tai sen ulkopuolella tai heitä voi kohdata kuolema, sairaus tai onnettomuus.

Henkilökuntaa perehdytetään esiopetuksen kriisityöhön, jonka tarkoituksena on tukea kriisissä olevan henkilön omaa selviytymistä ja nopeuttaa sitä. Toiminta tapahtuu eri yhteistyötahojen ja vanhempien kanssa yhteistyössä. Kansion tiedot päivitetään lukuvuoden alussa.

Kriisiryhmän toimenkuva

Kriisiryhmä kutsutaan kokoon päiväkodin johtajan avuksi kriisitilanteessa.

Ryhmä

- miettii jatkotoimenpiteet yhdessä kodin kanssa.
- harkitsee ulkopuolisen avun tarvetta henkilökunnalle ja lapsille.
- ylläpitää koulutautumista kriisityöhön.
- perehdyttää uudet työyhteisön jäsenet suunnitelmaan.
- kokoontuu mahdollisimman nopeasti; muutaman tunnin sisällä.

- omaa valmiuden nopeaan päätöksentekoon ainakin kahden tai kolmen henkilön osalta.

Yksikkökohtainen täydennys

Yksikön kriisiryhmän kokoonpano:

Nimi	Ammattinimike	Yhteystiedot

Muistetaan tiedottaa kriiseistä myös opiskeluhoitopalveluiden henkilöstön esihenkilöä p. 040 359 7370. Hän pystyy tarvittaessa järjestämään lisää opiskeluhoitopalveluiden apua.

7.4 Toimintamalleja eri kriisitilanteissa

Onnettomuus päiväkodissa

- Ilmoita hätäkeskukseen, p. 112.
- Kutsu muu henkilökunta avuksi.
- Aloita ensiapu!
- Ilmoita (terveydenhoitajalle tai) hätäkeskukseen.
- Ilmoita päiväkodin johtajalle.
- Vie lapset pois onnettomuuspaikalta.
- Kokoa silminnäkiäjät erilleen ja pidä heistä erityistä huolta.
- Ilmoita huoltajille mahdollisimman pian.
- Käsittele asia ryhmässä lasten kanssa.
- Lähetä kirjallinen viesti koteihin tapahtuneesta (Daisy)
- Jatka asian purkamista henkilökunnan kanssa.
- Jatka asian purkamista ryhmässä.
- Seuraa lasten vointia.

Lapsen kuolema

- Lapsen kuolemasta ilmoittaa perheelle pappi, poliisi tai sairaala.
- Jos henkilökunta kuulee asiasta ensimmäisenä-> ilmoitus päiväkodin johtajalle
- Päiväkodin johtaja informoi henkilökuntaa.
- Perheen toivomuksia koteihin tiedottamisesta kunnioitetaan.
- Tarvittaessa tiedottamisen käytännöistä keskustellaan poliisin kanssa.
- Kuolemasta keskustellaan.
- Omaisia muistetaan päiväkodin toimesta.
- Lasten päiväkotikuntoisuutta seurataan.
- Järjestetään henkilökunnalle mahdollisuus purkutilaisuuteen.

Henkilökuntaan kuuluvan kuolema

- Päiväkodin johtaja informoi ensin henkilökuntaa.
- Kriisiryhmä järjestää henkilökunnalle purkutilaisuuden.
- Päiväkodin johtaja informoi lasten vanhemmille tapahtuneesta.
- Henkilökunta juttelee asiasta lasten kanssa ikätasoisesti.
- Vainajaa kunnioitetaan
  - liputtamalla
  - järjestämällä hiljainen hetki
  - osallistumalla omaisten toivoessa hautajaisiin.
- Seurataan lasten hyvinvointia ja käydään keskusteluja lasten kanssa tarvittaessa.

Lapsen lähiomaisen äkillinen kuolema

- Tiedon saatuaan päiväkodin johtaja neuvottelee kriisiryhmän kanssa.
- Selvitetään lapsen huoltajan tahto asian suhteen.
- Päiväkodin johtaja tiedottaa henkilökunnalle tilanteesta.
- Henkilökunta kuuntelee herkällä korvalla ja on lapsen tukena, jos hän haluaa kertoa asiasta.
- Henkilökunta seuraa lapsen psyykkistä hyvinvointia.

Itsemurhan uhka

Lasten- ja nuorten mielenterveys- ja päihdepalvelut 0-12 v. ja lastenpsykiatria p. 040 3596686

Vakava sairaus, vamma tai poikkeavuus

- Sovi huoltajien kanssa, mitä kerrotaan lapsille.
- Vanhemmat ja / tai terveydenhoitaja antavat toimintaohjeet henkilökunnalle sairauskohtauksen varalta.
- Sairaudesta ei vaieta vaan siihen suhtaudutaan avoimesti ja luontevasti.

Lapseen kohdistunut seksuaalirikos

- Kriisiryhmä kokoontuu tiedon saatuaan.
- Lain mukaan esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon, opetustoimen, poliisitoimen, nuorisotoimen, palo- ja pelastusviranomaisen, seurakunnan tai muun uskonnollisen yhteisön, opetuksen ja koulutuksen järjestäjän sekä sosiaali- tai terveyspalvelujen tuottajan on tehtävä ilmoitus poliisille, jos hän epäilee lapsen joutuneen seksuaaliväkivallan uhriksi. Ilmoitusvelvollisuus on täytettävä mahdollisesta salassapitovelvollisuudesta huolimatta. Kun kyseessä on lapsen seksuaalirikoksen epäily, ilmoitus on tehtävä nimenomaan suoraan poliisille. Pelkkä lastensuojeluilmoitus sosiaaliviranomaiselle ei tässä tapauksessa ole riittävä.
- Epäilylle asian käsittelystä ei anneta tietoa.
- Poliisin konsultaationumero 029 5455750

Lisätietoa ja tukea perheelle: [Lasten suojele seksuaaliväkivallalta | Suojellaan Lapsia ry](#)

Kun huoltajat kieltävät puhumasta

Huoltajat saattavat kieltää puhumasta itsemurhasta, kuolemasta, sairaudesta, vammasta tms. Henkilökunnan tulisi kertoa miksi asia käsittely on tärkeää. Vanhemmille kannattaa korostaa sitä, ettei tarkoitus ole käsitellä perheen yksityisasiota vaan tukea lapsia selviytymään. Asian käsittelyn päätavoitteena on kertoa lapselle myönteisistä ratkaisumalleista elämän vaikeissa tilanteissa. Vanhemmille voi todeta, että lapset joka tapauksessa tietävät usein tapahtuneesta ja pohtivat sitä keskenään. On parempi, että he saavat asiallista tietoa kuin että huhut vääristävät tapahtuneen.

Ole hyvä kuuntelija

Usein hiljaisuus voi olla paras lahja - kuuntele vain. Ole aktiivinen kuuntelija - silloin toiselle tulee olo, että välität ja voit hyvin kuunnella hänen tarinansa.

Kysymysten tekeminen on osa aktiivista kuuntelua. Kysymyksillä saa lisätietoa. Varo syyttämästä.

7.5 Arviointi kriisitilanteen jälkeen

- Henkilökunta arvioi kriisiryhmän kanssa, miten tilanne hoidettiin.
- Henkilökunta käy avointa keskustelua syylistämättä.
- Kriisiryhmä tekee tarvittavat muutokset kriisivalmiussuunnitelmaan.

7.6 Vinkkejä lapsen ja nuoren tukemiseen surussa

Kuolemasta kertominen lapselle ja nuorelle

- Sanoman pitäisi tulla luotetulta henkilöltä.
- Varmista, että tieto on oikea.
- Varmista sopiva, häiriötön paikka uutisen kertomiseen.
- Kerro asia avoimesti ja selvästi, mutta riittävästi henkisesti siihen valmistuneena.
- Älä siirrä asian kertomista.
- Varaa aikaa lapsen tai nuoren kanssa olemiseen.
- Kerro päiväkodin muille lapsille asiasta huoltajien luvalla
- Käsittele asiaa lapsiryhmän kanssa tilanteen mukaan (muistohetki, tunteiden ilmaisu ja käsittely luovasti ja toiminnallisesti, keskustelu)

Surevan lapsen ja nuoren kohtaaminen

- Keskustele avoimesti ja kunnioittavasti.
- Ota huomioon keskustelukumppanin ikä.
- Vältä abstrakteja selityksiä.
- Jos lapsi tai nuori on käsittänyt tai ymmärtänyt asioita väärin, oikaise ne.
- Älä kuvaa kuolemaa sanoilla "matka" tai "uni", koska lapsi tai nuori silloin voi odottaa kuolleen palaavaksi tai heräävän tai pelätä nukahtamista.
- Varaa aikaa ongelman käsittelyyn.

- Suhtaudu myönteisesti kysymyksiin ja keskusteluun.
- Valmistaudu siihen, että keskustelu saattaa olla lyhyt.
- Katselkaa valokuvia, albumeja ym.
- Käykää hautausmaalla (mikäli kuuluu perheen vakaumukseen).
- Tee menetyksestä todellinen.
- Näytä omat tunteesi.
- Anna lasten ja nuorten osallistua hautajaisiin. Huomioi myös muut katsomukset.
- Vaali vainajan muistoa.
- Rohkaise tunteiden käsittelyä.
- Jatka normaalia yhteydenpitoa kotiin.
- Toimi niin, mikäli mahdollista, ettei lapselle tulisi lisää erokokemuksia.
- Puhu lasten kanssa heidän mahdollisista syyllisyydentunteistaan.

Lisätietoa myös: [Monimuotoiset perheet varhaiskasvatuksessa](#) s.28 - 30

Lasten ja vanhempien käyttäytyminen

Lapset usein:

- tukevat ja lohduttavat vanhempia aktiivisesti
- varttuvat liian nopeasti, ottavat vanhemman roolin, huolehtivat nuoremmista sisaruksista
- arvailevat mitä tapahtui

Vanhemmat usein:

- aliarvioivat sen, mitä lapset ymmärtävät
- aliarvioivat lasten reaktioiden syvyyden ja keston
- laiminlyövät tosiasioiden kertomisen
- ovat omien reaktioidensa vallassa, joten heidän emotionaalinen sensitiivisyytensä lasten tarpeille on vähentynyt
- tulevat ylisuojeleviksi tai laiminlyövät lapsiaan
- kokevat vaikeuksia sääntöjen ja turvallisten rajojen ylläpitämisessä
- osoittavat lisääntyntä ärtyvyyttä ja jännittyneisyyttä

7.7 Tietoa ongelmien tunnistamiseksi

Masennuksen ja itsetuhoisen ihmisen tunnistamiseen ja kohtaamiseen on opiskeluhoitopalveluiden henkilökunta saanut koulutuksen, joten opettajan ei tarvitse yksin jäädä pohtimaan henkilön tilannetta, vaan ohjata kyseinen henkilö työterveyshuollon tai opiskeluhoitopalveluiden toimijoiden (kuraattori, terveydenhoitaja, psykologi) palvelujen piiriin.

Masentuneen tunnistaminen

- univaikeudet, ei nuku tarpeeksi tai on koko ajan unelias
- syömisvaikeudet, ei syö tarpeeksi tai syö suruunsa
- voimattomuus, olen ihan poikki, en jaksa enää
- apatia, vetäytyminen: harrastukset, ystävät yms. eivät enää kiinnosta
- vihamielisyys: voimakasta kiukuttelua, äksyilyä
- keskittymisvaikeudet, ylivilkkaus
- itseinho, olen ruma, ei minusta pidetä
- itkuisuus, surullisuus hallitsevaa
- tuomiopäivän tunteet: puhuvat, ajattelevat, kirjoittavat kuolemasta

7.8 Kirjallisen viestinnän malleja

Viestimalli menehtyneen lapsen päiväkotikavereiden kotiin:

Olemme tänään saaneet surullisen tiedon, että _____ on menehtynyt. Tämä asia koskettaa syvästi meitä kaikkia. Lähipäivinä käytämme paljon aikaa tapahtuneesta puhumiseen. Lapsille on tärkeää, että myös kotona voidaan puhua avoimesti tapahtuneesta. Annamme lisätietoja tarvittaessa.

Yhteistyöterveisin _____

Yhteystiedot: _____

Viestimalli kotiin hautajaisiin (tai vastaavaan tilaisuuteen) osallistumisesta:

Koulumme / esiopetuksemme oppilas _____ haudataan _____ päivänä _____ kuuta klo _____. Olemme vainajan omaisten kanssa sopineet, että esiopetusryhmäläiset huoltajineen voivat osallistua hautajaisiin. Osallistuminen on vapaaehtoista. Myös koulumme / esiopetuksemme henkilökuntaa osallistuu tilaisuuteen.

7.9 Lastensuojeluilmoitus

Mikäli herää huoli lapsen hyvinvoinnista ja suojelun tarpeesta, tehdään lastensuojeluilmoitus yhteistyössä huoltajien kanssa, pois lukien rikosepäilytapaukset (lapseen kohdistunut väkivalta- ja/tai seksuaalirikos).

Konsultaatiot ja kiireelliset, päivystykselliset asiat

- arkisin klo 8-14 Lastensuojelun virka-ajan päivystykseen puh. 040 359 8520
- muuna aikana Sosiaali- ja kriisipäivystykseen puh. 044 794 2394

Lisätietoa: [Lastensuojelu - Eloisa \(etelasavonha.fi\)](https://www.etelasavonha.fi)

8 Opiskeluhoitoa ohjaavat lait, normit ja ohjeet

8.1 Lainsäädäntö ja muut normit

Opiskeluhoitoa, opiskeluhoitopalveja ja yhteistyötä koskevia asioita säädetään useissa eri laeissa ja määräyksissä.

- Lapsen oikeuksien sopimus
- Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013
- Oppilashuoltolakia koskeva sivistysvaliokunnan mietintö SiVM 14/2013 vp
- Opetushallituksen määräykset opiskeluhoitosta ja/tai opetussuunnitelman perusteista
- Terveystieteidenhuoltolaki (1326/2010)
- Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveystieteidenhuollosta
- Sosiaalihuoltolaki 1301/2014
- Lastensuojelulaki 417/2007
- Nuorisolaki (1285/2016)
- Tupakkalaki (549/2016)
- Oppivelvollisuuslaki

Koulutusmuotokohtainen lainsäädäntö ja normit

- Perusopetuslaki ja perusopetusasetus
- esiopetusta täydentävän varhaiskasvatuksen osalta Varhaiskasvatuslaki ja Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet

8.2 Kansalliset ohjeet

Opetushallituksen ohjeet

- [Opiskeluhoito ja hyvinvointi -sivusto](#)
- [Opiskeluhoitopalveluista tukea ja apua](#)
- [Psykososiaalinen tuki äkillisissä kriiseissä](#)
- [Opetustoimen ja varhaiskasvatuksen turvallisuus -sivusto](#)
- [Opetustoimen henkilöstön ilmoitusvelvollisuudet ja oikeudet](#)
- [Kurinpitokeinot ja turvaamistoimenpiteet perusopetuksessa](#)
- [Kiusaamisen, häirinnän, syrjinnän ja väkivallan ehkäiseminen -sivusto](#)
- [Lapsen oikeudet -sivusto](#)
- [Esiopetus](#)
- [Leikki esiopetuksessa -tukimateriaali](#)
- [Lasten osallisuus | Opetushallitus \(oph.fi\)](#)

[OKM Tiivistelmä seksuaalisen häirinnän ehkäisemiseksi ja turvallisuuskulttuurin edistämiseksi oppilaitoksissa](#)

[Väestöliitto seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisy](#)

Huoltajille: [Hyvä kysymys: Pesarapuuttuminen](#)

Sosiaali- ja terveysministeriön soveltamisohje - Kuntainfo 13a/2015

Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen ohjeet mm. [Lastensuojelun käsikirja - THL](#)

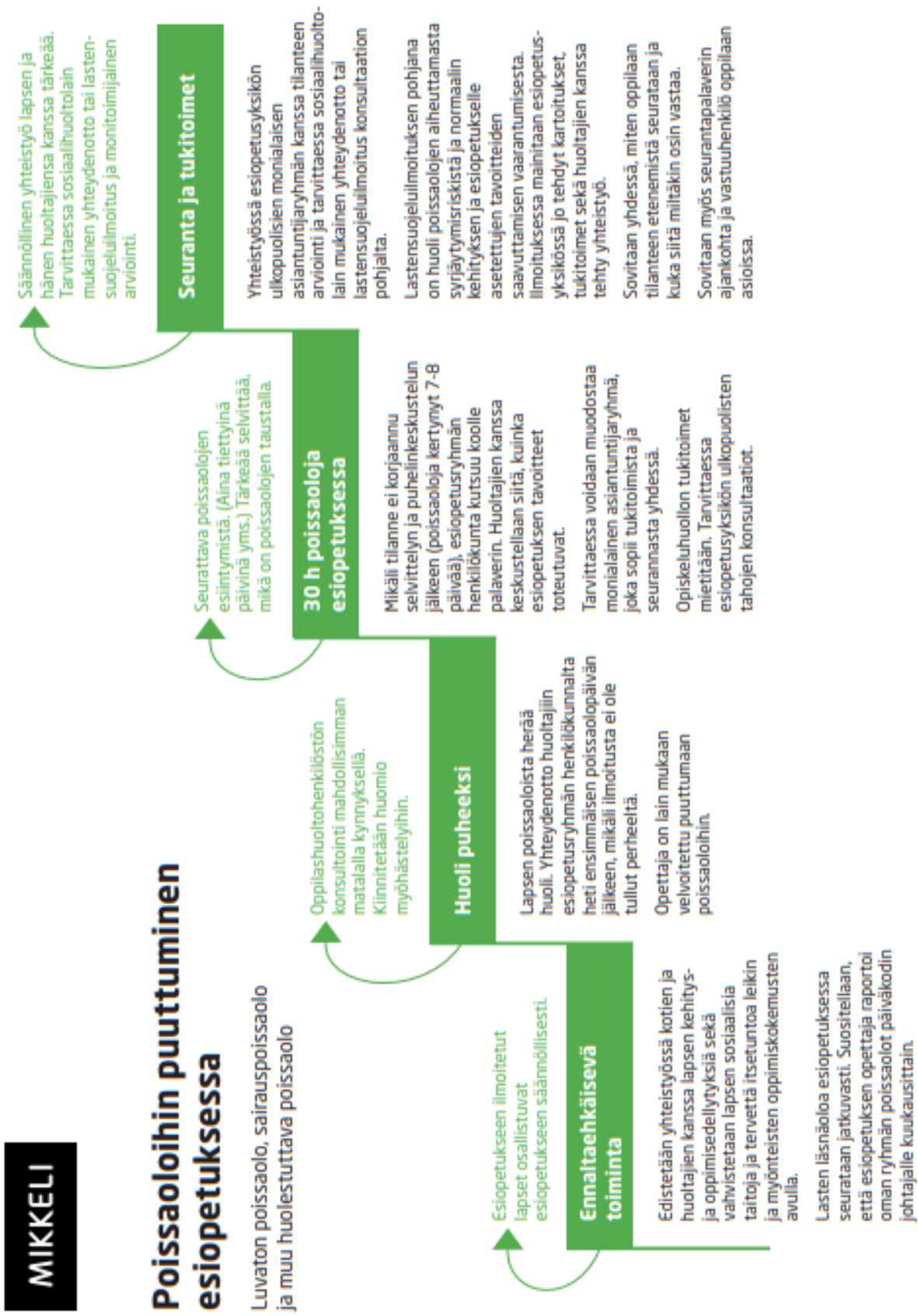
Muita asiaan liittyviä materiaaleja:

- Monialainen opiskeluhoito ja sen johtaminen -opas. Perälä ym. 2015. THL:n Opas 36.
- Terveellinen, turvallinen ja hyvinvoiva oppilaitos. Opas ympäristön ja yhteisön monialaiseen tarkastamiseen. Hietanen-Peltola & Korpilahti (toim.). 2015. THL.
- Yhteisestä työstä hyvinvointia - opiskeluhoitoryhmä perusopetuksessa. Hietanen-Peltola ym. 2018. THL.
- Kohtaaminen keskiössä: Lapsi- ja nuorilähtöisyys opiskeluhoitopalveluissa. Hietanen-Peltola ym. (toim.) 2019. THL.
- Opas seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisemiseksi ja siihen puuttumiseksi kouluissa ja oppilaitoksissa. Laitinen, K. ym. 2020. Oppaat ja käsikirjat 2020:4a. Opetushallitus.
- [Liikkuva varhaiskasvatus - Liikkumisen iloa lapsille](#)
- [Monimuotoiset perheet varhaiskasvatuksessa](#)

8.3 Koulutuksen järjestäjän ohjeet ja yhdyspinnat muihin suunnitelmiin

Mikkelin esiopetuksessa

- [Esiopetuksen opetussuunnitelma](#)
- [Kaksivuotisen esiopetuksen kokeiluopetussuunnitelma](#)
- [Esiopetuksen vuosisuunnitelmapohja](#) toimipaikkakohtainen suunnitelma sis. Kiusaamiselta, väkivallalta ja häirinnältä suojaamisen ja niihin puuttumisen suunnitelmat sekä tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmat, yhteisöllisen opiskeluhoollon painopisteet ja niiden toteuttaminen, kriisiryhmän kokoonpano, Aluevarpun/yksikökohtaisen opiskeluhoitoryhmän kokoonpano
[Suunnitelma lasten suojaamiseksi kiusaamiselta, väkivallalta ja häirinnältä](#)
[Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus Mikkelin varhaiskasvatuksessa](#)
- Esiopetuksesta kouluun esiopettajan ja huoltajan lomakkeet:
  - [Esiopetuksesta kouluun esiopettajan lomake](#)
  - [Esiopetuksesta perusopetukseen huoltajat](#)
- [Lääkehoitosuunnitelma Mikkelin varhaiskasvatuksessa](#)
- [Mikkelin ohjaussuunnitelma](#)
- Mikkelin Ohje Lapsen kohdistuvista suojaamis- ja rajaamistoimenpiteistä (tulossa)
- Poissaolot esiopetuksessa:
  - [Poissaoloista sopiminen esiopetuksessa](#)
  - Poissaoloihin puuttuminen esiopetuksessa (liitteenä)
  - Ohje poissaoloihin puuttumiseen esiopetuksessa (liitteeksi?)
- Riippuvuuksiin puuttumisen toimintamalli (tulossa hyvinvointialueelta)
- Turvallisuussuunnitelma (tulossa)
- [Varhaiskasvatus ja esiopetus Mikkelissä](#)
- [Varhaiskasvatuksesta esiopetukseen -lomake](#)
- Yksilöllinen opiskeluhoolto:
  - [Suostumus yksilöllisen opiskeluhoollon järjestämisestä](#)
  - [Opiskeluhooltokertomus 1.tapaaminen](#)
  - [Opiskeluhooltokertomus jatkotapaaminen](#)
- [Aluevarpun käsikirja](#)

Arvio opiskeluhoitopalveluiden tarpeesta kesäkuu 2023

Arvio opiskeluhoitopalveluiden kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista

Opetuksen järjestäjä: Mikkelin kaupunki
 Koulutusmuoto: Esiopetus
 Arviointiaika: x.y.2023

Yksikön nimi	Toimintaympäristön kuvaus					Opiskeluhoitopalveluiden nykytilanne ja tarvearvio																															
	Yhteensä	Tehostettu tuki	Eriyinen tuki	Vaativa monialainen tuki	S2-opitilat	Alle 1v. Valmistavasta	Toimintaympäristön erityispiirteet	Kuraattori	Psykologi	Terttu Kananen, koko eo					Lääkäri																						
										Huomioltavaa	Hiljää (nyl)	Htv (nyl)	Hiljää (tarve)	Htv (tarve)	Huomioltavaa	Hiljää (nyl)	Htv (nyl)	Hiljää (tarve)	Htv (tarve)	Huomioltavaa	Hiljää (nyl)	Htv (nyl)	Hiljää (tarve)	Htv (tarve)	Huomioltavaa	Hiljää (nyl)	Htv (nyl)	Hiljää (tarve)	Htv (tarve)								
Anttolan yhtenäiskoulu	9	2			2		Sijaitsee 25 km keskustasta																														
Emolan päiväkoti	15	4	2		1																																
Esikoulu Pesäpuu	24	9	1		10																																
Haukivuoren yhtenäiskoulu	11	2			1		Sijaitsee 42 km keskustasta																														
Kalevankankaan päiväkoti	34	8	1		6		1 tuettu pienryhmä																														
Kattilansillan päiväkoti	21	9	2		5		Auki 5.30-20																														
Naivuoren päiväkoti	18	4	1		1		Auki 9-23																														
Otavan päiväkoti	12	5					sijaitsee 12 km keskustasta																														
Peitsarin päiväkoti	27	5	2		2		Tuettu pienryhmä																														
Päiväkoti Länhemäen lastentalo	32	5					Auki 5.30-20, 1 tuettu pienryhmä																														
Päiväkoti Kilikello	1						Sijaitsee 45 km keskustasta																														
Päiväkoti Vilttihattu	14	5			3		Vuoropk 24/7																														
Rantakylän päiväkoti	52	2	3		1		Auki 5.30-22, 1 tuettu pienryhmä																														
Ristinän yhtenäiskoulu	30	1			4		Sijaitsee 21 km keskustasta, vuoropk 24/7																														
Saksalan päiväkoti	12	1			1																																
Sannaan päiväkoti	0																																				
Tuukkalan päiväkoti	16	2	1		3																																
Kyyhkylän päiväkoti	7				2																																
Marskin päiväkoti	7																																				
Päiväkoti Enkku	7				1																																
Päiväkoti Huiskilo	9	1			1																																
Päiväkoti Huusharju	16																																				
Päiväkoti Uppulaha	12	1																																			
Päiväkoti Muksula	7																																				
Päiväkoti Pirtti	13	1?																																			
Päiväkoti Rölli	27	2	1		0																																
Päiväkoti Sirius	11																																				
Päiväkoti Sävelpolku	15																																				
Yhteensä																																					

